

Konserwację wykonała w r. 1967 Spółdzielnia „Starodruk". Przeprowadzono dezynfekcję, łatanie kart i dano nową oprawę.

1. III. 1967 JP.

CONFESIO AVGVSTA NAE FIDEI.

To iest / Wyzna nie Wiarei Krzescianskiei / nie

ktorych Kurfürsstow / Kriazat / Grabiow / wolnych Miast / y rozmaitych Vczonych Ludzi w Slowie Bozym a przelozonych Kosciolow iego Swietych y Academiy / ktore bylo iego Cesarskiei Milosci Rzymskiemu Karolussowi chego imienia piatemu na Seimie Auspurskim ofiarowane. Roku. 1530. A teraz nowo zwielka pilnoscia a praca z Lacinskiego Jezyka na Polski przez Marcina Kwiatkowskiego z Rozyc przelozone / dowody z pisma Swietego / y wybornym porzatkiem oslachcione y obiasnione / Ku czci y chwale Bozei y rozmnozeniu Slowa iego Swietego.

Drukowano. Roku. 1561.

Donavit huncce
librum Eccl[iæ] IESV
Lit. pl. Dn. Johannes Georgius
de Zirowsky Tessar-
cha in Toffonowitz
1711. 19. April[is]

MAGNIFICO AC GENEROSO DOMINO DOMINO RAPHAELI DE DZIAlin, Palatinidi Pomeraniæ, Castellano Brestensi, Coualiensiq; Capitaneo, Domino in Strasberk &c. Domino & Patrono obseruandissimo.

AUD IMMERITO OPtimoq; iure Diuus Augustinus libro 5. de ciuitate Dei Marcum T. Ciceronem reprehendit, qui lib: secundo de diuinatione imprudenter & impie censet, Dei potius præscientiam & prouidentiam, quam hominis liberum arbitrium esse negandam. Ita nimirum a philosophia, humanaue sapientia fit, ut potius homo oculatior, sapientior, ac liberalior ipso creatore suo Deo omnipotente fingitur. Non multũ ab hac peruersa impietate in hac mũdi decrepita distant Pontificij Sophistæ eorumq; assectæ qui malunt ipsum Omnipoten-

potentis Dei Verbū, uel contemptim, tanquam stultas deliræ uetulæ alicuius nænias præterire, uel etiam petulanter cauillari ac eludere, quam sua Philosophica somnia, de uiribus humanis traditionibusque deponere, ac soli Deo ueraci gloriam ac debitam Veritatem tribuere. Idcirco non abs re Mediator ipse professus est, inquiens. Sapientiam huius mundi esse meram stultitiā apud Deum. Non igitur Philosophia sed oraculis diuinis nos & nostram conscientiam fulcire conuenit. Oracula autem, heros ac baro magnanime, hæc esse natiua credo, nempe Prophetica & Apostolica scripta, quę si aliquis mūdana Sapiencia metiri contendit toto cælo errat. An Aristoteles facile omnium philosophorū princeps, Plato & Empedocles sua prudentia quamuis excultissima percipere ac credere posset Deum incarnatum ac natum esse ex Virgine Maria sine Virili semine. An non stultitia baro Generosissime ducebatur esse apud omnes philosophos gentilitios illud signū circumcisionis Abrahæ & seminis eius.

Qua

Quapropter cum natura & iuxta sapientiā huius mundi imbecilles ac debilles ad percipiendam diuinam patefactionē sumus, tum nobis insistendum est diuinæ scripturę. Siquidem dictum est. Scrutamini scripturas in illis enim situm est regnum Dei. Sed cū Sacra scriptura absque spiritu sancto & compendiosa sumariaque methodo intelligi egre potest, tum confisus sum hanc confessionē Augustanā, scriptū esse uerum, compendiosum, ac Methodicū, collectum sobrie, Propheticum ac Apostolicum, in quo tanquam in speculo Cristalino non solum animaduerti sed etiā radicitus intelligi omnes præcipui Articuli Christianæ fidei facillime possūt: quam confessionem diuinam plurima copia sanctissimorum ac eruditissimorū in sacris literis hominum approbauit, haud exiguus cætus principum pientissimorū ac Christianissimorū, hanc vti genuina ac natiua oracula diuina defendere, ac omni tempore tutari vnanimiter professi sunt, in hac uerā religionem esse comprehensam multi dignissimi regno Dei Martyres, in Gallia, Hispa-

nys

nijs, Italia, & alijs regnis in multis & crude
lissimis tormentis existentes quoâd spiraue
runt clamitabant. Porro nemo est etiam ex
aduersarijs nostris præserti his qui serio in
cumbunt Sacræ Theologiæ ac indies patrē
D. N. I. C. pro illuminatione spiritus diui
ni impetrant, qui adeô acriter nostræ huic
confessioni sanctissimæ insidiarentur, Imo
si nostri Vnanimes essēt & non sinerent se
ipsos lacecari instinctu sathanico sed perse
uêranter acquiescerent his diuinissimis ora
culis, tum iam olim tam Germania, Gallia,
Hispania, Italia, Anglia, Dania, Suetia.
& nostrum inclitissimum regnū maxima pa
ce ac Charitate mutua frueretur, quorū iu-
dex Deus erit qui potius ex inscitia, fastu, &
ambitione auræ huius mundi Vanæ, hoc di
uinū scriptū dilacerant ac dilaniant, quibus
absq; multiloquentia & mera ignorātia ni
hil restat. Tua uero Baro Generosissime in
hoc regno fælicissimo constantia ac in legē
dis diuinis authorib. dexteritas semper doc
tissimis quibusuis Viris probabatur, quam
primum enim ex illuminatione S. Dei hanc
Sacra

Sacratissimā doctrinam assecutus es, hanc
semper maximi tanq; oracula ueracissima
diuina (Interdum etiam cum maximo dispē
dio) firmiter tutatus es. Merito igitur & iu
sto iure tibi absolutissima diuina hæc scrip
ta dedicare decreui, ac te in numerum con-
stantissimorum ac fortissimorum circa hanc
confessionē Sacri Imperij principum repu
tare æquū esse duxi, vt quemadmodum tua
illustria in re militari facinora quum stre-
nue militares inuictissimo ac Sapiētissimo
Sacri Romani Imperij dictatori Carolo 5.
te serenissimis principibus optime commen
darunt, multo magis debes commendatus es
se Illustrissimis principibus Baro pigentis
sime, qui huic florentissime nationi non tan
tum contra omnes etiam cruêntissimos hos
tes te adiunxisti ac uires tuas Clarissime
capto comite declarasti, Sed etiam eandem
religionem quam Illustrissimi Principes te
nēt, tenes, tutaris, ac constanter semper uiua
ci defensione ex S. scriptura desumpta tuta-
tus es. Certe Baro Generosissime hæc neces
situdo inter tantos & tam Christianissimos
Prin

Principes tibi & tuis succefsoribus semper proderit, siquidē Salustius testatur. Forma diuitiæq́ trāsibunt, uirtus autē sēpiterna & inuiolabilis permanet. Demum haud exiguū sacrificiū Deo patri Dñi N. I. C. præstitisti, quod ꝑpter nostros ignaros linguæ Latinæ homines diligentifsime curâsti hæc sanctifsima oracula in linguā Polonicā interpretari. Poloni uero, Lituuani, Pruteni, & Roxolani &c. sēpiternas tibi gratias agent, ac te tanq́ patrem reuerebuntur, oblataq́ occasione, sua debita officia gratitudinem declarando erga Magnificen: uestrā alacriter exhibebunt. Siquidem Paulus ma-
Rom. 3: nifeste testatur, neminē efse qui natura ducē intelligat aut exquirat Deū. Et Romā. 1 inquit. Nostrū cor efse asyneton, i: Vecors carēs intellectu, in sumā sine Veris ac intelligibilibus libris ac Doctoribus diuinis, nō posfumus quidq́ natura intelligere: quum omnes etiam docti uerboq́ Dei renati ac Spiritu San: adiuti toto tempore uitæ suæ grauifsime elaborant ac sudant in perdiscēda ista ipsa notitia, quod sit unus omnipo-
tens

tens Deus, creator prouidens, se in trib. personis declarans &c. Quare & Lutherus ait hominem natura non plus de Deo scire quā brutum, q̃ nulla habet principia de Deo.

Quapropter merito & iuste omnes ignari linguæ Latinæ homines sumas & sempiternas gratias agere Magnificentiæ uestræ debent: Quod iam oracula diuina compendiose & artificiose comprehensa lingua sua intelligere posfunt. Tametsi Plato in Phædone & in Menone sensit, primas notitias comunium doctrinarum esse nobis innatas, et discere efse quoddam reminisci. Verum contra Aristoteles in fine Analiticorum & libro 3. de Anima nō minus uerisimiliter ratiocinatur, inquiens: Mentem nostram efse ueluti rasam quandā tabellā, in qua nihil scriptum sit, aptam tamen cui aliquid inscribatur. Hæc cum Aristoteles ille omnium fere Philosophorum antesignanus de sapiētia huius Mundi, in qua ille bene uersatus est serio testatur. Tum nos multo minus eadem de patefactione ac Voluntate Dei, absq́ puris Libris et ueris oraculis natiua

lingua

lingua scriptis, intelligere possumus, tanto minus eum colere ac inuocare. Tu autẽ Heros generosissime cura ac enitere uti cõsueuisti, vt omnes deliri ac erabundi homines possint ad hãc sacratissimã Cõfessionẽ adduci, Quorũ si fidem veram Domini nostri Iesu Christi et Opera bona sub sequentia eandẽ animaduertero, tũ polliceor breui defensionem horum articulorum satis latissimam ac robustissimam ex scripturis sacris desumptam in lucem emittere, in Laudem Dei Patris et propter emolumentum animarum nostrarum. Deus pater Domini nostri Iesu Christi Magnificentiam vestram, vna cum Illustri ac pienti Comitissa Gorkana coniuge Magnificẽtiæ vestræ, ac cum optimæ Indolis puero Domino Luca filiolo iucundissimo Magnificentiæ vestræ, conseruare ac tutari, ob vtilitatem singularem Ecclesiæ Christi, et emolumentum peculiare Reipublicæ in Annos Nestoreos vsq; dignetur. Hæc scripta mea extenuitate ac imbecillitate Ingenioli mei effecta, Magnificentia vestra pro singulari ac innata

nata sapientia sua in Partem meliorem interpretari dignetur. Quorum si gratitudinem animaduertero, maiora posthac me exhibiturum polliceor. Datum Lipsiæ 13. Maij Anno Domini 1561.

Vestræ Magnificentiæ
intimus ac fidelissimus
quôad vixerit seruus.

Martinus Qwiatkouius
de Rozicze, Illustrissimi
ac Christianissimi Principis Prussiæ stipendiarius aulicus.

Porządek albo Inwentarz naprzednieiſſych rzeczy / ktore ſie wtych Kxiąſſkach tego wyznania Chrześciańskiego zamykaią.

Przednieiſſe Członki wiary Chrześciańskiei.

albo ſwobodniei naſſei woliei.
19 o Przyczynie grzechow.
20 Obmowa naprzećiw potwarſtwu o dobrych vczynkach.

PRozdiały theize Wiary Chrześciańſkiei/ albo tych że członkow niżei wyrażonych niktorych ſſerſſe y dowodnieiſſe opiſanie/y inſſych w źnowienie iako w Inwentarźu vźnaſs.

Pierwſſy Rozdźiał.

1 o Wierze Chrześciańſkiei.
2 o Dobrych Vczynkach:

o tććie

3 o Tććieniu i wychwalaniu zmarłych Swiętych/ y o tym iż ich niemamy na pomoc w zywać
4 o Obłędliwośćiach ktore wzwierzchnych zwyczaiach nieſluſſnie poſtanowione ſą. A napirwei o Mſſy.
5 o Dwu Oſobach Swiątośći.
6 o Spowiedzi.
7 o Rozności pokarmow y o inſſych im podobnych vſtawach Papieżſkych.
8 o Małżeńſtwie Kapłańſkim.
9 o Szlubach Mnichowſkich.
10 o Zwierzchnośći albo mocy Kośćielnei.

Do Czytelnikow

zuczeſtnikow ieden ſkladania tego Chreściańſkiego wyznania.

TO Wyznanie krom wiedzenia J. M. Kxiążąt/ ktorzy ie były iego Ceſarzſkiey M. W Auſporku oddali/ od niektorego łakome° drukarza / przed pułrocē było wydane. J tak wydrukowane było/ aß na wielu mieiſcach znaczno być mogło iß ie on był zuſadzenia vmyſlne° oſkaradził. A poniewaß Kxiążęta hoć by też ſnać chćiały niemogą go iuż z rąk wielu ludzkych wyrwać (a wßakoß

A gdyß

gdyż nieprzespieczno iest / aby to
okrutne swalssowanie te° pierw=
ssego wydania nienamnożyło ia=
kych rostyrkow y potwarstw) po
trzeba tedy było abysmy ie odno=
wiwssy i poprawiwssy znowu wy=
daly/gdyż to nietilko na stan krią=
żat/ale też y na wiarę Chrześci=
ańską należy/ zabieżeć/ aby pod
ich napisimi niebyły rosserzane ta=
kowe swalssowane pisma. A prze
to teras wypusczamy wybornie
y dostatecżnie wypisane wyzna=
nie wiary Chrześciańskiey/ ze=
xemplarza skutecżney y stałey
wiary. Przydalismy też y obro=
nę tego wyznania/ktora też J.
C. M. była tamże Wausporku
oddana.

oddana. Obawaiąc sie tego/aby
iei snać kto gorzey y niedostatecz=
ney/ iako y wyznania niewydał.
J acżkolwiek nassy przećiwnicy
tym nassym pisanim niesą ani
chcą bić vśmierzeni/a wssakoż sta
ła nadźieię mamy iż wssyscy zbo=
żni a mądrzy Mężowie wktorych
kolwiek stronach ty kriażeczki bę=
dą nasse czytać/gruntownie wy=
rozumieią / iż my żadney nauki
ktora by sie niezgadzała spismem
ś. y zborem iawnym pana Chri=
stusowym nieucżymy ani sserze=
my / iedno iż nassy porządnym y
wybornym prawem niektore blę=
dy w Kośćiele zganily/y naslache
tnieysse mieisca nauki Chrześći

ańskiey

ańskiey ktore do tych czasow zara
źliwymi y obłedliwimi mniemaniami zaćmione były/ Chrześciań-
skie obiaśniły. Abowiem iuż o
sprawiedliwośćy wiary Chrze-
ściańskiey wßystky Kośćioły/
Klastory/ Skoły/ naostatek y pi-
sania wßystkich niedawnich The
ologow (to iest sprawc słowa Bo
żego) nieco przedtym czasem nie-
me a zaraźlywe byli. W naucze o
pokućie nigdy nieoznaimowano o
pewnym a stałym poćießeniu su-
mnień. Zaden nieuczył iż nam
bywaia grzechy odpußczone dla
wiary w pana Christusa. Nau-
ka o dosyćuczynnośćy katownia
była sumnieniom. Swiatośćy
wlekkiey

wlekkiey były ważnośćy gdy po-
częły mniemać/ iż by z uczynkow
czynionych bywały usprawiedli-
wieni. A to mniemanie nauke
wiary Chrześciańskiei iakmiarz
iuż było zatłumiało/ y wiele Bał-
wochwalstwa namnożyło. A u-
stawy ludzkie niewywikłańße niż
Labyrinthi były/ abowiem cze-
śćia Zydowskim a niesłußnym/
cześćia okrutnym wykładem/
w niezmierność rozmnożony by-
ły. Naostatek swobodność tych
ustaw przywiedziona była ku po-
żytkom/ Ty występky naßy ga-
nili/ nie iż by Kośćielny rząd ro-
sproßać chćieły/ ale iż by chwałe
pana Christusowe iuż prawie po-

Labierint/ iest koło albo budowanie/ sktorego sie nie lada iako może wywikłać/ Przypowieść trudna rzecz.

Tu mowy o mßach.

 tłumio-

tłumiona obiaśnily / y iż by Ewāgelia ku przyrodzonei ſſczeroſćy przywroćily / a Bogomyſlnym ſtimmienium poradzyli. Ani też iuż moga opuśćyć obronnośći tei prawdy / gdyż pan Chriſtus

Mat. 10. mowi. Wſſelky ktory mie bedzie wyznawał przed ludźmi / bede go ia też wyznawał przed oicem moim / ktory w niebie ieſt. A kto ſie mnie bedzie przał przed ludźmi / zaprzeſiego ia też przed oicem moim / ktory w niebie ieſt. Juß tedy teras wſſyſtkych Bogomyſlnych ludzy proſymy / aby nas tylko ſpiſma albo z nieprzyiaznych mow przećiwnikow naſſych nieſadzyli / ktorzy dziwnymi zdradami y potwarſtwy

twarſtwy prawde Boza vſyluia potłumyć: ale co ieſt rzecz naſprawiedliwſſa / niechai teß nas mało wysłuchaia / a ſprawe tez doſtatecznie wyrozumieia / ktora gdyż ku czći y chwale Bożei y ku zbawieniu duß naſſych należy / każdy ia ma gruntownie wiedzieć.

Przemowa do Ceſarza Karoluſſa / thego imienia piątego.

Niezwyćiężony Monarcho / Panie / a Panie Ceſarzu Auguśćie panie nam zawżdy miłośćiwy etc. Gdyż W. C. M. zyaſt

zyaſt Ceſarſtwa Wauſporku na
znaczyć raczył/ aby tam bilo zobo
polnie naradzenie / o zmocnieniu
naprzeciw Turkowi okrutnemu/
dziedzicnemu / y ſtaradawnemu
Chrześciańſkiemu imieniu / y
wierze nieprzyiacielowy / iako-
by okrućieńſtwu y przewrotney
hućy iego/ mocnym a ſtalym przy
gotowanim ricerſkiem moglo bić
zabieżano. Potym aby teſz byla
rada o tych roſterkach okolo nau-
ky y wiary świetei Chrześciań-
ſkiey/ aby wtey ſprawie okolo wia
ry Chrześciańſkiey/ obudwu
ſtron mniemania y teſz wyroky
miedzy ſobą/ w miłośćy/ w kladno
śćy/ y w ćichośći zobopolni chrze-
ściańſkiey

ściańſkiei obecnie byli wysłucha
ny/ wyrozumiane/ y dobrze vwa-
żone/ aby ktore by ſie mniemania
w ktorey ſtronie słowem Bożym
y ſpiſmem iego świetym nieżga-
dzali / byly ſkażone y potłumio-
ne / iſz by iuſz ty roſterky w iedne
ſſczerą prawdę / y Chrześciań-
ską zgodę przyciagniony / przy-
wiedziony y vgruntowane byly/
abyſmy iuſz napotym iednei ſſcze-
rei y prawdziwei nauky Chześci-
ańſkiei naſladowali/ y teſz czuino
zachowiwali/ iſz iako pod iednym
panem Chriſtuſem ieſteſmy/ y ob
cuiemy/ abyſmy teſz także w ied-
nym Chześciańſkym Kośćiele
wiedności y w zgodzie mogli żyć.

B Gdyſmy

Pierwſſa ſtrona.

Druga ſtrona albo cy ktorzy nie ſtali ſtymi pierwſſymi.

Gdyſmy my teß niżi opiſani Kurfurſt y Kxiążęta zinſſymi ktorży ſie ſnami ziednoczili/ Iako y inſſy Kurfurſtowie/ Kxiążeta/ y drudży przełożeni/ na przerżeczony zyaſt wyzwani byli/ tedy abyſmy Ceſarſkiei woliei posłuſſni byli. Kwapiliſmy ſie do Auſporku/ anie dla iakiei helpliwoſci to przypominaiąc/ pierwſſychesmy tamże nievpoſledzili.

A gdyß Waſſa Ceſarſka Miłość Kurfurſtom/ Kxiążętom/ y inſſym ſtanom w Ceſarſtwie/ teß tu iuż w Auſporku na poczatku tego ſeimu miedzy inſſymi to przełożyć rżeczami raczył/ aby każdy ſtan Monarchy pod ważnym roſkazaniem Ceſarſkim/ ſwoie mniemanie/ rozumienie/ y dzierżenie o wierze Chrześciańſkiey Łacinſkym albo Niemieckym iezykiem wyraził y pokazał. Tedy wziąwſſy my na rozmyſlenie teiże Srzody/ zaſieſmy Waſſey Ceſarſkiey Miłośći odpowiedź wpiątek dali/ iß my chcemy znaſſey ſtrony wyznanie członkow wiary Chrześciańſkiey Waſſey Ceſarſkiey Miłośći na ſpiſku dać.

A tak abyſmy roſkazaniu Waſſey Ceſarſkiey Miłośćy posłuſſni byli/ podaiemy w tei ſprawie wiary Chrześciańſkiey naſſych kaznodziei/ tudzieß teß toż y naſſe

wynżanie / ktorei nauki s pisma
świetę° y słow śćżerych Bożych
żebraney / dotychmiast oni w na
śych Ziemiach / Krieśtwach / pań
śtwach / Dżierżawach / y w Mia
śtach vcżyli / y w Kośćielech teß
rożmnażali.

A iesly inśy Kurfurśtowie
Druga strona. Kriażeta y drugie stany Cesar=
stwa / takowymże pisanim Laćin
skym albo Niemieckym podlug
prżerżecżonei woly Cesarskiey /
swoie mniemania okolo potocże=
nia tei wiary wydadżą / tedy my
tu prżed Waśśą Cesarską Milo=
śćią / iako prżed panem nam milo=
śćiwym gotowimy sie być offia=
ruiemy / iß my stimi to prżerżecżo=

nymy Kriażety a prżyiaćiolmy
naśymi o żnośnym a słuśnym
celu / y o skutecżnei drodże bedżiem
rożmawiać / abysmy sie iako na=
podtććiwiey być może żgodżyli / a
te rżecż miedży nami stronamy
krom nienawiśtnych rostyrkow /
skromnie vważywśy : żalaska
Boża ty niesnasky beda rożer=
wany / y ku iednei prawdżiwei a
żgodnei wierże beda prżywiedżio=
ne / aby tak iako wśyscy pod ied=
nym panem Christusem iestesmy
y holduiemy / tak że teß iednego
wśyscy mamy iednostainie wyż=
nawać (podlug dżwieku roskaża=
nia Waśśei Cesarskiei Milośći)
a tak wśystky rżecży ku prawdżi=

wci chwale Bożei beda przywie-
dziony/ o co rzessiwiam prosbam
od Boga vstawicznie żadamy.

A iesliby co na drugie Kurfur-
sty/ Kxiążeta/ y przełożene Mo-
narchy/ iako na druga strone na-
leży/ ten postepek sprawy około
wiary Chrześciańskiey tym spo-
sobem(ktorym aby była sprawo-
wana y czyniona przed sie Wassa
Cesarska Miłość raczył wziąć/
to iest/ przes takowe zobopolne wy
znania pisanim/ y przes vkładne
rozmowy miedzy namy) niepodste-
pny/ ani z iakim pożytkiem spra-
wowan by był/ tedy my iawnie
tu wyznawamy/ iż my sie żadney
trudnośćy

trudnośćy dla postanowienia
świetci zgody (ktora by według
Boga y sumnienia nassego była)
nigdy niezbraniamy. Jako to
Wassa Cesarska Miłość potim
y Kurfurstowie/ y inssy nalezacy
ku Monarsse/ y drudzy wssyscy
ktorzykolwiek ssczere a gruntow-
nie wiare prawa Chrześciańska
miłuia/ y ktorzy te° postepku spra-
wy nassy bogomyslnim vmyslem
beda sluchać/ stego nassego y na-
ssych Kaznodziey wyznania wia-
ry Chrześciańskiey/ też chuć w
nas iasnie y doskonale vznaia y
wyrozumieia.

Gdyż

Gdyſz teſz tedy Waſſa Ceſar-
ſka Miloſć Kurfurſtom/ Kxiaże
tom y inſſym ſtanom w Ceſarſ-
twie/ nieras ale cżeſtokroć milo-
ſciwie oznaimowáć raczyl: Tez i
na ſeimie Sperſkym/ ktory roku
Bożego etc. 1. 5. 26. Spra-
wowan byl/ przes dana y wypiſa-
na forme/ ktorei Waſſa Ceſarſ-
ka Miloſć wynaleſca byl poru-
czyl/ aby iawnie tamże czytana
byla. Yſz Waſſa Ceſarżka
Miloſć w tei ſprawie okolo wia-
ry Chrzeſcianſkiey dla ſluſſnich
przyczyn/ kthore byly imienym
Waſſei Ceſarżkiei Miloſci o-
znaimione/ niechce nic zamierzać
ani zadnych decretow/ to ieſt/ wy-
rokow

rokow czynić/ ale ſwego vrzedu
Ceſarſkie° oznaimowala ſie Wa
ſſa Ceſarſka Miloſć v Pap e-
za pilno ſtaráć/ aby co narichley
mogl być Synodt. Jako t ſz
toſz ſſerżci obiaśniono bylo przed
Rokiem na oſtatnym przed tym
Seimie/ ktory byl tamże Wſpi-
rze. Gdżie Waſſa Ceſarſka
Miloſć przes pana Ferdinanda
Czeſkiego/ y Wegierſkiego Kro-
la/ przyiaciela y pana naſſego mi-
loſciwego/ potym przes Kraſo-
mowce/ y Komiſarze Ceſarſkie/
tyſz rzeczy nad inſſe przelożyc ka-
zal: gdyſz Waſſa Ceſarſka Mi-
loſć to doſtatecżnie y ſkutecżnie
znamieſtnika Waſſei Ceſarſkiei
C Miloſći

Miłośćy w Ceſarſtwe wyrozu=
miał / s Kxiazat radnych Mo=
narchy/ y s posłow od inſſych ſta=
now posłanych/ ktorzy ſie byli w
Ratisbonie ziechali/ iż mieli buć
ku Conciliũ. J też Waſſa Ce=
ſarska Miłość raczył ſadzyć być
pożyteczną rzecz/ aby było poſta=
nowiono to Concilium. A iż ſpra
wy ktore ſie na ten czas działy
miedzy Waſſą Ceſarską Miło=
śćią a miedzy Rzymskim Biſku
pem sklonne iuż były ku zgodzie y
Chrześćiańskiemu przeiednaniu
tedy niewatpiła Waſſa Ceſars=
ka Miłość iż Papież mogł być
snadno przywiedzion ku poſtano=
wieniu Synodu/ y dla teᵒ oznai=
miała Waſſa Ceſarska Miłość
iż chce vſyłować/ aby niſſy namie=
niony Biskup Rzymsky wespo=
lek z waſſą Ceſarską Miłośćią
Concilium takowe iawne / iako
narychlei rozesławſſy liſty poſta=
nowić przyzwolił.

A dla tego ieſlyżeby tu ty ro
ſtyrky y nieſnasky około wiary
miedzy nami a ſtroną naſſą/ przy=
iaćielskie/ a w miłośćy Chrześći=
ańskiey ziednocony ſ potłumiony
niebyły/ tedy my tu przed Waſſą
Ceſarską Miłośćią posłuſſny=
mi ſie być offiaruiemy/ iż czaſu po
trzeby tam ſtaniemy/ ſ naſſe mnie
manie na takowym ſwobodnie ze

zwolonym a chrześciańskim Synodzie dosyć szeroce oznaimiemy/ ktory aby był czasu słusznego postanowion na każdym seymie Cesarstwa/ktore za szczęsliwego panowania Wassei Cesarskiei Miłośćy sprawowane bywały/ pres Kurfursty/Kziażeta/y insse stany Monarchy/zawżdy iednostainy głos około tego bywał/ y iednakimi chućiami tegoż synodu wssyscy pragneli. Do ktorego to synodu/wespołek y do Wassei Cesarskiey Miłośći w takowei wielkiey a trudney sprawie słusznym obyczaiem/ y według postępku praw odwoływali y odzywalismi sie. Przy ktorym odwoływaniu do

do Wassey Cesarskiey Miłośćy y do synodu iesscze stoiemy/ani od niego dla tei albo drugiei spolney rozmowy/ (wyiawssyby sprawa ta miedzy nami stronami/podług Boga y woley Wassey Cesarskiey Miłośćy przyiaćielskie w miłośćy słożona/ vśmierzona/ y ku Chrześciańskiey zgodzie przywiedziona była) ostapić chcemy albo też możemy/ co też tu iawnie y vchwalnie wyznawamy.

IOANNIS. VII.

NOLITE iudicare ſecundum faciem, ſed iuſtum iudicium iudicate,

HIERONYMVS IN PRAEfatione Iſaiæ Prophetæ,

LEGANT prius, & poſtea deſpiciant, ne uideantur non ex iudicio, ſed ex odij præſumptione ignota damnare,

PSAL. LXXXIII

ELEGI ABIECTVS ESSE IN DOMO DEI mei, magis quam habitare in tabernaculis impiorum.

Przednieisse
Członky wiary Chrze-
ściańskiey.

Pierwssy członek
wiary Chrześciańskiey.

O Bogu a o trzech w iednym Bostwie personach.

Kościoły nasse iednostainym głosem vczą/ iż zamknieniu Niceńskiego Synodu/ o iedności obecności Boskiey a o trzech osobach iako prawdzywemu krom żadnego wątpienia mamy wierzyć. To iest/ iż iest iedna istność Boska/ ktora bywa zwana/ y iest Bog wieczny/ niecielesny/ nie rozdzielny/ niezmierna wielmożność/ mą-

droſć/dobroć/ſtworzyćiel y zachowawićiel wſſyſtkych rzeczy/widomych y niewidomych. A wſſakoſs ſą trzy perſony/iednakiey albo teże iſtnośći y możnośćy wieczne/Oćiec/Syn/y Duch świẹty. A mia ſto imiẹnia perſony vżywaią teo znaku na ſſy/ ktoreo vżywaly w tei mierze ſprawce słowa Bożego y Kośćielny/ aby niecześć albo iakość na inſſym mieiſcu znaczyło/ale to co własnie przes ſie ieſt.

To ieſt/ z wali ty perſony.
1. Oicem.
2. Synem
3. Duchem świẹtym

Gania wſſyſtky odſſczepieńſtwa/ ktore ſie naprzećiw temu członkowi wczely/ iako Manicheos/ ktorzy dwa początky ćwierdzyly być/dobry y zły. Teſs Walentiniańſkie/ Ariańſkie/ Eunomiańſkie/ Machomeckie/ y wſſyſtki inſſe im podobne. Gania y Samoſſateńſkie pierwſſe y teraſnieiſſe odſſczepieńſtwa/ktorzy ſie ſpieraią iſs by iedno iedna perſona była/ a o słowie/to ieſt/o Synu/y o Duchu świẹtym hitre y przewrotne wymowy czynią iſs nieſą oſoby rozdzielne/ale iſs tylko słowo znaczy słowo dzięku albo głoſu/ a Duch ſprawe wrzeczach ſtworzoną znaczy.

Wtory członek.

O pierworodnym grzechu ſkąd go doſtaiemy/ a iako potępia ty ktorzy ſie nieodradzaią.

TEſs vczą iſs po vpatku Jadamowym/ wſſyſcy ludzie ktorzy ſie podług przyrodzenia rodzą/ maią grzech wrodzny. A rozumieymy ten grzech wrodzony albo pierworodny/(ktory tak świẹćy oicowie/prawdzywi vczyćielowie/ y teſs wſſyſcy Bogoboinie wyćwiczoni w kośćiele zowią)takowym ſtanem/w ktorym kto ſie kolwiek rodzy dla vpadku Jadamowego/ieſt vczeſnykiem gniewu Bozegó/y wieczney śmierćy/ ſkazenie tedy ćiała naſſego przypada na nas dla vpadku Jadamowego. A to przyrodzenia ludzkiego zepſowanie/ niedoſtatek ſprawiedliwośćy/ ſczyrośćy posłuſſeńſtwa wrodzonego/y nierządną pożądliwość zamyka wſobie.

Jest teſz niedoſtatek/ okrutne zaſlepienie y nieposłuſzeńſtwo/ to ieſt/ niemieć onego świątła y znaiomośći Boſkiey/ ktora by była w nieſkazonym przyrodzeniu/ teſz/ ſtradać ony prawośći/ to ieſt/ wiecznego posłuſzeńſtwa/ prawdzywi ſzczery y naiwietſzey miłośći Bożey/ y inſzych darow całego przyrodzenia. A przeto niedoſtatky ty y pożądliwość/ ſą rzeczy potępne/ y s ſwego przyrodzenia godne śmierći. A ten wyſtep pierworodny ieſt wierutny grzech/ potępiaiąc y przynoſząc iuż teſz tu wieczną śmierć tym ktorzy ſie nieodradzaią przes chrzeſt y ducha świete°.

Ganią Pelagiani/ ktorzy nic nietrzymaią o grzechu pierworodnym/ y rozumieią niedoſtatky ty albo pożądliwośći niebyć tak ważnymi/ albo mękami tylko/ any być rozumieią rzeczy ſprzyrodzenia potępne/ y zmiſlaią iż człowiek zakonowi doſyć vczynić może/ y iż dla tego właſnego posłuſzeńſtwa przed Bogiem bywaią vſprawiedliwieny.

Trzećy

Trzećy członek.

O słowie/ to ieſt/ o Synu Bożym.

Tęż vczą/ iż słowo/ to ieſt/ Syn Boży/ wziął na ſie ludzkie przyrodzenie w żywoćie bogosławioney panicy Mariei/ aby było dwoie przyrodzenie/ Boſkie y człowiecze/ w iednośći oſſoby nierozdzielnie złączone/ ieden pan Chriſtus prawdzywy Bog y człowiek/ narodzony z dziewice panny Mariei/ prawdziwie ćierpiący/ vkrzyżowany/ vmarły/ y pogrzebiony/ aby nam przeiednał Oica/ y iż by był offiarą/ nietylko za wyſtep pierworodny/ ale teſz zawſzyſtky śmiertelne grzechy ludzkie. Tenże ſtąpył do piekła/ a prawdzywie zmartwych wſtał trzećiego dnia/ potym wſtąpył do nieba/ aby ſiedział na prawicy oicowſkiey/ y iż by wiecznie panował y krolował nad wſzyſtkym ſtworzenym/ aby poświącał wie-

 rzące

rzace weń/przes zeskanie Ducha świętego w serca ich/a poświeconym aby dał żywot wieczny. Tenże pan Christus iawnie sie zwroćy sedzyć żywe y martwe w krzessone/podług składania Apostolskiego.

Czwarty członek.

O odpussczeniu grzechow/y o vsprawiedliwieniu.

Abyśmy tedy tych dobrodzieistw P. Christusowych dostąpili/to iest grzechow odpussczenia/vsprawiedliwienia/y żywota wiecznego/dał nam pan Christus Ewangelią/w ktorey nam ty dobrodzieistwa oznaimuie. Jako iest napisano v Lukassa świeteᵒ wrozdziale ostatnym. Potrzeb aby była pokuta oznaimowana wymie iego/y odpussczenie grzechow miedzy wssystkymi narody etc. Gdyż

Gdyż wssyscy ludzie podług przyrodzenia spłodzeni maią grzech/ani mogą prawdziwie zakonowi Bożemu dosyć vczynić/tedy Ewangelia karze grzechy ich/y vkazuie im srednika y iednacza pana Christusa/a tak nas vczy o odpussczeniu grzechow.

A gdy Ewangelia oskarża grzechy nasse/tedy serca przeleknione maią vsiebie vważyć/iż darmo nam dla pana Christusa bywa darowane grzechow odpussczenie/y vsprawiedliwienie przes wiarę/ktorą wierzyć y vfać mamy/iż nam ty grzechy bywaią odpussczony dla pana Christusa/ktory sie stał zanas offiarą/y vbłagał nam Boga Oica wssechmogącego. Aczkolwiek Ewangelia pożąda pokuty/a wssakoż aby odpussczenie grzechow pewne było/vczy/iż nam bywa darowane/to iest/iż niebywa zawiessono na godnośćy nassey/ani bywa dane/dla iakich przesłych nassych vczynkow/albo dla godnośćy przysłych/abowiem by było niepewne

ne grzechow odpuſſczenie/ gdy byſmy tak
miely rozumieć/ iż wten czas dopiero do-
ſtawamy odpuſſczenia grzechow/ kedy ie
naſſymi przesłymi vczynki zasługuiemy/
albo kiedy by iuż doſyć godna była po-
kuta.

Gdyż naſſe ſumnienie wprawdzy-
wym przeleknieniu boiazni/ żadnego tak
ważnego vczynku nienaiduie/ ktorym by
ſie mogło zaſćićyć gniewu Bożemu/ A
pan Chriſtus ieſt nam darowan y wyſſa-
dzon aby był vbłagawcą. Ta cześć
pana Chriſtuſowa niema być przywła-
ſſczana naſſym vczynkom. Dla tego
Rom. 3. święty Paweł piſſe. Darmo ieſteśćie
1. Joan. 1. zbawieni. Tamże. Aprzetoż zwiary dar-
1. Tim. 2. mo/ aby była ſtała a gruntowna obietni-
ca/ to ieſt/ tak będzie pewne odpuſſczenie
grzechow/ gdy będziem ſerdecznie wyzna-
wać iż ono niepochodzy zgodnośćy na-
ſſey/ ale iż nam bywa darmo dane dla pa-
na Chriſtuſa. To ieſt mocne y potrze-
bne poćieſſenie bogomyſlnym a przeſtra-
ſſonym

ſſonym vmysłom/ także też vczą y świe-
ćy oicowie. Stoy też otym v święte-
go Ambrożego godne pamięcy/ y zacne
piſanie/ tymi słowy. To poſtanowio-
no od Boga ieſt/ iż ktokolwiek wierzy w
pana Chriſtuſa zbawion będzie/ krom v-
czynkow/ przes ſame wiarę darmo biorąc
grzechow odpuſſczenie.

A to słowo wiary/ nietylko Hyſtory
wiadomość o panie Chriſtuſie znaczy/
ale też mamy wierzyć y przyzwolić tey
obietnicy/ ktora ſie właſnie w Ewange-
liy zamyka/ w ktorei dla pana Chriſtuſa
bywa nam obiecano grzechow odpuſſcze-
nie/ vſprawiedliwienie/ y żywot wiekui-
ſty. Abowiem y ta obietnica ku Hyſto-
ry o panie Chriſtuſie należy/ Jako y ku
wyznaniu wiary Chrześćiańſkiei powſſe-
dniemu/ przydan też ieſt ten członek Hy-
ſtory/ Wierzę grzechow odpuſſczenie etc.
A ku temu członkowi drugie o Hyſtory
pana Chriſtuſowey maią być ſtoſowane.
Abowiem to dobrodzieiſtwo nam daro-
E wane

wane/ skończenie iest Hystory/ Dla tego pan Christus cierpiał/ y zmartwych wstał/ aby dla niego nam darowane było grzechow odpusszczenie/ y żywot wieczny.

Piąty członek.

O sprawie Ewangeliey.

A Przeto postanowił pan Christus sprawe vczenia Ewangeliej/ ktora przepowiada pokute y odpusszczenie grzechow. A są ty obiedwie cześcy tego przepowiadania barzo sserokie/ abowiem wssystkie stworzenia grzechy na oczy wyrzuca y karze/ a zaś też wssystkym wierzącym obiecuie odpusszczenie grzechow/ aby niebyło wątpliwe odpusszczenie/ ale aby wssystky przestrassone vmysły/ Doskonale wierzyli/ iż im bywa pewnie dane grzechow odpusszczenie dla pana Christusa/ a niedla ich zasług albo godnośćy.

Takowi

Takowi wssyscy pewnie dostąpuią grzechow odpusszczenia. A gdy tym sposobem ciessymy sie obietnicą albo Ewangelią/ y iuż sie mocno podpieramy wiarą/ tedy tamże nam bywa dan Duch święty. Abowiem Duch święty bywa nam dany y iest skuteczny przes słowo Boże/ y świątośćy. Gdy Ewangeliej słuchamy/ y ią rozmyślamy/ albo świątości pożywamy/ y wiarą sie ciessymy/ tedy wten czas przebywa w nas Duch s sprawuiący/ Wedłuk onego pisania świętego Pawła do Galatow wrozdziale Trzecim. Aby obietnica z wiary pana Christusowei była dana wierzącym. I do Corinthow/ Ewangelia iest sprawa ducha świętego. Cap. 4. 2. Też do Rzymianow. Wiara słuchu iest. Cap. 10. Gdyż sie tedy wiarą ciessymy / y iuż bywamy wyzwoleni odstrachu grzechow Joan. 12. przes Ducha świętego/ tedy też iuż wpoiaią w sie serca drugie ozdobne cnoty/ vznawaią prawdziwie miłosierdzie Boże/ poimuią prawdziwą miłość/ vbaczaią

 prawdziwą

prawdziwą boiaźń Bożą/maią vffanie/y nadzieie wſpomożeniu Bożym/ ſkłaniaią ſie ku modlitwam/ y ku inſſym pożytkom Ducha świętego.

Bywaią od nych ćy ganieni/ktorzy o tey wierze przes ktorą grzechow odpuſſczenia doſtaiemy/ nie nietrzymaią/ ale przywodzą ſumnienia wątpić/ ieſly je doſtępuią albo nie grzechow odpuſſczenia. J przydaią iż to wątpienie nie ieſt grzech. Teſ vczą/ iż ludzie mogą doſtępić grzechow odpuſſczenia/dla ich własny godnośćy/a niewſpominaią/ abyſmy wierzyli/ iż nam darmo dla pana Chriſtuſa grzechow odpuſſczenie bywa dano.

Bywaią teſ od nych hańbione ſſalone dowćipy/ktoremi zmyſlaią/iż by nam Duch święty bywał dan/ y ieſt ſprawuiący w nas/hoć teſ krom słowa Bożego. A dla tei przyczyny wzgardzaią ſprawy Ewangeliej y świątośćy/y ſſukaią oświetnośćy krom słowa Bożego nie w Ewangeliej/a tym kſałtem odćiągaią vmysły ludzkie

ludzkie od słowa Bożego/ku właśćiwim mniemaniom/ktora rzecz ieſt barzo zarazlywa. Takowe przedtym były/Maniche uſſow/Enthuſiaſtow/ a teras ſą Nowokrzczeńcow. Takowe ſſaleńſtwa ſtale ganiemy/abowie zatłumiaią prawdzywy zwyczai słowa Bożego/a fałſſywie zmiſlaią iż byſmy krom słowa Bożego doſtawali Ducha świętego/ y vſſaiąc ſwoim wymysłom zmyſlaią niepobożne nauky/y czynią niezmierne roſterky.

Szoſty członek.

O dobrych vczynkach.

TEſ vczą/ iż gdy iuſ wiarą bywamy ziednani/ tedy potrzeb ieſt aby iuſ w nas była ſprawiedliwość dobrych vczynkow/ ktore nam pan Bog czynić przykazał/toſ pan Chriſtus ćwierdzy mowiąc. Jeſly chceſ do wiecznego żywota Matt. 19.

żywota

żywota wniść / zachowywai przykaza-
nie. Ale iż takowa ieſt mgłość przyro-
dzenia ludzkiego / iż zakonowi żaden v-
czynić doſyć niemoże / potrzeb tedy ieſt v-
czyć ludzie / nietylko tego iż mamy zako-
nowi posłuſſni być / ale też ktorym krak-
tem ſie vpodoba to posłuſſeńſtwo naſſe /
aby ſumnienia niebyły ogarnony roſpa-
czą gdyż wiedzą y doſtatecznie rozumie-
ią iż ſproſtać zakonowi Bożemu niemo-
gą. Podoba ſie tedy to posłuſſeńſtwo
nieiżbyſmy zakon wypełnili / ale iż perſo-
na w panie Chriſtuſie przeiednana ieſt
wiarą / y wierzy iż oſtatky grzechow bę-
dą mu odpuſſczone. Zawżdy tedy ma-
my rozumieć / iż doſtaiemy grzechow
odpuſſczenia / y iż perſona bywa poczyta-
na ſprawiedliwa / to ieſt / iż bywa wzięta
darmo dla pana Chriſtuſa / przes wiarę.

Potym też podoba ſie naſſe posłuſſeń-
ſtwo naprzeciw zakonowi / y bywa poczy-
tano za nieiakam ſprawiedliwość / ktora
zaſługuie zapłatę. Abowiem niemoże
ſie

ſie ſumnienie naſſe ſądowi Bożemu wła-
ſną czyſtością / albo vczynkami zaſtawić.
Jako Dawid tak światczy. Niewchodź — Pſal. 142.
w ſąd s ſługą twoim panie / abowiem
niebędzie vſprawiedliw on przed tobą
wſſelky żywiący. J święty Jan powia — Joa. Apo. 1. Epi. Cap. 1.
da. Jeſliby ſmy mowieli / iż grzechu nie-
mamy / ſami ſiebie zwodzymy. A ieſly
będziem wyznawać grzechy naſſe / wier-
ny y ſprawiedliwy ieſt / aby nam odpu-
ścył grzechy naſſe. J ſam pan Chriſtus
powiada. Choćbyście wſſyſtky rzeczy czy- — Luce. 17.
nily / mowcie / ſługami niepożytecznymi
ieſteſmy. A gdy iuż tedy oſſoba przeie
dnana y vſprawiedliwiona wiarą / to ieſt
wzięta ieſt / tedy ſie też iuż podoba y iei po-
słuſſeńſtwo panu Bogu / y bywa poczy-
tano za nieiaką ſprawiedliwość. Jako
święty Jan piſſe. Wſſelky kto w nim
mieſzka niegrzeſſy. A do Corinthow / — Capi. 2.
Chwała naſſa hełpienie naſſe / to ieſt / — Epi. 1.
świadectwo ſumnienia naſſego.

A ma to posłuſſeńſtwo walczyć z ły-
mi ża-

mi żądzami/ y nakażdy czas ćwiczeniem duchownym ma być doskonalsse/ y mamy sie pilno wystrzegać/ abysmy czego niezbrodzyli naprzećiw sumnieniu/ Według onego pisma. Grunt zakonu iest Chrześciańska miłość/ ktora pochodzy sscyrego serca/ s sumnienia dobrego/ y zwiary niezmyslnei. A ktorzy są posłussny złym żądzam/ y wypełniaią ie naprzećiw sumnieniu/ takowi leżą w śmiertelnych grzechach/ ani sprawiedliwośći wiary/ ani sprawiedliwośćy vczynkow w sobie maią. Według onego pisma świętego

Gala. 5. Pawła. Ktorzy sie tak sprawuią Krolestwa Bożego nieotrzymaią.

Siodmy członek.

O prawdziwym kośćiele Chrześciańskym.

Wierzą teſz/ iż ieden święty Kośćioł Chrześciański na wieky będzie trwał/ A to iest Kośćioł pana Christusow / włąsne zebranie członkow pana Christusowych / to iest/ świętych/ ktorzy prawdzywie wierzą y są posłussni panu Christusowi / aczkolwiek wtym żywoćie ku temu zebraniu wiele złych y obłudnich ludzy sie przyłącza/ aſz do sądnego dnia. A wssakoſz ma Kośćioł prawdziwy/ znaky włąsne swoie/ to iest/ sscyrą y istotną Ewangeliey nauke/ y prawdzywy zwyczai świątośćy. A naprawdzywą iedność Kośćioła świętego dosyć iest/ wierzyć iednostainie nauce Ewangeliey/ y sprawom świątośćy. Ani potrzep iest aby gdzie indzie tym podobne vstawi ludzkie albo zwyczaie od ludzy postanowione miały być. Jako y święty Paweł vczy/ gdy tak mowi. Jeden pan/ iedna wiara/ ieden krzest/ ieden Bog y Oćiec wssystkych etc. Do Ephes. w 4. cap.

Osmy członek.

O złych sprawcach w kośćiele.

GDyż tedy w tym żywoćie/ wiele złych a obłudnych ludzy Kośćiołowi świetemu przyłączyło sie/ ktorzy przećie zwierznych vczynkow zyednoczenie/ s Kośćiołem prawdzywym maią. A wssakoż możem pożywać świątośćy/ aczby też przes złe ludzie byli sprawowany. Podług głosu pana Christusowego.
Matt. 23. Będą siedzieć pisarze y Fariżeussowie/ na stolcu Moiżessowym etc. Abowiem świątośćy y słowo Boże dla porządku y roskazania pana Christusowego są dostateczne/ hoć by też przes złe sprawce były podawane.

Ganią Donatisty/ y im podobne/ ktorzy w zbraniali ludziam iż niemieły posługą vżywać/ podeirzanych/ w Kośćiele/ y tak rozumieły iż by sprawą złych ludzy/ to iest/ Kapłanow/ w tei mierze niepożyteczna y nichczemna była.

Dziewiąti członek

O chrzćie świętym.

O Chrzćie tak vczą/ iż potrzebny iest ku zbawieniu/ iako ta Cerimonia ktora iest od pana Christusa postanowiona. I przes ktory Chrzest bywa nam dana łaska Boża. I iż maią być niemowlątka chrzczone/ y iż niemowlątka przes chrzest zalecone Bogu/ bywaią przyiete w łaskę Bożą/ y stawaią sie synami Bożymi. Jako pan Christus świadczy/ mowiąc o niemowlątkach w Kośćiele/ Nie iest wola Oica wa- Matt. 18.
ssego niebieskiego/ aby miał namnieissy zgynąć s tych maluczkych.

Ganią Nowochrzczeńce/ ktorzy nie nietrzymaią o chrzćie nowonarodzonych

 dziatek

dziatek/y ćwierdzą iż niemowlatka krom chrztu/y bes Kośćioła pana Christusowego bywaią zbawioni.

Dziesiąty członek.

O wieczerzy pańskiey.

O Wieczerzy pańskiey vczą/iż s chlebem y z winem prawdziwie bywa dano ćiało y krew pana Christusowa/pożywaiącym wieczerzei pańskiey.

Jedennasty członek.

O Pokućie prawdżywei.

O Pocućie vczą/iż vpadłym/to iest/grzeszącym po chrzcie mogą być odpuszczone grzechy/każdego czasu/gdy sie iedno vznaią. Iiż Kośćioł takowe pokutuiące ma rozwiezować y im grzechy odpuszczać.

A ta pokuta/to iest/ nawrocenie złosnego człowieka/właśnie należy na tych dwu cześćiu. Pierwsza iest skruszenie/to iest/lekanie summienia zuznania grzechow/w ktorym y gniew Boży vznawamy/ y żałuiemy iżesmy zgrzeszyli/a brzydzimy sie grzechy/y wstrachamy sie ich. Jako Joel Prorok powiada. O brzeście serca wasze/ a nie szaty/ y nawrodźcie sie ku panu Bogu waszemu etc. Cap. 2.

Druga cześć iest tei pokuty wiara/ktorą poimuiemy z Ewangeliei albo z rozgrzeszenia/ y iuż wierzymy iż dla pana Christusa pewnie nam bywaią odpuszczone grzechy/a tak ćieszymy sumnienie/ y zboiaśni ie wyzwalamy. O ktorey to wierze świety Paweł powiada. Vsprawiedliwieni wiarą pokoi mamy. Roma. 5.

Potym maią nasladować dobre owoce/to iest/ vczynky pokuty/ posłuszeństwo naprze

Rom. 8. naprzećiw panu Bogu. Według onego pisma. Powinniſmy nie ćiału/ abyſmy według ćiała żyli. Abowiem ieſly według ćiała żyć będźiećie/ pomrzećie. Ale ieſly Duchem/ſprawy ćieleſne będźiećie vmartwiać/ żywymi zoſtaniećie.

Ganią Nowaćiani/ ktorzy niechćieli rozgrzeſſać onych ktorzy vpadwſſy/ to ieſt/ zgrzeſſywſſy po chrzćie/ wzracali ſie ku pokućie. Ganią y ony/ktorzy nievczą/ iż my grzechow odpuſſczenia przes wiare darmo dla pana Chriſtuſa doſtaiemy. Ale ſie wſpieraią iż odpuſſczenia grzechow dla godnośćy ſkruchy / miłośćy/y inſſych vczynkow naſſych doſtępuiemy/ y wątpią ich ſumnienia w pokutowaniu/ieſlyże doſtaną albo nie grzechow odpuſſczenia / y ćwierdzą iż to wątpienie nie ieſt grzechem.

Ganią y ty ktorzy vſtawy doſyćvczynnośći vczą być potrzebnymi/ ku odkupieniu mąk wiecznych/ albo mąk czyſcowich Acz y my to wyznawamy/iż dobrymi vczyn czynkami ktore pochodzą z wiary bywaią vśmierzone y vbłagane tuteczne niedoſtatky. Jako Jſaiaß vczy. Łam łaknącemu chleb twoi etc. A dać pan Bog pokoi y odpoczynienie zawżdy. Cap. 58.

Ganią y Nowochrzczeńce / ktorzy ćwierdzą/iż by ći ktorzy ras ſą vſprawiedliwieni/ niemogly zaſie nigdy vtraćyć Ducha świętego. Ganią y ony ktorzy sławią/iż niektorzy tak doſtateczni ſą w świątobliwośćy/ iż iuß niemogą więcei grzeſſyć.

Dwanaſty człon-
O ſpowiedźy grżechow/to ieſt/ o wyznaniu.

O Spowiydzy grzechow tak vczą/ iß rozgrzeſſenie nieiawne ma być w Kośćielech zachowywane / poniewaß w ſpowiedzy nie ieſt potrzebne wyliczanie

wyliczanie grzechow. Gdyż iest niepodobne wyliczenie wssystkych wystepkow Podług onego wyznania Dawidowe°.
Psal. 18. Wystepky ktoż może wyrozumieć?

Trzynasti członek.

Dla czego świątości pańskie postanowione są.

O Zwyczaiu świątości tak vczą/ iż świątości nietylko dla tego postanowione są/ aby były iawnie wyznawany miedzy ludzmi/ ale wiecei dla tego/ aby były znakami y świadecstwy wolei Bożei na przeciw nam. Dane są też/ dla pobudzenia y vćwierdzenia wiary w tych ktorzy ich pożywaią. A przeto tak mamy pożywać t ych świątośći/ iżbysmy pierwei wierzyli obietnicą/ ktore przes świątośćy bywaią oznaimiany y dawany. Tą wiarą dostaiemy obiecaney łasky/ ktorą świątośćy znaczą/ y Ducha świętego. A przeto gania Phariżeussow mniemanie/ ktore zatłumia nauke wiary Chrześciańskiey/ ani vczy iż by było potrzeba wiary w pożywaniu świątośćy/ ktorą mamy wierzyć iż nam dla pana Christusa łaska Boża bywa dana. Ale zmyslaią iż ludzie bywaią vsprawiedliwieni dla pożywania świątośćy zuczynkow czynionych / aczkolwiek krom przynależący dobry a zbożny hućy pożywaiących.

Czternasty członek.

O porządku/ to iest/ o Kośćielney sprawie.

O Porządku/ to iest/ o sprawie Kośćielnei tak vczą/ iż w Kośćiele niema żaden iawnie vczyć/ albo świątośćiami ssaffować/ aż by prawnie

ad Titum 1. cap. a porządnie był wezwany. Jako y S. Paweł przykazuie Titowi/ aby w Mieściech starsse/ to iest/ przełożone słowa Bożego postanawiał.

Pietnasty członek.

O zwyczaiach Kościelnych.

O Zwyczaiach Kościelnych / ktore są ludzkiemi dowcipy postanowione/ tak vczą/ iż ty zwyczaie maią być zachowywane/ ktore mogą być krom grzechu zachowane/ a są ku iedności/ pokoiowi/ y ku słussnemu porządkowi Kościelnemu pożyteczne/ iako pewne święta pewne śpiewania nabożne/ y insse tym podobne zwyczaie.

Ale o tymże rodzaiu tych zwyczaiow vczą/ iż niemaią być obciążane sumnienia niepotrzebnymi mniemańmy/ to iest/ niemamy rozumieć / iżby ty postanowienia ludzkie miały być sprawiedliwością przed Bogiem/ albo iż by oni zasługowali odpusscenie grzechow/ albo iż by miała być to chwała potrzebna ku sprawiedliwośćy Ewangeliei. Ale tak mamy rozumieć iż są to rzeczy srzednie albo obostronne/ ktore gdy by było krom zgorssenia mogą być opussczone/ a wssakoż cy grzessą ktorzy zgorssenim ludzkim takowe vstawy gwałcą/ iako cy ktorzy Kościoła świętego spokoinosć y iednosć krnąbrnie porussaią. etc.

Bywaią tedy od nych wzgardzone vstawy/ ktore krom grzechu niemogą być ścierpiany/ iako vstawa o nieuznaniu białeigłowy. Wzgardzaią też niebogomyslne mniemanie/ o vstawach y slubiech ktorymi mniemańmi zmyślaią/ iż by posługy ludzkiei godnośćy mocą wymyslone/ zasługowali grzechow odpusscenie/ y iż by były nagrodzenim za grzechy etc. Jakowe są fałssywe mniemania o slubach / y o pewnych postach etc. w Kościele ś. od sprostnych ludzy rozsiane.

 Szesnasty

Szieſtnaſty czło-
nek.
O rzeczach świeckych.

O Rzeczach świeckych vczą/ iß po-
rządne/ prawne/ y bogomyſlne po
ſtanowienia świeckie/ ſą dobrymi
vczynkami/ y ſprawami Bożymi. Jako
Rom. 13. święty Paweł świadczy. Każde prze-
łożeńſtwa/ od Boga poſtanowione ſą.
Vczą tedy iß Chrześcianom godzy ſie
przełożonymi być/ ſprawować ſądy/ ro-
ſądzać rzeczy s Ceſarſkych albo zyakych
inſſych ninieiſſych vſtaw/ y iß im przyſtoy
prawnie karać/ walczyć/ woiować/ go-
dzy ſie teß prawnie/ to ieſt/ cnotlywie na-
bywać/ trzymać własność/ obwiązanie
słuſne na żądane przełożonych czynić/
podtććywe Małżeńſtwa ſpoſobiać/ teß
vczą/ iß im należy nauky wyzwolone v-
ſtawamy y prawy poſtanawiać.
Gania

Gania Nowochrzeńce/ ktorzy zaka-
zuią tych świeckych vrzędow Chrześci-
anom. Gania y ty ktorzy doſkona-
łość Ewangeliei pokładaią wopuſſcze-
niu świeckych vrzędow: gdyß Ewange-
liey doſkonałość ieſt duchowna/ to ieſt/
należy w hućy ſerdeczney/ w boiazny Bo-
zei/ w wierze/ w miłośćy/ y w posłuſſeń-
ſtwie. Abowiem Ewangelia oznaimu
ie o nieiakiei wieczney ſprawiedliwośćy
ſerdeczney. A wſſakoß niepotłumia świec
kych ſpraw/ ani cnotliwego ſtarania/ y Niegani
gospodarſtwa/ y owſſem welce pożąda zbożnego
aby były w tym cieleſnym żywoćie zacho- ſtarania o
wany ty świeckie ſprawy/ iako porządky słuſnym
Boſkie/ y w takych poſtanowieniach chce pożiwieniu
abyſmy ćwiczyli miłość Chrześciańską.
A przeto chrześciani potrzebnie y słuſſnie
maią być posłuſſni ſwoim przełożonym
y vſtawam/ ale ieſly by przymuſſali ćy
zwierzchny grzeſſyć. Tedy na ten czas Acto. 4.
wiecei Bogu niß ludziom mamy być po-
słuſſny.

Siodmynaſty członek.

O przyśćiu pana Chriſtuſowym na ſąd/ y o obledliwośći nowochrźeńcow.

TEſz vczą/ iſz pan Chriſtus przyidzie przy ſkończeniu świata/ ku ſądzeniu/ y zmarłe wſſyſtky wſkrzeſy/ a ludziom bogoboinym da żywot wieczny/ y weſele nieſkończone. A złośliwe ludzie weſpołek z Dyabły potępi/ aby na wiek wiekom byli dręczoni.

Ganiemy Nowochrzczeńce/ ktorzy teras błędy Żydowſkie roſiewaią/ zmyſlaiąc iſz by przed zmartwych wſtanymi/ bogoboini ludzie mieli doſtąpić kroleſtw y panowania tego świata/ potłumiwſſy y zagubiwſſy na wſſelkiem mieſcu złe ludzie. Abowiem to dobrze wiemy/ iſz bo-

goboini maią być posłuſſni ſwoim tutecznym przełożonym/ a nie wydzierać im panowania/ y niemaią roſpraſſać świeckych cnotliwych ſpraw przes roſterky. Gdyſz święty Paweł przykazuie. Aby wſſelka duſſa była posłuſſna y poddana przełożeńſtwu. Roma. 13. Wiemy teſz/ iſz Kośćioł w tym tu żywoćie poddan ieſt krzyżowi/ a napierwei potym żyćiu będzie v wielbion. Jako święty Paweł powiada. Potrzeb nas będzie/ abyſmy byli podobnymi wyobrażeniu ſyna Bożego. Cap. 8. Roma. A przeto Nowochrzczeńcow ſſaleńſtwo y ſſatańſką popedliwość/ zgruntu ganiemy y brzydzymi ſię ią.

Ganiemy y Origeniſty/ ktorzy zmyſlaią/ iſz by Dyabły y ludzie potępieni mieli mieć koniec mąk/ czaſu ſwego.

Oſmynaſty członek.

De Libero arbitrio/to iest/o wolnei woli.

Liberum arbitrium.

O Wolnei woly vczą/iż ludzka wola ma nieiaką wolnosć ku wypełnieniu świeckiei sprawiedliwośćy y ku wybieraniu rzeczy rozumowi poddanych. Ale niema mocy krom Ducha świetego aby dosyć mogła vczynić sprawiedliwośći duchowne. Abowiem świety Paweł mowi. Cielesny człowiek niemoże wyrozumieć tych rzeczy ktore są Ducha Bożego. J sam pan Christus powiada. Krom mnie nic niemożećie vczynić. Bywa tedy w nas doskonała sprawiedliwość duchowna/ gdy bywamy w spomożeni Duchem świetym. A Ducha S. dostaiemy / gdy słowu Bożemu wierzymy/ y wiarą sie w przeleknieniu nassym ćiessymy. Jako świety Paweł vczy/ gdy tak mowi. Abyśćie obietnice Ducha świetego otrzymali przes wiarę/ To teß świety Augustin mowi.

1. Epi. cap 2. Corin.

Joan. 15.

ad Gal. 3.

Libro 3. Hypognosticon.

Wyznawamy

Wyznawamy tedy iż każdy człowiek ma wolną wolą/ ktora zamyka w sobie rosądek rozumu/nie iż by dostateczna/albo godna była w tych rzeczach ktore ku Bogu należą/ w nych co krom Boga zacząć/albo dokonać. Ale tylko skuteczna iest w vczynkach żywota ninieissego/ tak dobrych/ iako złych. O dobrych mowie/ktore s przyrodzenia dobrego pochodzą/to iest/ chceć robyć na roli/ ieść/pyć/ chceć mieć przyiaćiela/ ssaty/ chceć budować/żone poiąć/bydło chować/nauk sie vczyć rozmaitych rzeczy dobrych/pożedać tego co by kolwiek należało dobrego ku ninieissemu żyćiu/ktore to wssystky rzeczy krom porządku Bożego niemogą być/ y owssem z Boga y przes niego są/ y poczeły sie. A wezłych skuteczna teß iest/ to iest/ Bałwany chwalyć/ pragnąć mężoboistwa/cudzołostwa/ kurestwa etc.
Ta sententia świetego Augustina przeiaśnie vczy/ co mamy wolnei wolei przypisować/y rostropnie dzieli wsselką nauke/

In libro. 3. Hypognosticon.

albo ćwiczenia rozumu ludzkiego / od spraw duchownych/ iako/ od prawdzywei boiazni/ ćierpliwośći/stałośćy / wiary/ wzywania/ y od srogiego kussenia w nagabaniu Dyabelskym/ gdy iesteśmy w boiazni grzechow. W tei mierze potrzeb zaprawdę iest/ abyśmy byly rządzeni y w spomagani od Ducha świętego. Jako

Rom. 8. święty Pawel pisse/ Duch święty podpiera nasse mgłość.

Ganiemy Pelagiany/ y ich nasladowniky/ ktorzy vczą/ iż krom Ducha świetego samymi przyrodnimi sylami nassymi możemy pana Boga nadewssystko miłować/ y iż możemy zakonowi Bożemu vczynkami dosyć vczynić. Ty zmysły gruntownie y potrzebnie ganiemy/ abowiem zatłumiaią dobrodzieistwa pana Christusowe/ gdyż dla tego w Ewangely dan nam iest pan Christus iednac/ y dla tego bywa obiecane miłośierdzie/ iż przyrodzenie ludzkie niemoże dosyć vczynić zakonowi Bożemu. Jako święty Pawel powiada

powiada pissąc do Rzymianow. Zmysł ćielesny nieprzyiaśń iest na przećiw Bogu. Abowiem zakonowi Bożemu nie iest poddan ani może być podbyt. Acz kolwiek zwierzchne vczynky nieiako może przes sie ludzkie przyrodzenie czynić/ gdyż może powćiągać ręku od kradzieństwa/ od meżoboiństwa rc. A wssakoż wnetrznych spraw/ iako prawdzywy Boiazni/ prawdziwy wiary / ćierpliwośćy/ czystośćy/ niemoże sprostać/ aż by Duch święty rządził y wspomagał serca nasse. Tego też tu na tym mieiscu vczymy/ iż dla tego dane iest przykazanie Boże/ aby też ćielesne sprawy były powćiągane pilnośćią rozumną/ y onym świeckym przełożeństwē. Jako święty Pawel pisse. Zakon iest wodzem ku panu Christusowi. Tenże Zakon dla niesprawiedliwych iest postanowion. Epi. 1. Cap. 1. ad Timo. Leui/ 18. 1. Epi. Cap. 5. Corin. Exodi. Cap. 10. 23.

Cap. 8.

Gal. 3.

Dziewiatynasty czlonek.

O przyczynie grzechow.

O Przyczynie grzechow vczą/iż acz kolwiek Bog stwarza y zachowywa przyrodzenie ludzkie/a wssakoż przyczyna grzechow iest zgodza złych rzeczy/to iest/Dyabelska y złych ludzy/ktora sie odwraca od pana Boga/ ku inssym rzeczom na przećiw przykazaniu bożemu. Dla tego pan Christus mowi o Dyable.
Joan. 8. Gdy kłama sam s siebie to ma.

Dwudziesty członek.

O Wymowie na przećiw potwarstwu o dobrych vczynkach.

Co nas

Co nas nassy przećiwnicy potwarzaią/iakobysmy my zaniechawali nauky o dobrych vczynkach/to iest/ iawna potwarz. Abowiem wydane są kziegy od nassych/ w ktorych bogomyslnie y pożytecznie vczą o dobrych vczynkach/ ktore vczynky w iakym wezwaniu panu Bogu sie podobaią. A gdyż przed tym wielkie pomilczenie w Kośćielech Chrześćiańskych było o przednieissych vczynkach/iako o ćwyczeniu wiary/ y o chwale świeckich zbożnych spraw:a nawięcey kazania bywały o wychwalaniu postanowienia ludzkich /iako/ o świętach/ pościech/o stanie Mniskym/o braterstwach/ Pielgrzymowaniu / chwałe świętych/ o korunkach/y o inssych niepotrzebnych vstawach. Tedy teras za załaską Bożą bywa przywrocon kośćioł ku prawdzywei y pożytecznei chwale/ ktorey Bog chce y pożąda ponas. Prorocy zacnymy kazanmy opłakiwaią tei misery kośćielnei/ iż zatłumiwssy prawdzywą

 chwałe

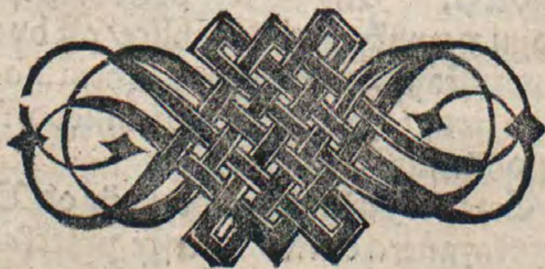
chwałę/ w Kościelech panują Cerimonie
ludzkie/ y złoſliwa nadzieia w nych. J
od tego wierutnego błędu odwodzą Ko-
ściół ku prawdziwei chwale/ y ku praw-
dziwym vczynkom. Co może być waż-
nieiſſego nad kazanie ono. Bog Bo-
Pſal. 49. gow pan mowi/ y nazwał ziemię. Ten
Bog wſſyſtkiemu narodowi ludzkiemu
kazania czyni/ hańbi ty ktorzy pokładaią
w Cerimoniach ludzkych nadzieie/ a inſſy
powolnośćy po nas żąda/ y znać daie iſʒ
ſie barzo gniewa na ty/ ktorzy w Koście-
lech tak każą o tych vſtawach/ aby praw-
Ezai. 58. dziwą chwałę zatłumili. Tym podo-
Zacha. 7. bnych/ wiele ieſt inſſych kazań v Proro-
Mich. 6. kow. J Oſeas vſtawnie woła. Miło-
Oſee. 5. ca. ſierdzia żądam nie offiary/ y znaiomośćy
Matt. 9. o Bogu więcei niſʒ palienia zwierząth.
A nie wątpliwa rzecz ieſt iſʒ wiele dobrych
a vczonych ludzy teſʒ przed naſſym wie-
kiem pożądali tei nauky o pocieſſeniu ſum
nień/ y rożnośćy vczynkow lepſei. Abo-
więm ma być w Kościelę oboia nauka/
to ieſt/

to ieſt/ Ewangelia o wierze/ dla ćwycze-
nia y pocieſſenia ſumnień/ ma teſʒ być v-
czono/ ktore ſą prawdziwe dobre vczyn-
ky/ ktora ieſt prawdziwa chwała Boża.
Ale przećiwnicy naſſy/ iſʒ tłumią naukę o
wierze/ tedy niemogą mieć prawdziwego
y gruntownego pocieſſenia ſumnień. A-
bowię wątpią o odpuſſczeniu grzechow.
A wſſakoſʒ potym każą ſſukać grzechow
odpuſſczenia przes własne vczynky/ w
ſtanie mniſkym/ albo przes inſſe vczynky.
Potym potłumiaią prawdziwą chwałę
Bożą/ abowiem wzywanie/ modlenie/ y
inſſe ćwyczenia duchowne bywaią wy-
tracone z vmysłow ludzkych/ gdy nieby-
waią poćwierdzony nadzieią pana Chri-
ſtuſową. Ani ſie teſʒ podobaią panu
Bogu vczynky w torei tablice/ aſʒ by wia
ra przyſtąpiła/ iſʒ dla pana Chriſtuſa po-
doba ſie to zaczęte aczkolwiek niedoſkona
łe posłuſſeńſtwo.

Trzećie/ zatłumiaią vczynky od Boga
przykazane/ a daleko więtſſy przekładaią
y chwalą

y chwalą ludzkie postanowienia/ ty przyslachćiaią osobliwemi napisy/ zowią ie też Ewangeliey doskonałośćią/ y dostatecznośćią. A o vrzedach/ przełożeństwach/ magistraćie/ małżeństwie tak słabo vczyli/ iż też wiele zacnych Mężow wątpiło/ ieslyże sie też ty rodzaie żyćia podobaią panu Bogu. A przeto kaznodzieie naszy/ dobrym a prawie świętym vmysłem/ obadwa rodzaie tey nauky obiaśnyli. Oznaimuią Ewangelią o wierze/ y przydaią Bogoboiną naukę o vczynkach.

Rozdziały

Rozdziały teiże wiary Chrześćiańskiey/ albo tyż członky sierzey y dowodniey opisany.

Pierwszy rozdział.

O wierze Chrześćiańskiey.

NApierwei tedy o wierze y o vsprawiedliwieniu tak vczą/ iż pan Christus misternie zamknął summe Ewangeliey/ Gdy v świętego Łukassa. Każe opowiadać w imię swoie pokutę y odpusczenie grzechow. Abowiem Ewangelia karze Lu. vltim.

 grzechy

grzechy/a pożada pokuty/ y tamże oznai-
muie grzechow odpuſſczenie dla pana
Chriſtuſa/darmo/ a nie dla naſſei godno
ścy. I iako ieſt ſſerokie o pokućie kaza-
nie/ tak teſz y obietnica łaſky ſſeroka ieſt/y
wſſyſtkym wierzyć każe/y vżywać dobro
Matt: xi: dzieſtw pana Chriſtuſowych. Iako
ſam pan Chriſtus powiada. Podźćie
wſſyſcy do mnie obćiążeny etc. A święty
Rom: 10: Paweł mowi. Hoiny ieſt w ſwey ka-
ſce na przećiw wſſyſtkym etc. Aczkol-
wiek ſkruchy albo pokuty nieiaky potrzeb
ieſt / a wſſakoſz mamy rozumieć / iż nam
bywa darowane grzechow odpuſſczenie
y ſtawamy ſie z nieſprawiedliwych ſpra-
wiedliwymy/to ieſt/przeiednanimi/albo
wźiętymi / y ſynmi Bożymi / darmo dla
pana Chriſtuſa/a nie dla godnośćy ſkru-
chy/albo inſſych vczynkow przeszłych al-
bo przyszłych naſſych/ale wiarą to dobro-
dźieiſtwo mamy poiąć/ ktorą mamy wie-
rzyć iż dla pana Chriſtuſa bywa nam da-
ne grzechow odpuſſczenie/y vſprawiedli-
wienie.

wienie. Ta ſententia ſtale a gruntow-
ne poćieſſenie przeſtraſſonym vmysłom
przynoszy. I iako wielce pożyteczna ieſt
Kośćiołowi/ſpoſobne w tym ſumnienia
łatwie rozeznać mogą. A nic w ſobie
niema nieskuſſnego/trudnego/ani wykre-
tnego. Niepotrzeb tu gadania o tych
rzeczach ktore od nas wyrozumiane być
niemogą/abo pod naż rozum niewpadaią
albo o rzeczach im podobnych. Abowiē
obietnica ieſt ſſeroka / a nic nieuymuie v-
czynkom/ y owſſem pobudza ku wierze/y
prawdziwym vczynkom. Abowiem od-
puſſczenie grzechow bywa od naſſych v-
czynkow przełożone na miłośierdzie Bo-
że/aby było dobrodzieiſtwo ſkuteczne y
pewne/ a niedla tego iſzbyſmy my iuſz nic
niemieli czynić/i owſſem daleko wiecei ma
my ſie dobrze ſprawować/ gdy będziem
wiedzieć iako ſie Panu Bogu podoba
naſſe w takowych niedoſtatkach posłu-
ſſeńſtwo. Te ſententią/to ieſt/to świe
te piſmo / ktorym bywa obiaſniona sła-
I ij wa/

wa / y cześć pana Chriſtuſowa / y przes
ktore Bogoboinym wmyſłom pocieſſe-
nie wdzieczne / y gruntowne bywa dane /
ktore teß ſſczera o miłoſierdziu Bożym
znaiomość w ſobie zamika / a prawdzi-
wą chwałe y żywot wieczny przynoſy /
kto by ie ganił y im ſie brzydził był by za-
ſlepieńſſym nad Phariżeuſſe. Pierwey
gdy o tym pocieſſeniu nieoznaimiano / wie
le zaſmuconych ſumnień chciały ſobie po-
moc vczynkami / niektorzy w dawaliſie w
ſtan Mnichowſky / drudzy vczynky obie-
raly / ktorymi by mogly zaſłużyć grze-
chow odpuſſczenie / y vſprawiedliwienie.
Ale żadne nie ieſt gruntownieiſſe pocieſſe-
nie nad te nauke Ewangeliey / ktora każe
wie zyć / iß darmo dla pana Chriſtuſa do
ſtaiemy grzechow odpuſſczenia y vſpra-
wiedliwienia / a ieſt ta wſſyſtka nauka zgo
towana dla prawdziwego onego biedze-
nia w przeſtraſſeniu ſumnień.
Ale przydamy niektore świadectwa.
Swiety Paweł do Rzymianuw piſac.

Tak mowi. Bywamy vſprawiedliwieni Rom. 3.
darmo / iego łaſką przes odkupienie / ktore
ſie ſtało przes pana Jeſuſa Chriſtuſa / kto
rego nam Bog poſtanowił vbłagawcą /
przes wiare we krwy iego świętey.
Tenże / A temu ktory niedziała / ale wie
rzy wonego ktory vſprawiedliwia niezbo Rom. 4.
żnego / bywa poczytana wiara iego ku
ſprawiedliwośćy.
Do Epheſow / Łaſką bywaćie zbawieny Cap. 2.
przes wiare / a to niezwaß / abowiem to
dar Boży ieſt / niezuczynkow / niechai ſie
nikt niechełpy. W tych ſentenciach y im
podobnych doſtatecznie vczy święty Pa-
weł / iß darmo doſtaiemy grzechow odpu
ſſczenia / y vſprawiedliwienia / a nie dla
godnośćy naſſych vczynkow. J wroz-
dziale w czwartym do Rzymianow do-
ſtatecznie wypiſuie / czemu nam tego po-
ćieſſenia potrzeb ieſt / abowiem gdy by o-
bietnica na godnośćy naſſych vczynkow
należała / niepewna / ale wątpliwa by zaw
żdy była. Abyſmy tedy na przećiw ſtra-

chom grzechow/y śmiercy mieli pewne y
dostateczne pocieszenie/ y iß bysmy wiare
doskonałą miely/potrzeb iest aby samym
Bożym miłosierdziem było podpierano/
a nie naßą godnością. Jako S. Paweł
Gala. 3. mowi. A przeto z wiary według ła=
ski/aby była stała obietnica. Abowiem
ani sie nrożem sądowi Bożemu vczynka=
Psal. 129. mi naßymi zastawić/ Według onego pi=
sma. Jesly podług złości naßych be=
dzieß nas karał/y ktoß wytrwa? A prze
to dan nam iest srednyk pan Jesus Chri=
stus/a nie ma być przywłaßczana iego
cześć/y chwała naßym vczynkom.

Gdy tedy mowiemy wiarą iestesmy
vsprawiedliwieni / nie to rozumiemy / iß
bysmy sprawiedliwemi miely być dla go=
dności tych cnot krom wiary / ale to iest
właśna sentencia / iß my dostaiemy grze=
chow odpußczenia / y darowania nam
sprawiedliwości przes miłosierdzie dla
pana Christusa. A wßakoß to miłosier
dzie niemoże być poieto iedno wiarą.

Hoć by teß kto znaiomość miał Historiei o panie Christusie / a niewierzył obietnicy o miłosierdziu Bożym/dla pana Christusa/ten zgynął / ani mu ta cnota historiei p. C. iest pożyteczna

A to

A to słowo wiara/tu na tym mieścu nie=
tylko Hystoriei znaiomość znaczy/ale też
znaczy wierzyć mocno obietnicy o miło=
sierdziu/ktore° my dla pana Christusa ie=
dnacza naßego dostaiemy. A gdy tym
obyczaiem wiare wyrozumiewamy / o
vfności miłosierdzia/tedy nießą miedzy
sobą rozni w tey mierze, Jakub świetym
Pawłem. Abowiem co świety Jakub Jak. 2. ca.
mowi. Dyabli wierzą y drżą/tam rozu= Cap. 5.
mie wiare oznaiomości Hystoriey/ta nie
vsprawiedliwa. Abowiem teß wiedzą
Hystorią o panie Christusie niezbożni lu=
dzie y teß Dyabli. A świety Paweł Rom. 3.
gdy mowi. Wiara bywa poczytana
ku sprawiedliwości etc. Mowi tam o Ephe: 2.
wierze ktorą wierzymy miłosierdziu Bo
żemu obiecanemu dla pana Christusa/a
ta iest te° sentencia/to iest/ właśny dźwiek
iß ludzie bywaią sprawiedliwymi poczy=
tani/ to iest/ przeiednany/ przes miłosier=
dzie/a nie dla właśney godności. Ale to
miłosierdzie obiecane dla pana Christusa/
mamy

mańiy wiarą poiąć. Juß tedy nic nieobrażiy dobrych vmysłow ta nowość Figury świete° Pawła. Wiarą bywamy vsprawiedliwieni. Jesły że będą rozumieć iß tu własnie o wierze miłosierdzia mowi/ y toß prawdzywym y potrzebnym chwalenim oslachćia. J coß może być w dziecznieiſſego ſumnieniu przestraſſonemu y zmożonemu/ w prawdzywym żałowaniu y opłakawaniu/iedno słyſſeć/ to ieſt/ przykazanie Boże/ ten eiſt/głos oblubienica pana Chriſtuſa / abyſmy pewnie wierzyli/ iß nam bywa dane odpuſſczenie grzechow /to ieſt/iß bywamy przeiednanymi/nie dla naſſei godnośćy / ale darmo przes miłosierdzie dla Pana Chriſtuſa/aby było darmo pewne y doſkonałe dobrodzieiſtwo. Znaczy tedy vsprawiedliwienie w tych świetego Pawła ſentenciach / odpuſſczenie grzechow / przeiednanie / albo przyczytanie ſprawiedliwośćy/to ieſt/być wzietą y ważna perſoną.

A nie

A nie wnoſiemy my nowei nauky w Kościoł Chrześćiańſky/Abowiem tey/ o wierze nauky piſmo świete ſſeroce vczy. J święty Paweł to mieſce roſtropnie wipiſuie w niektorych liſtach ſwych. J tegoß teß vczą świećy oicowie. Abowiem tak świety Ambrozy o wezwaniu narodow wowi. Niczemne by było odkupienie krwie/pana Chriſtuſowey/ani by miłosierdzia Bożego/w vczynkach ludzkych zacność albo godność/ktora pochodzy z wiary/ważnośćy iakiey miało/ieſly by vſprawiedliwienie ktore miewamy z łaſky/ zasłudze vdziałany miało być przyczytane/iß by iuß niebył dar daiącego/ ale zapłata zasłużonego/J wiele ieſt wtei mierze v świetego Auguſtyna doſtatecznego piſania/ktorego ſą ty słowa. Gdyß tedy piſmo przes zakon vkazuie człowiekowy niedoſtatek iego/ aby gdy by ſie do miłoſierdzia iego przes wiare vćiekł/ był zbawion. Abowiem powiedziano ieſt / iß zakon y miłoſierdzie w iezyku ſwoim no-

K sy/

sy/ Zakon dla tego/aby czynił winnimy pyſſne. A miłoſierdzie/ aby vſprawiedliwiał pokorne. Sprawiedliwość tedy Boża przes wiare w pana Jeſuſa Chriſtuſa na wſſyſtky wierzące przypada etc.

J Synod Melewitanſky tak wyznawa. Jzali niedoſyć bywa oznaimiono/ iż dla tego zakon poſtanowion ieſt/ aby przezeń grzech był poznan/ a tak abyſmy ſie tym rychley na przećiw zwyćieſtwu grzechow/ ku łaſce Bożei vćiekali/ ktora przes obietnice dana nam ieſt/ aby teß dla wyzwolenia znych/ były ſſukane obietnice Boże/ to ieſt/ łaſka Boża/ y iß by ſie teß iuß zaczeła w człowieku ſprawiedliwość nieiego ale Boża.

Wtory rozdział.

O dobrych vczynkach.

GDy potrzebniey o wierze nauki/ y poćieſſenia w kośćiele vczemy/ tedy teß przydaiemy y nauke o dobrych vczynkach/ iß barzo potrzebne ieſt w prze iednanych posłuſſeńſtwo naprzećiw zakonowi Bożemu. Abowiem Ewangelia vczy o nowym żywoćie/ według onego piſma. Dam zakon moj w ſerca ich. Jere. 31.
Ten tedy nowo zaczęty żywot/ ma być posłuſzny panu Bogu. A Ewangelia oznaimuie pokute/ ani może być wiara ſtała/ iedno w tych/ ktorzy pokutuią/ Abowiem wiara ćieſſy ſerca gdy ſie boiemy ſkruſſonym ſercem grzechow. Jako s. Rom. 5.
Paweł vczy. Vſprawiedliwieni wiarą pokoi/ y myr mamy. J o pokućie mowi tenże. Stary naß człowiek weſpołek ieſt vkrzyżowan/ aby było zgładzono Rom. 6.

 ćiało

ćiako grzesſne/iżbyſmy iuż napotym grze chowi niesłużyli. J Esaiaſz mowi.
Cap. 57. Gdzie przemieſkywa Pan: w Duchu ſkruſſonym y pokornym etc.

Druga/ Miedzy dobrymi wſſyſtkymi vczynkami nalepſſy ieſt/ y nawietſſa chwała Boża/ſama wiara/ ktora mnoży okwytość inſſych cnot/ktorych my czynić niemożemi/aż by ſerca naſſe miały gruntowną wiarę. Abowiem świety Pawel powiada.
Rom. 10. J iakoż maią Boga wzywać/ieſly by niewierzyli: Poki vmysły wątpią/ieſlyże od Boga bywaią wysłuchany/poky czuią iż ſą od Boga odrzucony/poty nieprawdziwie wzywaią pana Boga. Ale gdy wiarą poznawamy miłoſierdzie/tedi vćiekamy ſie do pana boga miłuiemy go/ wzywamy go/ nadzieie w nim mocną mamy/ oczekawamy w ſpomożenia/ieſteſmy posłuſſni wvdreczeniu. Abowie iuż wiemy iżeſmy ſie iuż ſtali ſynmi/ y iż ſie iuż podoba Bogu ta takowa naſſa offiara/ty naſſe vdreczenia/a te powolność w nas ſprawuie wiara. Jaſnie tedy

tedy powiada świety Ambrozy/ wiara. Dobrey woley/y ſprawiedliwych ſpraw rodzićielka ieſt. Naſſy przećiwnicy chcą być widziani/iako by wielebnie oſlachćiali naukę o dobrych vczynkach: gdyż o tych duchownych vczynkach/iako/ o wierze/ o poſtanowieniu y vgruntowaniu wiary/ w zywaniu/ we wſſyſtkych tego żywota ſprawach/ w rzedach/ y w nieprzeſpiecznośćiach/nic nievczą. A niemoże teſz być ſkutecznie vczono o tym ćwiczeniu duchownym ieſliże ſumnienia ſą wątpliwośćy/ ieſlyże niewiedzą iż Bog pożąda wiary/ iako napierwſſey powolnośćy.
A gdy pokazana oczom bywa wielka wielkość zwierzchnych vczynkow / tedy bywaią vmysły/ a zwłaſſcza w tym niebywałe / odwrocone od ćwiczenia tych wnetrznych/ to ieſt/ duchownych vczynkow. Potrzeb ieſt tedy/ aby w kośćielech o tych wnetrznych vczynkach/y o pożytkach duchownych ludzie vczoni bywali. Abowiem ty vczynky rozność czynią/miedzy ludzmi zboznymi/a miedzy przewrotnymi.

tnymi. Zwierzchną powolność zwierz-
chne obrzedy/ y inſſe vczynky zwierzchne
mogą teß ludzie niezbożni czynić. Ale
ty po wolnośćy wnetrzne albo ſerdeczne
tylko należą na prawdziwy Kośćioł: zu-
mysłu pokuta/ boiaśń Boża. wiara/ wzy
wanie etc. Ta takowa chwała nawie
cey bywa pożądana/ y wysławiana w pi-
Pſal. 49. ſmie Bożym. Iako Dawid mowi/ Offia-
rui Bogu offiare chwały/ Wzywai mie
w twoich troſkach etc.

Trzećie/ I przes te wiare/ ktorą poćie
ſſamy ſerca naſſe w pokućie/ doſtaiemy du
cha świetego/ ktory nam bywa dan/ aby
rządzył y wſpomagał nas/ ißbyſmy ſie
grzechowi/ y Dyabłu ſprzećiwiali/ y ißby-
ſmy teß tym wiecei vznawali naſſe dole-
głość/ iż by ſie w nas mnożyła znaiomość
o Bogu/ boiaśń/ y wiara. Dla ktorey
ma w nas ſie posłuſſeńſtwo na przećiw
panu Bogu y nowy żywot mnożyć. Iako
świety Paweł vczy/ Iß ſie mamy odno-
wić dla vznania Bożego/ aby mogło w
nas

nas być nowe świattło/ y ißbyſmy ſie ſtali
wyobrażenim te° ktory ſtworzył nas etc.
Poczwarte/ vczemy teß/ iako ſie to nowo
zaczete posłuſſeńſtwo panu Bogu podo-
ba. Abowiem w takowey wielkiei mgło
śćy y nieczyſtośćy przyrodzenia/ y na-
świetſſy niemogą dosyć vczynić zakono-
wi/ potrzeb tedy zbożnim ludziom ieſt po-
ćieſſenia/ aby wiedzieli iakym ſpoſobem
to maluczkie a niedoſtateczne posłuſſeń-
ſtwo/ panu Bogu ſie podoba. Abowiem
nie dla tego podoba ſie/ iß by zakonowi
dosyć czynili (co ieſt niepodobno) ale dla
tego iß perſony iuß przeiednane y ſpra-
wiedliwe ſą dla pana Chriſtuſa/ y wierzą
iß im bywa przeirzan ich niedoſtatek.
Tak świety Paweł vczy. Iuß tim wie- Rom. 5.
cei śmierć panować niemoże/ ktorzy ſą w
panie Chriſtuſie etc. Aczkolwiek to no-
we posłuſſeńſtwo/ daleko ieſt od wypeł-
nienia zakonu/ a wſſakoß ieſt ſprawiedli-
wośćią/ y zasługuie zapłate/ przeto/ iß
iuß oſſoby przeiednane ſą. A tak mamy
rozumieć

rozumieć o vczynkach/ ktore wielce maią być wychwalany / iż są potrzebne / iż są chwałą Bożą/ y świątościami duchownymi a zasługuią zapłate/ A wssakoż o personie pierwei mamy wiedzieć to pocieszenie / potrzebne w biedzeniu summienia/ iż przes wiare darmo mamy grzechow odpusszczenie/ y iż persona sprawiedliwa/ to iest/ przeiednana iest / y stawa sie dziedzickam wiecznego żywota/ dla pana Christusa. Potim sie podoba posłusseństwo.

Rom. 6. Według onego pisma. Teras nieiesteście pod zakonem/ ale pod łaską. Abowiem niemożemy sie gniewowi y sądowy Bożemu nassymi vczynky zastawić / ale strach albo boiaśń grzechow y śmiercy/ mabyć nadzieią srzednika nassego pana

Osee: 13. Christusa zwyciezona. Jako napisano iest. O śmierci bede śmiercią twą. J v Jana świetego powiada pan Christus.

Cap. 6. Ta iest wola oica mego ktory mie posłał aby wssi.lky kto widzy syna a wierzy weń/ miał żywot wieczny. A świety Paweł.

Wsprawie-

Vsprawiedliwieny wiarą / pokoi mamy. Rom. 5.
J Kościoł zawżdy sie mod'i / tak mowiąc. Odpuść nam winy nasse. A tak o niedostatkach świetych y o wierze vczą. Też y święcy oicowie. Jako świety Augustin wykładaniu Psalmu 30. tak mowi/ W twoiey sprawiedliwości/ wyrwi mie. Bo iesly byś miał baczność na sprawiedliwość moie/ potepiaß mie. W tey sprawiedliwośćy mie wyrwi. Abowiem ta iest sprawiedliwość Boża/ ktora y nassa iest/ gdy nam bywa darowana przes wiare. A dla tego Boską sprawiedliwością ią zowiemy/ aby człowiek niemniemał/ iż by miał sam s siebie sprawiedliwość. Jako powiada świety Paweł. Rom. 4.
Wierzącemu wonego ktory vsprawiedliwia niezbożnego/ to iest/ ktory ze złego czyni sprawiedliwego. Bo iesly by snami poczynał według prawa zakonnego/ miał by być każdy zagubion grzessny. Tym prawem gdy by postepował/ y kogoż by wyzwolył: gdyż wssystky grze-

ssnemi

Rom. 3. ßnymi naiduie. To powiada Apostoł
swięty Paweł. Wßyscy zgrzeßyli y po-
trzebuią chwały Bożei. Co to iest/ po-
trzebuią chwały Bożei? Aby on wyzwo
lił/ a nie ty człowiecze/ abowiem ty niemo
żeß wyzwolić/ potrzebuieß wyzwoliciela:
Czemuß sie tedy chełpyß? Czemuß o za-
konie/ y o sprawiedliwości twei wiele
trzymaß? Izali nieczuieß co wnątrz sto-
bą walczy? A zaß niesłyßyß sumnienia
twego walczacego/ biedzącego sie/ y wy-
znawaiącego grzechy/ a w biedzeniu po-
Pro. 14. mocy barzo pożądaiącego. Nędznym
Psal: 37. ia człowiek etc. Latwie tedy każdy vz-
Esai: 16. nać może/ iß potrzebna iest w Kościelech
ta nauka/ aby ludzie wiedzieli iß oni niemo
gą wypełnić zakonu/ a wßakoß niech ma-
ią pocießenie/ iako sie to niedoskonale po-
słußeństwo panu Bogu podoba. Te
nauke okrutnie byli przed tym zatłumili
brzydliwe niektore mniemania/ ktoremi
sprostni a nievmieietni vczyciele na prze-
ciw S. pismu/ y Kościołowi staremu/
zmyslali

zmyslali iß ludzie zakonowi Bożemu do-
syć vczynić mogą. Teß powiadali. Iß
ludzie tylko bywaią sprawiedliwemi dla
wypełnienia zakonu etc. I vczyli iß Mni
ßy doskonalßy są/ ku vczynieniu/ y wypeł
nieniu zacnieißych y doskonalßych vczyn
kow/ niß zakon Boży pożąda. A o tym
iako byśmy wiarą dostać mieli łaski pa-
na Jesusa Christusa srzednika naßego/ na
ten czas wielkie pomilczenie było/ Ale ka-
zali oniei wątpić/ albo vfać swym vczyn-
kom.

Teß o tym posłußeństwie vczemy/
iß cy ktorzy sie dopußczaią grzechow
śmiertelnych nieſą sprawiedliwymi/ abo-
wiem pan Bog pożąda po nas takiego
posłußeństwa/ abyśmy sie sprzeciwiały
złym żądzam. A kto sie im niesprzeciwia/
ale im iest posłußny na przeciw przykaza
niu Bożemu/ y dopußcza sie vczynkow na
przeciw sumnieniu/ takowy iest niespra-
wiedliwy/ ani Ducha świętego/ ani wia-
ry/ to iest/ nadzieie w miłosierdziu pana

Christusowym zatrzymiwa. Abowiem w tych ktorzy sie roskosszuią w grzechach/ a nieczynią pokuty/ niemoże żadnym obyczaiem gruntowne vfanie być ktore by ssukało grzechow odpuszczenia.

Po piąte/ Potrzeb iest też tego vczyć/ ktorym sposobem ludzie mogą czynić dobre vczynky. Terażesmy powiedzieli/ iako sie podobaią panu Bogu: Tu też przydaiemy iako maią być czynione. Acz kolwiek ludzie swymi siłami zwierzchne niektore podtććywie vczynky iakoszkolwiek mogą czynić/ y w tym sie ćwyczyć powinni. A wssakosz ludzie krom wiary są w mocy Diabelskiei/ ktory ie przywodzy ku iawnim skaradnośćią/ zaćmia vmysły ich złośliwymi/ y bluznierskimi wymysłami. Abowiem/ to iest/ własne krolestwo/ y okrućieństwo Dyabelskie. Ktemu przyrodzenie samo s siebie barzo mgłe iest/ a niemoże krom pomocy Bożei być dostateczne/ ani vczynkow duchownych sprawować. Przeto maią być nauczani ludzie iż w Ewangely iest tym obiecan Duch swięty/ ktory vmysły onych ktorzy pokutuią/ a dufaią Ewangely/ wspomaga/ y rządzy. A przeto za wszystkiego czasu żywota nassego/ w takowey mgłośćy przyrodzenia/ miedzy tymi Dyabelskimi zdradami/ y wewszystkych niebezpiecznośćiach nassych mami sie prawdziwie y vstawicznie s serca modlić/ abyśmy trwać w wierze y wsposłusseństw naprzećiw panu Bogu mogły. A dla tego Zacharias mowi. Wyleie na dom Dawidow/ y na Miesszczany Ieruzalskie Ducha łasky y modlitw. A dla tego zowiedu- cha łasky/ iż Duch święty podpiera y pocieszsa przestrassone vmysły/ y światczy iż mamy Boga vbłaganego. A zowie go też Duchem modlitw/ abyśmy vstawicznie wiarę w zywaniu ćwyczyli/ aby przes to ćwyczenie wzywania/ bywała poćwierdzona wiara/ y iż by sie też w nas mnożył nowy skuteczny żywot. Zacha. 12.

A prawdziwe cnoty krom żadnego

 wątpienia

wątpienia/ ſą dary Boże/ iako wiara/ ro=
ſtropnoć zmysłu wroſądzaniu nauk/ do=
wćip vmysłu/ ktorego potrzeb ieſt w tych
ktorzy Ewangeliey vczą/ y ią być praw=
dzywą wyznawaią/ Teſz ieſt dar Boży
doſtateczna pilność w rządzeniu kośćio=
łow/ prawdzywa a niezmyſlna pokora/
niepragnąć wielmożnośćy/ niebyć wnet
niesłuſſnie nakłoniony dla ludzkiei przyia
zni/ albo odkłoniony dla gniewu/ y nieo=
błudna czyſtość etc. Ty zacne a wſpa=
niałe cnoty/ Swięty Paweł zowie dar=
mi Bożymi/ tak mowiąc. Ale iednak
Rom. 12. maiąc rozne dary według łaſky nam da=
ny. I otychże mowi do Corintow. To
vczynił ieden y tenże Duch/ rozdaiąc ka=
ždemu zoſobna etc. A ma ku tym darom
przyſtępowąć ćwyczenie naſſe/ ktore by
zachowywało ty dary/ y zasługowało
rozmnożenie ich. Podług onego piſma/
Matt: 13. Maiącemu będzie dano. I Auguſtin ś.
iaſnie powiada. Miłość prawdziwa
Chrześćańſka zasługuie rozmnożenie
miłośći

miłośći/ gdy ſie w nei ćwyczemy. Abo=
wiem dobre vczynky maią zaplatę/ tu na
świećie/ y na onym w wiecznym żywo=
ćie A gdyſz tu na tym świećie kośćioł
poddany welce bywa krzyżowy y śmier=
ćy ćieleſney/ tedy wiele zapłat bywaią o=
dłożone do przysłego/ wiecznego żywota
ktorego żywota aczkolwiek teſz przes mi=
łoſierdzie B. pewnie dla p. Chriſtuſa do
ſtaią ćy ktorzy nadzieią pana Chriſtuſo=
wą bywaią vſprawiedliwieni. A wſſa=
koſz teſz bywa nagrodzenie dobrych v=
czynkow/ Według onego piſma/ Zapłata
waſſa okwita ieſt wniebie. Matt: 5.

Stąd każdy vznać może/ iſz załaſką
Bożą/ nauki o dobrych vczynkach/ Bogo=
boinie y prawdzywie vczą w naſſych ko=
śćiołach. Iakowe było przedtym zać=
mienie/ iakowe pomieſſanie nauky o do=
brych vczynkach/ zbożni ludzie vznać do=
ſtatecznie mogą. Zadney rozności nie=
oznaimowali miedzy ludzkymi vſtawa=
my/ a miedzy zakonem Bożym. Zaden nie
vczył

vczył iako by sie podobały vczynki dobre nasse panu Bogu / w takowey nassey niedostateczności. Ktemu wielkie pomilczenie było o wierze / ktory na przod potrzebuiemy aby nam były odpusscżone grzechy. Ale gdyż my iuż obiasnili ty rzeczy / tedy maią Bogoboine vmysły pocieśsenie / y pewną nadzieie o zbawieniu / y iuż rozumieią ktora iest albo ma być powolność na przeciw panu Bogu / y wiedzą iako sie maią panu Bogu spodobać / y iako bywaią zasłużony.

Trzecy rozdział.

O cżcieniu y wychwalaniu zmarłych świetych / y otym iż ich niemamy napomoc wzywać.

Ocżcieniu świetych tak vczą / iż pożyteczna rzecz iest świetych sprawy w spominać / abysmy ich przykłady wiare nasse poćwierdzali / Teź / abysmy ich wiary y vczynkow dobrych nasladowali / ile należy na każdego według wezwania. Jako Cesarz przykładow Dawidowych może nasladować w walczeniu / aby mogł zwyćieżyć Turky / abowiem obadwa iedne° stanu są. Mamy też p. Bogu dziekować / iż tak wiele zacnich przykładow miłosierdzia swe° oznaimił kościołowi w świetych swoich. Też mami dziekować / iż Kościoł swoi slycznymi y osobliwymi dary y cnotami ludzi świetych przyslachćić y przychedożyć raczył: Maią też wychwalani cy ludzie świecy być / ktorzy darow Bożych Bogomyslnie vżywali / ktorzy ie ku przychedożeniu prawdziwemu Kościoła Bożego przywodzyli. Ale pismo nigdziei nieuczy / abysmy świetych wzywali / albo iżbysmy spomożenia od nych żądali / abowiem nam tylko iednego srzednika / vbłagawce / Biskupa / y przyczyńce pana Jesusa Christusa oznaimuie / O tym mamy przykazanie y obietnice

bietnice/ abyſmy tegoß wzywali/ y iß by-
ſmy doſtatecznie wierzyli/ iß bywaią wy-
słuchani prosby naſſe/ gdy ſie do tego Bi-
ſkupa y przyczyńce naſſego vćiekamy. Ja
Cap. 16. ko powiada świety Jan. Ocokolwiek pro
śyć bedziećie oica mego wymie moie/ da
Cap. 14. wam. Tamże mowy. Czego kolwiek
prośyć wymie moie bedziećie/ to vczynie.
Ty świadecſtwa każą abyſmy ſie do pa-
na Boga we wſſyſtkych doległośćiach
naſſych vćiekali/ przykazuią abyſmy ro-
zumieli być pana Chriſtuſa przyczyńcą/
i vbłagawczam/ każą abyſmy mocno wie
rzyli/ iß bywamy od Oica wysłuchani
dla pana Chriſtuſa. A o świetych/ ni
przykazań/ ni obietnyc/ ani żadnych przy-
kładow w świetym piſmie w tei mierze
niemamy. J ktemu bywa zatłumion v-
rząd y cześć pana Chriſtuſowa/ gdy ſie
ludzie vćiekaią do świetych/ a ty rozumie-
ią być ſrzednikami y vbłagawczami/ i tych
że wzywaią/ y zmyſlaią ſobie iakoby świe
ćy byly ſkłonnieiſſy ku wysłuchaniu/ niß
pan

pan Chriſtus/ a tak vſſność ktora ma być
własnie ſamemu panu Chriſtuſowi w-
kładaią na świete. Ale świety Paweł Tim. 1. epi
mowi. Jeden ieſt ſrzednik miedzy Bo- Cap. 2.
giem a ludzmi. Tei tedy chwały na-
wiecei po nas pożąda pan Chriſtus/ aby-
ſmy ſie do niego vćiekali/ gdyß on ieſt przy
czyncą/ dla ktorego bywamy pewnie wy-
słuchani etc.

To ieſt wſſyſtek grunt nauky Chrze-
śćiańſkiey/ ktorey w Kośćielech naſſych
vczą. J te być prawdzywą światczymy/
teß nauke Kośćioł prawdzywy świety
chrześćiańſky/ naoſtatek teß czaſu ſwe° y
Rzimſky (ile możem zacnych hyſtorikow
wyrozumieć) prawdziwą być wiznawał
y w tym doſtateczną nadzieie mamy/ iß
wſſyſcy dobrzy a vczeni ludzie/ toß oni co
iny trzymać bedą. Gdyß mi zobopolno
śćy Chrześćiańſkiego Kośćioła/ niega-
nimy/ aniſmy mieli ani mamy takowego
złego vmysłu/ abyſmy iaką nową a nie-
znaiomą w Kośćioł Chrześćiańſky na-
 uke

ńke vsyłowali w nieść. Ani też chcemi
złośliwym a rostirkliwym mniemaniom
y wymysłom obroncami być/ ktore Ko-
ściół święty Chrześciańsky zganił y ga-
ni. Ani też tu vsyłujemy iaką żądzą
złą przywiedziony/ ale prawie przymusse-
ni zacnością słowa Bożego//y Koscio-
ła starego świetego/ chwyćilismy sie mo-
cno tey nauky/ aby chwała Boża była ia-
śnieissa/y iż by też mieli dobrą Chrześci-
ańską Bogoboini ludzie radę o sumnie-
niach swych w Kościelech. gdyż to wie-
my/ iż barzo wiele obłędliwości wtar-
gnęło sie w Kościół/ ktore potrzeba aby
były wyrzucone. A tak dla rozmnoże-
nia chwały Bożei / y dla zbawienia ludz-
kiego wielce żądamy/ aby spilnością v-
znawssy ty rosterky/ Kościół był oczy-
ścion/ y od tych obledliwości wyzwo-
lon/ ktorych zamilczeć niemożemy: dla kto-
rey ty to przyczyny też wssyscy bogomy-
śni mężowie/ Ze wssystkych narodow iuż
dawno pożądaią Synodu. O ktorym
aby

aby co rychlei był czyni nieiaką nadzieie
Jego Cesarzska Miłość wssystkym na-
rodom. A vczyni to Jego Cesarzka
Miłość swemu stanu rzecz miłą y godną
y kosciołowi prawdzywemu świetemu
pożyteczną/ iesly na Synodzie o tak wiel-
kych rzeczach dopuśćy sądzić niestronie
na przećiw nam przećiwni (ktora zawżdy
rzecz swą by nagorssą dla nieiakych pożyt-
kow stanawia) ale wibrawssy bogoboine
y vczone męże/ ktorzy przy chwale praw-
dzywei Bożei y przy zbawieniu Kościel-
nym mocno stoią. Ta iest zwykła y
prawa droga w Kościele rosądzania ro-
stirkow/ to iest/ na Synodt przełożyć nie-
snasky Kościelne.

Ten zwyczai zachowiwał Kościół
staradawny dotychmiast/ aż od czasow
Apostolskych. J zacny Cesarzowie
Rzymscy/ iako Constantinus y Theodo-
sius/ hoć też w rzeczach niebarzo trud-
nych / y w naukach niebarzo ważnych/ a
wssakoż krom Synodu postanawiać nic
 niechćieli.

niechćieli. Aby Kośćiołowi iego wolnośćy/ y prawo w rosądzaniu nauk zachowywali. I iest rzecz Cesarzowi pod tććiwa/ przykładow takowych wybornych Krią̄ząt naśladowáć/ á wzłaszcza gdyżeśmy my nic nieodmienily nadzwyczai starego Kośćioła świętego/ I niewątpymy iż załaską Bożą Iego Cesarzka Miłość takowego sczęśćia wtei mierze dostąpi/ iż Kośćioł od obłędliwośći będzie wolen/ y iż temuż będzie przywrócono zbawienie prawdzywe. Zaprawde tei hucy od niego pan Bog pożąda/ aby możnośćią swą osławiał y obiaśniał chwałe Bożą/ aby o pokoi Kośćielny vsyłował/ y iż by zbraniał złośliwych y niesprawiedliwych okrućieństw/ ktore dziwną iakąsy furią/ bywaią rosserzane na członky pana Christusowe/ na ludzie zbożne/ y niewinne. O takowych rzeczach wielką pilność roskazał Bog mieć panom nawyssym przełożonym. Dla tego pobudza Momarchy/ to iest/ nawyssze y

sse y namożnieisse przełożone/ aby niesprawiedliwe panowania zakazowaly/ iako był pobudzył Cirussa/ aby wyzwolył z niewoley ludt Zydowsky. Constantinussa/ aby ono niezmierne morderstwo/ ktore na ten czas Chrześćianie ćierpieli/ od Maxenciussa oddalił y koniec mu vczynił. A tak my też żądamy aby Cesarz te pracą na sie przyiął aby był Kośćioł Chrześćiański odnowion/ y iż by niesprawiedliwego okrućieństwa na nasse zakazował. Poniewaß członky wiary Chrześćiańskiey nasse/ ktores my tu oznaimyli/ dostatecznie światczą/ iż my żadney nauky na przećiw Kośćiołowi S. Chrześćiańskiemu/ żadnego niezbożnego albo rostirk czyniącego mniemania/ mieuczymy ani ćwierdzymy/ I owssem niektore zacne członky wiary Chrześćiańskiey od nassych Kaznodziei Bogomyślnie y potrzebnie są obiaśniony i osłachćiony. w Zwierzchnych vstawach obłądzenia niektore przemienione są/ ktorych aczkolwiek by nie-

1. Persarũ Rex:

Constantinus 37. Cesar Ro.

Gdy by iedno niewal czyli słowē Bożym=

by niektora była rozność/ a wssakoż gdy by tylko nauka o panie Christusie a wiara ssczera y prawdzywa była/żaden dla tich to rozności postanowienia ludzkiego nie ma być zwan odsszczepieńcą/albo potkumi ćielem Kośćioła prawdziwego Chrześćiańskiego. Abowiem iedność Kośćioła Chrześćiańskiego na nauky y wiary należy zezwoleniu/ a nie na vstawach ludzkych/ ktorych zawżdy w Kośćielech po wssystkym świećie wielka była rozność. A nie racz Wassa Cesarzska Miłość tym wierzyć/ ktorzy/ aby nas zludzmi zwasnili/dziwne potwarstwa na nas wynaidują. Powiadaiąc iak bysmy mi wssystky Cerimonie/wssystky dobre a zbożne zwyczaie w Kośćiele świetym potłumiały/ Gdyż mi Cerimonie ktore są od Boga postanowione/zwielkam bogomyslnośćią zachowywamy/abysmy ich cześć rozmnazali/iednosmy niektore obładzenia w nich odrzućily/ktore na przećiw pismu świetemu przećiw starodawnym Canonom

Canonom (to iest vstawam) y na przećiw przykładom stare° Kośćioła Chrześćiańskiego/krom żadnych podporow pisma świetego/ Za czasow obłedliwych przyiete y vćwierdzone były. A vnas zwielką pilnośćią starego kośćioła chrześćiańskiego zwyczaie zachowywaią. A przeto prosymy Wassey Cesarzskiey Miłośćy aby Wassa Cesarzska Miłość pilno a miłośćiwie raczył wysłuchać/ cosmy my w zwierzchnych zwyczaiach zachowali/ y dla ktorey przyczynysmy niektore rzeczy wnych odmienili.

Czwarty rozdział.

O obłedliwośćiach/ktore wzierzchnych zwyczaiach niesłussnie postanowione są.

N

WAlſſywie oſkarżaią Kośćioły naſſe/iakoby oni Mſſą mieli potłumiać. Gdyż Mſſą naſſy nietylko zachowywaią/ale też zwielką podtććywośćią też ſprawuią/zachowywaią też Ceremonie iakmiarz wſſyſtky/iedno iż Łaćinſkiemu ſpiewaniu bywa Niemieckie podczas przydane/ktore ieſt dla tego przydane/aby ſie vczyli y rozumieli toż prośćy ludzie/Ponieważ dla tego poſtanowione ſą Ceremonie/aby byly w służbie Bożei ćwiczeni prośćy a nieumieietni ludzie/y iż byto ćwyczenie/to ieſt/ vczenie y ſpominanie słow Bożych pobudzało ludzie ku prawdzywei boiazni/wierze/ y wzywaniu. A nietylko iż świety Paweł przykazał vżywać iezyka przyrodzonego w Kośćiele/(ale też/to ieſt vćwierdzono ludzkim prawem). Tak mowiąc.
Corin. II: Niechai ſie zwyczaią lud/ iż by mogł weſpołek pożywać świątośćy/ieſly by ktorzy

rzy byli ku temu godny. To też społeczne pożywanie/ y iednaką mową Boga wzywanie/ rozmnaża cześć/ y nabożeńſtwo tych iawnych Cerimony. Gdyż żaden niebywa przypuſſczon do świątośći/aż by go pierwei doświatczeli. Bywaią też tamże ludzie napominani o zacnośćy/godnośćy/ y o zwyczaiu świątośćy/ iako wielką pociechę przynoſy tym/ ktorzy pokutuią. A to dla tego/aby ſie ludzie vczyli bać pana Boga/ y wierzyć iemu/ y iżby ſie ćwiczyli w zywaniu/ proſſąc y oczekywaiąc wiele dobrego od pana Boga. Takowe posługy prawdziwie ſą Chrześćiańſkie/takie powolnośćy/boiaśń Bożą/wiare/ wzywanie/ nadzieie etc. Rad widzi w nas pan Bog. A przeto gdy takowei chwały vżywamy w Ceremoniach/tedy ſie podoba P. Bogu pożywanie świątośćy. Gdy ſie iuż tedy ku Cerimoniam ſpoſoby lydt/ y ich zwyczai wiedzieć będzie/tedy bywaią v nas Mſſe podług zwyczaiu ſtarego Kośćioła

ściołá Chrześciáńskiego bogoboynie spráwione. J wszystky rzeczy w Kościele zwietssą powagą y podtćciwością niž pierwei czynią.

Nietaina rzecz iest/iákowe było iawne narzekánie przes wiele wiekow zbożnych ludzy o skáženiu y zelženiu Mssei/ ábowiem to niesktyta rzecz byłá/iákosie sserokoo ssérzyło to mssei obládzenie wewssystkych Kościołách/ y káždy wiedział przes iákie ludzie bywáli spráwowáne/ teš náprzećiw przykázániu Cánonow/ to iest/ vstáwą. Potym iáko skárádnie ku požytkom świetokráicow przywiedziony byly káždemu iáwno. Abowiem wiele ich co miewáią Mssą krom žádnei pokuty/tylko kwoli brzuchowi. Ty rzeczy są káždemu ták bárzo iáwne išš žádnym kráłtem iušš niemogą być zátáione. Ani žádná rzecz Boská od początku świátá/ nigdy ták bárzo niebyłá przywiedzioná ku požytkom žołtobrzuchow/iáko Mssá.

A święty Páweł srogo grozy tym/ ktorzy nie-

rzy niegodnie świątośćy spráwuią/ gdy ták mowy/ Kto by niegodnie požywał chlebá tego/albo pił s kielychá páńskiego/ winien bedzie krwie páńskiey. J w dziesiećioru przykázániu nápisáno iest. Kto imienia Božego niesłussnie vžywa/ bedzie karan. Jáko tedy częstokroć pierwei bywał świát dla Bałwochwalstwá káran/ tákže teš krom žádnego wątpienia to okrutne zelženie Mssey wielką srogością bedzie karáne. A snáć dla tey przyczyny nawietssei bywa káran Kościoł tych ostátnych czásow/ záslepieniem/ rosterkámi/niepokoiem/y inssymi zárásly wośćiámi. A tych iáwnych błedow dotychmiast Biskupi/ hoć ie dobrze ználi/ nietylko išš by ich mieli zákázowáć/ ale teš rozkossne krotochwyle śmieiąc sie snych miewáli. A terás iušš nierychło poczynáią sie vskáržywáć o misery Kościelnei/gdyž žádna rzecz inssá niedáłá przyczyny porussėniom á niepokoiom tych nássych czásow/iedno ty obłedliwośćy/ktore ták bár I. Episto. Corin. II. Cap.

 zo byli

zo byli iawne/ iż iuż y od ſrzedniego rozu-
mu ludzy niemogly być wiecei ſcierpia-
ne. O Boże/ aby byli Biſkupy s ſwego
vrzedu przed tymi czaſy/ powćiągali/ ła-
komſtwa y niewſtydliwoscy Mniſkiey/
albo inſſych/ ktorzy przemieniwſſy ſtare-
go swiętego Kościoła Chrześciańſkie-
go zwyczai/ Mſſe/ ku pożytkom ſwym
przywodzyli.

A ty obłedliwośći s ktorego zrzodła
początek wzięli/ krotko powiemy. Mnie-
manie roſieli byli w Kościele/ iż wiecze-
rza pańſka ieſt takym vczynkiem/ ktory
gdy ſprawuie Kapłan/ zasługuie grze-
chom odpuſſczenie/ wyſtepkow y mąk/
ſprawuiącemu/ naimuiącemu/ y inſſym/ a
to dla vczynku czynionego/ hoć teß krom
duchowniei dobrei ſprawy pożywaiące°.
Teß gdy ſprawowali ten vczynek za v-
marłe/ powiadali gi być doſyć vczinienim
to ieſt/ iż zasługuie odpuſſczenie mąk czy-
ſcowych. Tak wykładaią swiątość/
gdy Mſſą zowią swiątością/ to ieſt/
vczynkiem/

vczynkiem/ ktory gdy bywa ſprawowan
za inſſe/ zasługuie im odpuſſczenie wyſte-
pkow y mąk/ a to dla vczynku/ to ieſt/ dla
Mſſei ſprawowania/ hoć krom duchow-
nei dobrei wolei pożywaiącego. Tak po-
wiadaią/ iż offiara we Mſſy od Kapła-
na bywa czyniona za żywe y vmarłe. To
mniemanie poſtanowiwſſy/ iuż ludzy v-
czyli ſſukać grzechow odpuſſczenia/ y
wſſelakych dobrych rzeczy/ przes Mſſą.
Teß vczyli iż bywaią od mąk wyzwole-
ny zmarly/ mocą teiże Mſſei. A nyc na
tym nienależało gdy od iakiego kolwiek
Kapłana bywały ſprawowane Mſſe/
gdyß teß ſami vczyli iż ony ſą pomocne/
hoć krom dobrei wolei/ pożywaiącym.
Teß było miedzy nimi gadanie/ ieſlyżeby
iedna Mſſa ſprawowana za wiele ich/
tak wiele pożyteczna była/ iako oſſobna za
iedne perſone oſſobną. To gadanie ich/
y liczbe niezmierną Mſſow/ y pożytek nie
wymowny rozmnożyło. Ale ſie mi tu
iuß o pożytkach niegadamy/ ale ich niezbo-
żnosć

zność oskarżywamy. Abowiem vczą nasy iż to mniemanie o zasłudze/ y o przystosowaniu ku rozmaitym rzeczam Mssy fałszywe iest y niezbożne. Ten iest tych naszych snimi rosterkow grunt/ ktory łatwie Bogomiślny vznać mogą/ ieśli ty argumenta ktore tu stoią v siebie vważą.

Napierwey/ pokazuiemy iż ludzie dostawaią grzechow odpusczenia darmo przes wiare/ to iest/ vfanym w miłosierdziu Bożym dla pana Christusa. A przeto niepodobna rzecz iest/ iż bysmy mieli dostąpić grzechow odpusczenia dla cudzego vczynku/ a ktemu krom zbożnei sprawy/ to iest/ krom własney wiary/ Ten dowot dosyć iasnie pohańbia ono dziwne a złośliwe mniemanie/ o zasłudze/ y stosowaniu Mssei.

Drugy/ męka pana Christusowa była offiarą y dosyć vczynienim/ nietylko za wystep grzechu pierworodnego/ ale też za wszystky insze grzechy. Jako do Zydow napisano iest. Vwielbieni iestesmy

przes

przes offiare pana Jesusa Christusa ras. Dalei/ Tenże mowy. Jednym offiarowanim vczynił doskonałymi na wieky/ oni ktorzy bywaią vwielbieni. ab Zebreos Cap. 10. J iakmiarz wietsam cześć listu do żydow toż przypominaiąc święty Paweł strawił. Iż samo tylko offiarowanie pana Christusowo/ zasłużyło wszystkym wierzącim odpusczenie grzechow/ albo/ przeiednanie. Tak mowiąc. Dla tego każdego Cap. 7. roku bywali powtarzane Lewityskie obchody/ iż niezgładzali grzechow. Alle pana Christusowim offiarowanim ras sie dosyć stało za grzechy wszystkie° świata. A przeto ta cześć offiary pana Christusowei ktorą on sam był/ niema być przyczytana vczynkowi Kapłańskiemu. Abowiem dosyć iasnie powiada. Jednam offiaram święte doskonałymi vczynił. A też to złoczyńska rzecz iest/ vfność/ ktorą mamy samym pana Christusowym offiarowanim y przyczyną podpierać/ przyczytać sprawie albo vczynkowi Kapłańskiemu.

O Trzeci/

Trzecy/ w postanowieniu wieczerzei pańskiey/ nieroskazuie pan Christus/ aby offiarowali Kaplani za insse / to iest / żywe y vmarke. Ktorąże tedy mocą to posłuſſeństwo ich/ iako by iakową offiarą za grzechy miało być / krom roskazania Bożego w Kościele pańskym postanowiono iest?

Jesscze daleko skaradnieiſſa rzecz iest/ iż oni o Mſſy mocno trzymaią iakoby ona wyzwalała z mąk duſſe ludzy zmarłych. Gdyż Mſſa postanowiona iest dla pamiątky/ to iest/ aby ćy ktorzy pożywaią wieczerzei pańskiei/ wspominali na dobrodzieistwa pana Christusowe/ a tym podpierali y poćwierdzali wiare/ y teź ćiesſyli ſummienia przestraſſone. Ani teź Mſſa iest takowym vczynkiem ktorym byſmy mogly dosyć vczynić/ za męky. Ale postanowiona iest dla odpuſſczenia wystepkow/ to iest/ nieiżby mogła być dosyć vczynnośćią za występky. Ale aby była świątośćią/ ktorei gdy pożywamy bywamy

my przes nie napominani o dobrodzieistwach pana Christusowych/ y o odpuſſczeniu występkow. A ponieważ to przystosowanie wieczerzei pańskiey ku wyzwoleniu ludzy zmarłych/ krom żadnego podporu pisma świetego / y owſſem na przećiw piſmu postanowiono iest/ tedy ma być zganione/ iako niezwyczaina y niezbożna chwała.

Czwarty/ Ceremonia ktora iest krom wiary w nowym Testamenćie/ nic nieiest pożyteczna/ y namniei niezasługuie ani temu co ią ſprawuie/ ani żadnemu innemu. Abowiem iest vczynkiem martwym/ Podług onei mowy pana Christusowei. Prawdziwy chwalce będą chwalić Oica mego niebieskiego w duchu y wprawdze. Toź ćwierdzy wſſystek rozdział II. do Żydow. Wiarą lepſſą/ przyiemnieiſſą offiare offiarował Abel. Tenże. święty Paweł tamże mowy. Krom wiary nie podobna rzecz iest podobać ſie panu Bogu. A przeto Mſſa niezasługuie odpuſſczenia

Joan. 4.
Nume. 24.
ad Hebreos cap. II.

ſſczenia

ſſczenia wyſtepkow albo mąk dla vczyn-
ku vczynionego. To naſſe iaſne oznai-
mienie/zgruntu potłumia zasługy/ ktore
zowią z vczynkow albo dla vczynkow
czynionych.

Piąty dowot/Dla wiary właſney ka
ždego/ bywaią nam darowane dobro-
dzieiſtwa Pana Chriſtuſowe. Jako
Cap. 3. swiatczy swiety Paweł do Rzymian pi
ſſąc. Ktorego poſtanowił Bog aby był
przyczyńcą za ty ktorzy mocno wierzą iż
ſą oczysćieni iego krwią. A tey łaſky do-
ſtaiemy wiarą darmo. A przeto nieby-
wa nam dana przes cudzy albo dla cu-
dzego iakiegoſſ kolwiek vczynku albo
ſprawy. Abowiem gdy swiątosćy po-
żywamy/ tedy dla naſſey właſney wiary
y naſſego vczynku/ doſtaiemy dobro-
dzieiſtw pana Chriſtuſowych/ a nie dla
iakych cudzych vczynkow. A gdyby-
ſmy inſſym ſpoſobem niemogly doſtąpić
grzechow odpuſſczenia/iedno przeżemſſe/
było by niepewne/a nadzieie/ ktora nale-
žy ſame

žy ſamemu panu Chriſtuſowi/muſieliby-
ſmy mieć w vczynku Kapłańſkim/ktory
to błąd iawnie w nych widzimy. Na-
oſtatek krotko powiadaiąc naiedzieia kto
rą miewaią w vczynkach ludzkych/ za-
ſługuie potepienie.

Ty argumenta/to ieſt/ſłuſſne dowo-
dy/y inſſych wiele/ swiatczą iż potrzeb-
nie y zbožnie powćiągnelisſmy y zganyliſ-
my mniemania o zasłudze takowei/ y
Miſſey ktore czynią za żywe y vmarłe.
Juž gdy vbaczymy/ iako ſie ſſeroko ten
błąd w Kośćielech tułał/ iako dla tego
mniemania namnożyło ſie niezmiernosć
Miſſow/y ktorym ſpoſobem dla tey swią-
tosćy Miſſy obiecowali być odpuſſczenie
wyſtępkow y mąk żywym y zmarłym/te-
dy vznamy iż dla tych takowych błędow
kosćioł był ſkaradnimi grzechy oſkara-
dzon. Nigdy wietſſa przyczyna albo
rzecz na Kosćioł nieprzychodzyła Mi-
łośćiwy Ceſarzu/o ktorei by vczoni a zbo
žny ludzie tak barzo ſie mieli rozmyſlać.

A przeto wſſyſcy Bogomyſlni ſſczerym ſercem v Boga żedać maią/ aby od tych grzechow Kośćioł pana Chriſtuſow był wyſwobodzon.

Szoſty/Poſtanowienie prawdziwe świątośćy / walcy/ to ieſt/ niezgadza ſie ſtymi to obledliwośćiami/ abowiem nic takowego w ſobie niezamyka/ o ofierze za grzechy żywych y zmarłych. Ale tam w nim przykazuie pan Chriſtus/abyſmy pożywali ćiała y krwie pana Chriſtuſowei. A iż byſmy to czynili dla pamiątky dobrodzieſtw pana Chriſtuſowych. A ſpominanie to/ nietylko iakowei hiſtoriey obecność iakoby wierćiedle znaczy (iako zmyſlaią ćy ktorzy bronią zasług/ktore pochodzą z vczynkow czynionych) Ale znaczy/ iż mamy wiarą ſpominać na obietnice y dobrodzieiſtwa pana Chriſtuſowe/ mamy ćieſſyć tamże naſſe ſumnienia/y mamy dziękować za takowe niewymowne dobrodzieiſtwa. Abowiem ta ieſt pierwſſa przyczyna poſtanowienia tey świątośći/ aby tam wiara w nas pobudzana y ćwyczona/to ieſt/vgruntowana bywała/gdy tego znaku łaſky Bożei pożywamy. Toż teſ poſtanowienie albo ten porządek w ſobie zamyka / abyſmy zobopolnie go pożywali/to ieſt/aby słudzy Kośćielni podawali teſ drugym ćiało y krew pańſką. A takowy zwyczai zachowywan był na początku Kośćioła Chrześćiańſkiego. Jako świety Paweł otym świątczy piſſąc do Corinthow. Ktory toſ przykazuie mowiąc. A przeto braćiſkowie mili/gdy ſie ſchadzaćie ku pożywaniu/ niechai inſſy drugych oczekawaią/ iż by było zobopolne pożywanie. Epiſto. I. Cap. II.

Odkrywſſy tedy obłedliwośćy potaiemny tei mſſy / abowiē nawietſſy wſſyſtky bywały ſtoſowane albo czynione za grzechy cudze/ a iż ſie niezgadzaią y owſſem walczą ſpoſtanowienim pana Chriſtuſowym/my iako takowe wyrzućiliſmy ie s Kośćiołow naſſych. A poſtanowieliſmy iedne poſpolitą/to ieſt/iawną mſſą/ według

według przykazania pana Christusowe-
go/ w ktorei albo przy ktorei sſafarze sło-
wa Bożego chleb poświącaią/ a poświe-
ćiwſſy biorą/ y podawaią inſſym świą-
tość ćiała i krwie p. Christusowei/ a bywa
takowa Miſſa na każde świeto/ y inſſych
teſz dniow ieslyby kto chćiał pożywać
świątośćy. A niedopuſſczamy żadne-
go ku pożywaniu tey świątośćy aſz go
pierwei doświadczywſſy. Przydali-
ſmy teſz kuniey Bogoboine kazania/ iako
pan Christus przykazał/ aby były czynio
ne kazania/ gdy ta Ceremonia ſprawowa
na bywa. A w tych kazaniach nietylko
o i...ych członkach wiary Chrześćiań-
ſkiey/ albo o nauce Ewangeliei ludzie pil-
no vczemy: Ale im teſz przypominamy
dla ktorego pożytku poſtanowiona ieſt ta
świątość/ to ieſt/ nie iſzby dla vczynku czy
nionego zasługowała im grzechow od-
puſſczenie ta Ceremonia. Ale iſz ta świą
tość ieſt świadecſtwem/ y znakiem/ przes
ktory pan Christus światczy iſz nam ſpeł
ni y iuſz

ni y iuſz ſpełnia obietnice/ y światczy/ iſz
ty iego obietnyce na nas przysłuchaią/ iſz
nam pan Christus daie ćiało ſwoie/ aby
oznaimował iſz on ieſt w nas przes prze-
mieſzkanie doſtatecznym ſprawcą iako w
członkach ſwych. Daie nam krew na-
droſſą ſwoię/ aby światczył iſz nas omy-
wa krwią ſwoią. Pożyteczna tedy świą
tość tym ieſt ktorzy pokutuią/ y tamże
wnet ſſukaią poćieſſenia/ y poćwierdzony
tym świadectwem wierzą mocno/ iſz
prawdziwie bywa im darowane grze-
chow odpuſſczenie/ y dziękuią panu Chri
ſtusowi za takowe dobrodzieiſtwo. Tym
ſpoſobem bywa nam przyczytano dobro-
dzieiſtwo pana Christusowe/ a nie dla cu
dzeᵒ iakiegoſzkolwiek vczinku/ ale dla wła
ścywi każdego wiary/ y dla własnego po
żywania świątośćy. Abowiem gdy ſa-
mi pożywamy/ tedy światczy on porzą-
dek pana Christusow/ iſz nam przysłucha
dobrodzieiſtwo Ewangeliey. Takowe
pożywanie tey świątośćy zbożne ieſt/ y te

P goſz

gosz maią vczyć w Kościelech / ktore nau
ke prawdzywą o wierze / o duchownym
ćwyczeniu / y o prawdzywei chwale ob-
iasnia / y znawia Bogomyślnym sumnie-
niom niewymowne pociessenie / y grunto-
wną a stałą postanawia wiare. Przed
tymi nasszymi czasy / daleko inaczei / o poży-
waniu tey świątośćy bywał vczon zbor
Chrześciański. Nic wiecei nieoznaimo
wano / iedno isz przes ten vczynek Missy
bywamy zbawieni. A o wierze / o po-
ćiessenie sumnień żadnei zminky ny przypo
minania niebyło. A bywały sumnie-
nia od nych przenasladowany niezmierną
pilnośćią spowiedzy / te mniemaly być
prawośćią / y sszczerośćią dostateczną / kto
rey pożąda Ewangelia. Gdysz Ewan
gelia pożąda prawdzywey boiaźni / y pra-
wdziwei nadzieie y vfania / a pożywanim
tey świątośćy nas ćiessy / aby ćy ktorzy
pokutują pewnie wierzyli isz vbłaganego
y łaskawego maią Boga dla pana Chri-
stusa / hoć tesz przyrodzenie mgłe / y nieczy
ste iest

ste iest / y aczkolwiek tesz to nasse nowo za-
czete posłusseństwo daleko sie odstrzela
od wypełnienia zakonu. Stych wssyst
kych postepkow takowych każdy dosta-
tecznie vznać może / isz sie nasse Msse s po-
stanowienim pana Christusowym / y zwi
czaiem pierwszych Kośćiołow zgadzaią.
Ktemu welce obiasniaią prawdzywy
zwyczai świątośćy. Takowa pospoli-
ta Missa bywała w starim Kośćiele iako
święty Chrisostomus światczy. Ktory
tak mowy / Kapłan v ołtarza stoij / iedny
do pożywania wzywaiąc / a drugie pow-
ćiągaiąc. J z Decretow Niceńskiego
Synodu iawna rzecz iest / isz ieden niekto
ry sprawował te świętą posługe / ktory
wssystkym inssym podawał ciało y krew
pańską. Abowiem ty są słowa te gode
cretu. Niechai porządnie rozmayći Ka
płani po przełożonych swych pożywaią /
od Biskupa / albo od ktore° przełożone° tei
świętey świątośćy. Tu sseroko ten decret
oznaimia isz narod Kapłański brał y po-
 żywał

żywał świetey świątośćy od iednego podaiące°. Ani o osobliwi/to iest/potaiemny Mssey żadnei zminky przed czasy S. Grzegorza nigdyśmy niemieli/ale ylekolwiek kroć starzy Theologowie Mssą wspominaią/iawna rzecz iest/iż iedno iedne Mssą pospolitą/ to iest/ iawną wspominaią. A gdyż tedy zwyczai nassei Mssei sczyćisie pismem świetym y przykłady Kośćioła staradawnego ś. Iż teß iedno tylko niektore nieznośne obłedliwośćy od nas odrzucony są/tedy stale vfamy iż nassych Kośćiołow zwyczai żadnym obyczaiem niemoże być zganiony. Inssych zwyczaiow obostronnych/wielkamesmy ich cześć podług starego obyczaiu zachowali/ale w liczbie Mssow barzosmy rozni starymi zwyczaimi. Ani teß przedtym przy okwitem kośćiele zawżdy bywała Mssa/iako świątczy hystoria trzydzielna. Zasie teß Walexandrij Weczwartek y Wpiątek pismo Boże bywa czytano/toß vczeni ludzie wykładaią

Zysto: Tri par. Lib. 9. Cap. 38.

kładaią/a to sprawuią krom pożywania świetobliwey świątośćy.

Piaty rozdział.

O dwu ossobach świątośćy.

A Iß my pospolitą Mssą sprawuiemy/aby rozumiał y wiedział prosty lud iß oni teß bywaią poświącani krwią pana Christusową/y iß by sie prawdziwe° zwyczaiu Ceremony vczył. Tedy daiemy obiedwie cześći świątośći świeckim ludziem wieczerzei pańskiey/gdyß świątość postanowiona iest/nietylko dla cześćy Kośćioła/to iest/dla Kaplanow/ale teß dla wssystkiego Kośćioła/to iest/zboru Chrześćiańskiego/a przeto y pospolstwo tym sposobem pożywa świątośćy/iako pan Christus postanowył. I mowi pan Christus v Matthe ussa świetego. Pijćie s tego wssyscy/ Cap. 26.

 gdzie

gdzie iawnie mowi o kielichu/ aby z niego wssyscy pili. A iż by kto niechciał wywracać/ iż by to tylko na Kapłany należało/ tedy świętego Pawła porządek ktory
Epi. 1: Cap. 11. go Corintohw vczy/ skutecznie świadczy/ iż wssystek Kościoł spolnie pożywał obudwu części. Ten zwyczai długo też potym trwał w Łacińskych Kościelech/ ani może być wiedziano kiedy/ albo przes kogo był przemienion. Swięty Cyprian ninaktorych miescach świadczy iż ludowi pospolitemu krew pańska była dawana. Tak pissąc do Corneliussa Papieża. I iakoż ie vczymy albo przywodzimy przy spowiedzy iż krew swoie świętą za grzechy nasse wylał/ gdyż im pokutuiącym krwie teiże zbraniamy? Albo iako ie godnymi kielicha męczenników czynimy/ ieslyże ich pierwei pić s kielicha pańskiego w Kościele prawem albo według prawa spolnego pożywania niedopuściemy? I święty Hieronim tak mowi. Kapłani/ świątości przes ktorą sie pan Bog

Bog nam dostatecznie łaskawym być ozdobył/ służąm/ y krew pana Christusowe ludziąm dzielą.

Jest w Decreciech vstawa Biskupa Rzymskiego Gelasiussa/ ktorą zakaznie dwoić albo dzielić świątości/ tymi słowy/ Dowiedzieliśmy sie iż niektorzy/ wziąwssy tylko ciała święte° pana Christowego cząstkę/ od kielicha świętei krwie wstrzymawaią sie/ ktorzy iż krom żadnego wątpienia bywaią iakimsy błędem zwiedzieni/ tedy niech albo zupełniey dostatecznie świątości pożywaią/ Albo ieslyby inaczei chcieły pożywać niechai będą od niei powciągniony/ Ponieważ dzielenie iednei y teiże sprawy/ to iest/ świątości krom okrutne° świętokradziestwa niemoże być.

W historiy Trzidzielni napisano iest o osstrofowaniu Theodosiussa Cesarza/ ktorego święty Ambrozy niechciał ku pożywaniu świątości/ krom pokuty/ przypuścić/ dla tego iż on dla niewielu żołnierzow

rzow Thessalonskych smiercy / ktorzy przy porussieniu nieiakim strasunku pobicy byly/barzo sie okrutnie mscyl/ y tamze ha niebnie zgladzyl s swiata siedm tysiecy miescan. Ten swiety Ambrozy mowil mu. I iakosz tymi rekoma weznieß swie te ciało pańskie? Ktorą krnabrnoscią/ krew nadrossą s kielicha vsty twymi bedzieß pyl etc.

Nietaiemnna tedy rzecz iest/ iß ten obyczai byl w starym Kosciele/ ize dawano teß swieckym ludziom pod obiema osoboma ciało y krew pańską. Tylko zwyczai niebarzo dawny odiął ludowy drugą cześć. Niechcemy sie tedy gadać co mamy rozumieć o zwyczaiach wzietych albo przyietych/ na przeciw pisinam Apostolskym/ na przeciw zboznym vstawam / na przeciw przykładom starego Kościoła Chrześciańskiego. Poniewaz dobrze rozumieią wssyscy Bogomyslni/ iß sumnienia o nauce Chrześciańskiey mają sie według słowa Bozego rzadzyć/ ani zadnym

zadnym kstałtem ma być potwierdzani zwyczai ktory iest na przeciw słowu Bozemu. Aczkolwiek zwyczai w Łacińskim Kościele staradawny obyczai przemienil/ a wssakoß niegani ni zakazuie teo Bozego postanowienia. Ani teß ludzka moc albo vstawy/pana Christusowego postanowienia/ y przyietego zwyczaiu w starym Kościele Chrześciańskym zakazować ma ani moze. A przetosmy my teß niechcieli zabraniać pozywania supelney swiątoścy. A wty Ceremonij przes ktorą dostaiemy przemierza zobopolnei miłości w Kościele/ niechcielismy (ani sie nam rzecz być słussna zdała) na przeciw Chrześciańskiey miłości/ niezno snimy a srogymi być cudzym sumnieniom ktorzy wolely y mocno pragnely/ aby zupełnei swiątości pozywaly / ani sie nam to godzyło iż bysmy w tey mierze okrutnymi sieczynić miely. I owssem ile mozemy/ wespolek stamto Ceremonią przywracamy y znawiamy Bogoboiną nau-

ke o pożytku tei to Ceremoniey/ aby rozmiał lud ktorym sposobem świątość postanowiona iest/ ku pocieszeniu sumnień onych/ ktorzy czynią pokute. Takowa albo ta nauka/ zbożne ludzie pobudza ku prawdziwemu pożywaniu y czcieniu tey świątoscy. Abowiem nietylko iż Ceremonia przedtym nikczemnie sprawowana była/ ale tesz zaniechawali napotrzebnieissei nauky o pożytku iei. A snać Ceremoniei tei zelżenie znaczyło/ iż zatłumiona Ewangelia/ o krwy pana Christusowei była/ to iest/ o dobrodziestw śmiercy pana Christusowei. A teras iuż załaską Bożą bywa odnowiona y postanowiona szczera nauka o wierze/ y wespołek o Ceremonij.

Szosty rozdział.

O Spowiedzy.

TE cześć nauky Chrześciańskiey o pokucie/ Napierwey wielce byli zaćmili Theologowie/ to iest/ vczoni w świetym pismie/ y klasztornicy. Jako to świadczą nietylko ich Bibliotheky/ ale tesz wszystkych zbożnych ludzy sumnienia/ ktorzy wiedzą a wyznawaią oni niewypletliwie gadania y dowody tych Theologow. A vstawy niezmierne o pokucie/ srogą katownią sumnieniom były. Abowiem nigdziei pewnego nic nievczą/ iakym sposobem dostaiemy grzechow odpusczenia/ a o wierze iakmiarz okrutne było pomilczenie. J owszem każą vstawicznie wątpyć o odpusczeniu grzechow/ potym dręczą sumnienia okrutnym wyliczanim grzechow. Tesz dręczą dosyćuczynnosciami. J iakowesz to sumnie-

niom sydło było/ to takowe poſtanowie-
nie/ ktore przykazowało wſſyſtky grzechy
wyliczać?

A ty ich wymyſlone doſyćvczynnoſci
zatłumiali dobrodzieiſtwa pana Chriſtu-
ſowe/ abowiem teß y vczeni zmyſlaią iß
gdy iei niewypełniamy tedy bywamy we
czną śmiercią karani. A ſproſtni zaś
mniemały iß byſmy dla tych vczynkow
doſtawali grzechow odpuſſczenia/ y nie-
dlaczegoć inſſego czynili chwały ktorych
Bog nigdziei nieprzykazał/ iako mrucze-
nie modlitw albo paćierzow/ wzywanie
świętych/ pielgrzymowanie/ y inſſe rzeczy
tym podobne. Tak była niezmierną
wielkośćią niepożytecznych a złych mnie-
mań/ ſſczera nauka o pokućie zaćmiona.
I iawna rzecz ieſt iß przes wiele wiekow
cnotliwi ludzie żądali aby była odnowio-
na ta nauka.

A nawięcei ieſt potrzeba/ aby w Ko-
śćiele ſſczerey a prawdziwey nauky o po-
kućie vczono. I przeto teß naſſy wielce
ſie oto ſtarali aby ten członeк o pokućie

właśćiwą ſſczerośćią obiaſnili/ ktory iuß
takbarzo odkryli y ku ſwey prawdziwey
właſności przywiedly/ iß teß iuß roſtro-
pnieiſſy przećiwnicy naſſy iawnie wyzna-
waią iże ſmy ſie w tei mierze dobrze Ko-
śćiołowy zasłużyli.

Abowiem proſto/ ſſczerze/ a krom żad-
nych wykrętow/ vczymy nauky Ewan-
geliey o pokućie/ aby tym lepiei wyrozu-
mieć ludzie mogly/ iako ſie przywroćić do
P. Chriſtuſa maią/ y iako doſtawaią od-
puſſczenia grzechow/ aby teß wiedziely/
ktore powolnośćy/ iakowe vczynky podo-
baią ſie panu Bogu. Na pierwei vczemy
iß potrzebna ieſt ſkrucha/ to ieſt/ abyſmy
mieli prawdzywą boiaźń Bożą/ y żałość
za grzechy zumyſłu/ ktory vznawa gniew
Boży/ y żałuie iß zgrzeſſył/ y iuß ponie-
chywa złych vczynkow.
Aczkolwiek to żałowanie potrzebne ieſt/
A wſſakoß mamy to wiedzieć iß odpu-
ſſczenie grzechow niebywa nam dane
dla godnośćy ſkruchy naſſei/ albo ża-
łośćy. Ale mamy przydać wiare/

to ieſt/vſanie w miłoſierdziu Bożym/kto=
re nam bywa dane dla pana Chriſtuſa/ y
mamy tak przes wiare v ſiebie poſtano=
wić iß nam darmo bywaią odpuſſczony
grzechy dla pana Chriſtuſa.

Gdy tedy tą wiarą wonych boiazly=
wośćiach podpieramy ſie/tedy pewnie do
ſtaiemy grzechow odpuſſczenia/iakoſmy
iuß wyſſei oznaimili. A tei wiary doſta
ią vmysły naſſe z Ewangeliei/y zrozgrze
ſſenia/ktore Ewangelią vkazuie/ y przy=
czyta iei dobrodzieiſtwa przelekniomim v=
mystom. A dla tego teß vczą naſſy iß
ma być zachowane w Kośćielech pota=
iemne rozgrzeſſenie. I ie° godnosć i moc
kluczy/prawdziwym y ſſerokiem sławie
nim przychedozaią/ iß moc Kluczow/to
ieſt/ przełożonych Kośćielnych/ nietylko
weſpołek wſſyſtkim rozdaie dobrodžiei=
ſtwa Ewangeliey ale teß zoſobna każde=
mu. Jako pan Chriſtus mowi. Poży=
Mat. 18. ſſczeß brata twego etc. A mamy teß gło
ſowi onemu Ewangeliey/ ktorey/ przes
rozwiazanie

rozwiazanie Kośćielne doſtaiemy/ tak=
barzo wierzyć/ iakoby głoſowi brzmią=
cemu znieba.

To wſſyſtko dobrodzieiſtwo ktorego
doſtępuiemy przes rozgrzeſſenie/y ta ſpra=
wa/mało przettym czaſem była iakmiarz
zatłumiona fałſſywymi mniemanmi ich/
ktorzy vczyli iß to rozwiązanie nic niewa
ży/iedno ißbyſmy pierwey doſtatecznie
wypokutowali. A potym wątpyli o
rozgrzeſſeniu/ Gdyß każdy o ſobie wie=
dział iß niebył doſkonałym w pokućie.
I coß to było inſſego iedno Ewangeliey
poćieſſenie wyrywać y wytargywać ſum
nieniom/ y wyiąć s Kośćioła y prawie
połtumić ſprawe Ewangeliey albo waż=
nosć kluczow:· I ktoß niebaczy iß tych
takowych zarazlywych błędow słuſſnie a
a ſprawnie ſmy powćiągneli :·

Gdyß tedy Spowieć pozwala/ iß
mamy być rozgrzeſſeni potaiemnie/y zwy
czai ſam zamyka w ſobie/iako mamy ro=
zumieć o mocy kluczow/ to ieſt/ o mocy
przeło=

Prawdzy=
wa moc klu
czy/ wodpu
ſſczeniu
grzechow
należy etc.

przełozonych Kośćielnych/ y o odpuſſcze
niu grzechow ludziom. Nadto gdyß
ta rozmowa barzo ieſt pożyteczna/ aby
przes nie bywały napominani o dobro=
dzieiſtwach pana Chriſtuſowych y ćwy=
czoni w nauce ludzie/tedy mi pilno zazo=
wywamy w naſſych Kośćielech ſpowieć/
ale nietak/ißbyſmy mieli vczyć grzechow
wyliczanie być potrzebne prawem Bo=
żym / ani teß chcemy aby miały być dre=
czony ſumnienia onym ſkrzetnym wyli=
czanim. Poniewaß mienaidniemy ża=
dnego przykazania w piſmach Apoſtol=
ſkych o tym grzechow wyliczaniu.
A wſſyſtkych wyſtepkow wyliczenie albo
Pſalm. 18. wypowiedzenie niepodobne ieſt. Podług
onego Pſalmu. Wyſtepky ktoß może
Jere. 17. wyrozumieć? Teß święty Jeremias mo
wi/ Maluczkie ieſt ſerce człowiecze ale
niewybadane. A ieſlyby żadne inſſe
grzechy niebyły odpuſſczone/ iedno ktore
bywaią wylyczone/tedy by niemogly być
żadnym obyczaiem vſpokoione ſumnie=
nia/

nia/abowiem wiele ieſt wnych grzechow
ktorych ani wiedzieć ani pamietać mogą.
S ktorei to rzeczy wyrozumieć doſkona
le możem/iß ſprawa rozgrzeſſenia/y odpu
ſſczenie grzechow/ nienależy zwyliczania
wyſtepkow.
Swiatczą teß y ſtarzy piſarze sło=
wa Bożego/iß niepotrzebne ieſt wylicza=
nie grzechow. Abowiem święty Chry
ſoſtom w liśćie do Zydow tak mowi.
Wiedzmy iżeſmy zgrzeſſyli a nietylko to
iezykiem wyznawaimy ale teß wnetrznim
ſumnienim. Ani tilko powiadaimy iże=
ſmy grzeſnymi/ale teß grzech każdy zoſo=
bna vſiebie vważmy. Nierozkazuieć tu
abyś iawnie obiawił/ani abyś ſie przed
inſſymi oſkarżał/ ale chce abyś posłuſſen
był wtei mierze Prorokowi. Ktory tak
mowi. Obiaw panu drogy twoie/przed pſal. 36.
Bogiem grzechy twoie wyznawai przed
prawdzywym ſędzią s proſbą wyſtepky
twoie wyliczai/ nieiezykiem/ Ale ſumnie=
nia twego pamięcią/a tak potym vfai iß
R miłoſier

miłoſierdzia doſtanieß. To kazanie
świetego Chryſoſtoma/ nietylko vczy co
mamy rozumieć o wyliczaniu grzechow/
ale teß mocno złacza ſkruche z wiarą/ ia=
ko y my złaczamy. Każe napierwei a=
byſmy grzechy naſſe doſtatecznie vznaly/
y ſprawei myſly ſie nymi brzydzily/ potym
vczy abyſmy ſie modlily y wierzyli/ iż nam
bywaią odpuſſczone grzechy. I nadru=
giem mieſcu mowi. Grzechy twoie cze
ſto ſpominai abyś ie zagubył/ a ieſly ſie
ſromaß wymawiać iżeś zgrzeſſył/ vwa
żaiże tedy to zawżdy na vmyſle ſwoim.
Niemowieć abyś ie wyznawał przed
sługą/ iß być ie na oczy wyrzuczał. Ale
powiec panu Bogu a on ie vleczy.

Swiatczy y coment w Decrećiech o
połućie/ iß ſpowieć poſtanowiona ieſt od
Diſtinctio= Kośćioła: a nieprzykazuie iei ni ſtary ani
ne quinta. nowy zakon. Także teß wiele Docto=
row oniei rozumiało. A przeto ſentencia
naſſa o ſpowiedzy ani nowa ani obłedli=
wa ieſt.

Naoſtatek o doſyćvczynnośćy barzo
było potrzeba napominać Bogoboine v=
mysły. Abowiem ty wymysły o doſyć
vczynnośćy wietſſei w wſobie niepożytku
zamykały/ niß to wyliczanie grzechow.
Abowiem potłumiały dobrodzieiſtwa
pana Chriſtuſowe/ gdyß ſproſtni rozu=
mieli iß by doſtawali grzechow odpuſſcze
nia dla onych właſnych vczynkow/ a ieſly
co wnych było opuſſczono/ tedy ſumnie=
nia bywały barzo zruſſone y zaſmucone.
Teß wybierali ktore ſie im zdały potrzeb=
nieiſſe Ceremonie/ iako pielgrzymowanie
y tym podobne inſſe vczynky/ o ktorych ża
dnego przykazania niemamy w świetym
piſmie. A tymi zmyſlali oni ich Docto=
rowie odkupienie śmierćy wieczney.

A przeto vmyſlyliſmy Bogomyſlne
vmysły wyſwobodzić ſtakowych wieru
tnych błedow/ y vczemy iß oni doſyćv=
czynnośćy/ Zakonne albo Mniſkie/ ktore
oni zowią vczynkami niepowinnimi etc.
Ani ku odpuſſczeniu wyſtepkow/ ani ku

odpuſſczeniu mąk wiecznych pożyteczne nigdy niebyły ani ſą potrzebne.

Pierwei w ſtarym Kościele ten zwyczai był w iawnei ſpowiedzy/iż nieprzyimowali vpadłych ktorzy ſie nawracali/ aż pierwei przydawſſy mieiakie słuſſne karanie dla przykładu/potym od onego zwyczaiu wczeły ſie doſyćvczynnośćy. Ale tylko ſtarzy tym przykładem vſyłowały lud odſtraſſać od grzechow/ a nierozumieli iż by ta Ceremonia/ miała być nagrodzenim wyſtepkow/albo wieczneí śmierćy/albo mąk czyſcowych. To potim zmyſlyli ludzie ſproſtni. Ale ony ſtare zwyczaie czaſu ſwego zgrzybiały: y ſtarzały ſie. A tak my nieobćiążami ſumnień doſyćuczynnośćiami. Ale tego vczymy iż pożytky pokutowania potrzebne/ y pożyteczne ſą/iako posłuſſeńſtwo/ boiaśń/ Boża/wiara/miłość Chrześćiańſka/czyſtość/y iż nowa ſprawa Ducha świętego ma ſie w nas mnożyć.

Przypominamy też to/ iż częſtokroć bywaią grzechy ludzkie karane/też tu cześnymi mękami/iako Dauid/Manaſſe/y inſſych wiele/byli karani. A vczymy iż ty męky bywaią vśmierzony dobrymi vczynkami/y vſtawną pokutą. Jako vczy święty Paweł. Gdybyſmy ſie ſami oſądzyli/nieſądzył by nas pan Bog. J pokuta zasłużyła iż pan Bog myſl ſwą przemienił od zagubienia Niniwem. Nachum Propheta Cap. 3.

A tak gdyż pierwey gadania y dowody o pokućie były niewywikłane/ y iakmiarz ſzkaradnych mniemań pełne/ tedy teras iuż odnowiwſſy tę naukę tak iei vczym/iż może być ſkutecznie y prawdziwie wyrozumiana/ y ieſt też potrzebna ku bogomyſlności. Zachowywamy też y słuſſnie obiaſniamy części prawdzywe pokuty/iako ſkruche/wiare/rozgrzeſſenie/ odpuſſczenie grzechow/ poprawienie/ to ieſt/odnowienie wſſyſtkiego żywota/y, vśmierzenie tutecznych mąk.

J namniei niewątpimy iż zacni y Bogoboini mężowie/nietylko iż by tu natym

 mieſcu

miescu mieli co ganić / ale teß barzo tym dziekowáć będą ktorzy obiaśnili y práwie znowili tę cześć Chrześćiáńſkiey náuki / abowiem barzo pozyteczna rzecz ieſt / w Kośćiele gdy bywa iako naproſſczei wyłożona y obiaśniona. I pan Chriſtus
Luce. 15. powiada / iß ſie Angeli w niebie weſelą gdy widzą grzeſſnego zgrzechu powſtáiącego. A przeto weſelą ſie prawdzywie Pana Chriſtuſowe Kośćioły / y Angely iß mamy ſſczerą y prawdzywą o pokućie naukę.

Siodmy rozdział.

O rożnośćy Pokarmow y o inſſych im podobnych vſtawach Papiezkych.

W Tym tu doczeſnym żywoćie / potrzeb ieſt aby były porządne vſtawy / to ieſt / ißbyſmy według czáſow y mieśc roznimi (podług ich zbożni przywoitośći) były / a to dla tego / aby porządnie słowo Boże ſprawowano było w Kośćiele. Jako świety Paweł przy Rom. 14.
kazuie tak mowiąc. Iß by wſſyſtki rzeczy porządnie były w Kośćiele / y tak iako ſie godzi. Dla tego teß y Kośćioł ma mieć poſtanowienia / to ieſt / ma poſtanawiać ktorych czáſow / na ktore mieśce dla słuchania słowa Bożego albo ſpráwowania od Boga Ceremonij poſtanowinych ma ſie lud ſchadzać. Ku takowemu słuſſnemu

ſſnemu końcowi mogą być poſtanowiane
vſtawy w Kośćiele. Ale ludzie ſproſtni
w nauce Chrześćiańſkiei nieprzeſtaią na
tym końcu/ to ieſt/ natym ſkutku tego po-
ſtawienia/ ale przydaią niepotrzebne y ow-
ſſem zarazliwe mniemania tym vſtawam
y tyß mniemania niepotrzebne krom mia-
ry zgromadzaią. Ty obłędliwośćy ta-
kowe iß ſie wſtargneli w Kośćioł/ vſkar-
żywali ſie/ nietylko ćy niedawnei pamięći
święćy oicowie/ iako Gerſon y inſſy nie-
ktorzy/ ale teß y święty Auguſtin. A prze
to potrzeba ieſt aby byli ludzie napomina-
ni/ co o vſtawach/ ktore ſą ludzką mocą
poſtanowione trzymać maią. Ani teß
krom przyczyny pan Chriſtus y święty
Paweł tak częſtokroć o vſtawach ludz-
kych kazania czynili/ y Kośćioł święty
Chrześćiańſky napominali/ aby roſtro-
pnie o vſtawach roſądek dawali. Abo-
wiem było iawne mniemanie nietylko v
poſpolſtwa/ ale teß y vczyćiele Kośćielni
tak mniemali/ iakoby rozność pokarmow
y inſſe

y inſſe im podobne vczynky/ o ktorych
Kośćielne vſtawy przykazuią miali być
chwałą Bożą/ ktora by zasługowała
grzechom odpuſſczenie. Teß ćwierdzi-
li iß takowa chwała/ albo ty to powolno
śćy ſą ſprawiedliwośćią Chrześćiańſką/
y iß ſą tak potrzebne iako w ſtarim Teſta-
menćie Lewitickie Ceremonie potrzebne
były/ y oznaimowali iß żadnym obycza-
iem niemogły być opuſſczony krom grze-
chu/ albo wielkiego zgorſſenia. Ty tako-
we fałſſywe mniemania wiele namnoży-
ły niepożytkow w Kośćiele Chrześćiań-
ſkym.

Napierwei zatłumiona ieſt tymi mnie
mańmi Ewangeliei właśćiwa nauka/
ktora vczy iß nam darmo grzechy bywa-
ią odpuſſczone dla pana Chriſtuſa. To
takowe dobrodzieiſtwo pana Chriſtuſo-
we przyczytaią ludzkim vczynkom. A
dla tego takowe mniemania nawięcei ſie
namnożyło tych takowych poſtanowień/
gdy mniemaly iß by ty to ich vczynky za-

ſługowali

sługowali grzechom odpuſſczenie / y iż by były dosyćuczynienim y ſprawiedliwo ścią Chrześciańſką. A dla tego nawie cei/ tak czeſto/ tak ſrogo swiety Paweł napomina abyśmy ſie wiarowali tako⸗wych vſtaw / aby ſnać dobrodzieiſtwo pana Chriſtuſowe niebyło przyczytane vſtawam/ aby chwała Boża niebyła zać⸗miona / y iżby Bogomyślnym ſumnie⸗niom niebyły wirwane prawdziwe y mo⸗cne poćieſſenia/ też aby wiara/ to ieſt/ vf⸗ność w miłoſierdziu P. Chriſtuſowym niebyła zatłumiona. Takych nieprze⸗ſpieczności abyśmy ſie ſtrzegly żada po nas swiety Paweł. A nawiecei potrze bna rzecz ieſt/ aby była w Kośćiele praw dziwa nauka o dobrodzieiſtwach pana Chriſtuſowych/ o ſprawiedliwośćy wia⸗ry/ y o poćieſſeniu ſumnień.

Druga/ Ty takowe ludzkie poſtano⸗wienia albo vſtawy zaćmiały przykaza⸗nie Boże/ abowiem gdy ich kto pilno prze ſtrzegał/ to rozumieli być Duchowną y Chze⸗

Chrześciańſką ſprawiedliwośćią. Tyż też poſtanowienia ludzkie przekładali nad przykazania boże. Na tym chrześciań ſky człowiek vnych należał/ gdy swiećył poſtanowione swięta/ gdy vſtawy ich al⸗bo zwyczaie pełnił/ gdy pośćył/ gdy wſſa tach Mnichowſkych albo im podobnych chodzył. Ty takowe błedy były v nych w wielkim mniemaniu/ iakoby być miały ży⸗wotem Duchownym / y doſkonałośćią Chrześciańſką. A na ten czas przyka⸗zanie Boże / o wezwaniach/ to ieſt/ o ſta⸗niech od Boga poſtanowionych / w żad⸗nei cenie niebyło. Gdy oćiec czeladny Bogoboinie wychowywał płot iemu od Boga przeirzany/ y czelatke/ Gdy matka rodzyła dziatky/ gdy przełożeni iako Ce⸗ſarzowie/ Krolowie/ Kriążeta/ y inſſy na to pozwani rządzily ſprawnie Rzecz po⸗ſpolitą. Tedy ty takowe ſtany albo v⸗czynky bywały vnych wzgardzone/ y tak rozumieli iż namniei nienależały ku chwa le Bożei. A przeto wątpily vſtawicz⸗

 nie

nie barzo vmysły wielu ludzy/iesly sie teß małżeństwo/ przełożeństwa y insse im podobne życia świeckie albo stany panu Bogu podobaią. To takowe wątpienie wiele ludzy okrutnie dręczyło/tak iß wiele ich opuśćywssy swoie wezwania poruczywssy przełożeństwa Rzeczypospolitey wdawali sie w Klastory/ aby takowy stan żywota naleść mogly/ktory by sie nalepiei panu Bogu podobać mogł/y owssem w ktorym by zasługowali grzechow odpussczenie.

Zywot Klastorny iako byt rozumiai.

Trzecie/Mniemanie o potrzebnośćy okrutnie też dręczyło sumnienia/ abowiem ty to postanowienia mniemaly iako by były barzo potrzebne/a wssakoß żaden hoć teß napilnieissy niemogł wypełnić wssystkych/a zwłassцza gdy ich była niezmierna okwitość. Gerson pisse/iß ich wiele wpadało wrospacz / niektorzy teß swoimi meżoboicami bywała/ gdy to vznawali/ iß niemogly tym vstawą dosyć vczynić.

A na ten czas żadnego pociessenia o łasce y

sce y miłosierdziu Bożym/y o sprawiedliwości ktora pochodzy z wiary niesłychali. Widziemy Kapłany/y nauczone w pismie (według ich mniemania) iß oni zgromadzaią vstawy/y sſukaią śnych godnośćy/aby ochłodzali sumnienia/ale ani sami siebie mogą ochłodzyć/ abowiem sie stakowych vstaw niemogą nigdy wywikłać. Podczas teß ty ich wykłady/vsydlaią sumnienia ludzkie. A o zgromadzeniu vstaw tak barzo byly zatrudnione skoky/y wsselakie kazania/iß teß niezbywało namniei czasu aby było powiedziano nieco o świętym pismie/aby sſukali pożytecznieissei nauky o wierze/o krzyżu/o nadziei/ o godnośćy przełożeństw świeckych/o pociessenu sumnień wćieskych kussieniach. A przeto wiele meżow Bogoboinych częstokroć vskarżało sie iako oni tak barzo tymi niesnaskami vstaw ludzkych zatrudnioni byly/iß teß niemogly sie wolnie sprawować wlepssym postanowieniu nauky. A gdyß takowe zaraźliwe mniemania

 ył yb

były o vstawach/tedy potrzeb było aby-
śmy napominali kościoły/co o vstawach
takowych trzymać maią/y iż byśmy z błę-
dow Bogomyślne vmysły wywiedli/ a-
byśmy droge vkazali leczenia struchlałym
sumnienium/ y iż by były obiaśnione do-
brodzieistwa pana Christusowe. A nie-
dla tego to czynimy/abyśmy zrussać mie-
li poważnosć Kościelnei możności / ani
abyśmy co mieli vimować godności Bi-
skupiei/ani dla tego iżbyśmy mieli rospra-
ssać zbożne porządki Kościelne/ abowię
gdy kto dobrze wyrozumie vstawy dla
czego ie postanowiono wiecei ich prze-
strzegać y w nych się kochać będzie. Ale
tylko oni Zydowskie mniemania ganie-
my. Tak tedy vczemy o tych Ceremo-
niach ktore są ludzką mocą w Kościelech
postanowione. Naprzod o koło vstaw
ktore walczą s słowem Bożym / albo
ktore niemogą być zachowane krom
grzechu mamy się sprawować podług o-
Acto. 5. nei sentenciei Apostolskiei. Potrzeb iest
abyśmy

abyśmy wiecei Bogu niż ludziom posłu-
szni być. Takowa też iest vstawa o w-
trzymawałości od białei płci. Też o
innich Ceremoniach ktore są sprzyrodze-
nia rzeczami srzednimi/albo ktore niema-
ią żadnei w sobie rozności/tak vczemy/ia
ko o postach/świętach/o rozności ssat / y
im podobnych Ceremoniach/iż niezasłu
guią grzechow odpuszczenia/ani vsprawie
dliwienia / ani są doskonałością Chrze-
ściańską. Ale to onich trzymamy iż są
rzeczy srzedne albo obostronne/ktore gdy
by było krom zgorssenia mogą być opu-
ssczone. Swiadectw tei sentenciei ia-
snych dosyć iest w Ewangeliei/y w dispu
taciach świętego Pawła. Abowiem
Duch święty wiedział być rzecz pożytecz
ną/ aby pilno otym potoczeniu napomi-
nał Kościoł/ iż by snać zaraźliwymi a
niepotrzebnymi mniemanimi niebyła za-
tłumiona Ewangelia. Mowiąc tak do
Rzymian. Krolestwo Boże nieiest żad- Cap. 14.
nym pokarmem ani pyćim / ale iest spra-
wiedli-

wiedliwośćią/pokoiem/y weſelem w du
chu świętem. Tu doſyćiaſnie święty
Paweł vczy/ iſz ſprawiedliwość Chrze=
śćiańſka należy/w ſprawowaniu Ducha
świętego w ſercach ludzkych / a nie na
zwierzchnych ſprawach/iako poſtach/ al=
bo dny świeceniu etc.
Paul. Capite. 2. Do Coloſenſow teſz tak mowi. Zaden
was niechai nieſądzy s pokarmu/s pyćia
albo ſtrony dnia świętego. Tu zakazu=
ie ſądzyć cudzych ſumnień/to ieſt/zakazu=
ie abyſmy niepotąpiali ludzkych ſumnień
dla wyſtepku w takych rzeczach. Ale ie
chce iakmiarz mieć za rzeczy nierozne/ kto
re nienależą ku ſprawiedliwośćy Ewan=
geliei. Potym teſz długie a ważne ka=
zanie ieſt o Moiżeſſowych vſtawach al=
bo zwyczaiach / y o inſſych Ceremoniach
ktore ſą ludzką mocą poſtanowione.
Abowiem święty Paweł o obudwu ro=
dzaiu tych ſprach mianowićie mowi.
Zbraniaiąc iſz nie ſą ſprawiedliwośćią
Chrześćiańſką/y zakazuie aby ſumnienia
ludzkie

ludzkie niebyły takowymi vſtawami ob=
ćiążane. Jeſlyśćie pomarli s panem
Chriſtuſem od żywiołow tego świata/y Rom. 6.
czemuſz iakoby żywiący na świećie/decre=
ty czynićie/ Niedotykai ſie/niezakuſſai/ nie
macai etc.
V Mattheuſſa Swiętego tak ſtoi. Cap. 5.
Wſſelka rzecz ktora pochodzy wuſta/nie=
pokaliwa albo niezeſkaradza człowieka.
A tu natym mieſcu pan Chriſtus tą ſen=
tencią wymawia ſwoie Apoſtoły/ ktorzy
zgwałcieli zwyczaine vnych poſtanowie
nie. J przydał tamże godną ku pamię=
ći ſentencią/mowiąc tak. Prozno a nie Matt. 15.
potrzebnie chwalą mie przykazanmi ludz Eſa. 29.
kimy/oznaimuie iſz to ſą nieprawdziwe y
niepożyteczne posłuſſeńſtwa albo chwa=
ła/ktora by nas miała vſprawiedliwiać/
to ieſt / ktoraby ſprawiedliwośćią naſſą
miała być przed panem Bogiem. A prze
to nie ſą ty vczynky albo ty poſtanowie=
nia Chrześćiańſką ſprawiedliwośćią /
ani ſą chwałą albo posłuſſeńſtwem po=
T trzebnym

trzebnym. J iawna rzecz iest iż w Kościelech zawżdy aż do tych czasow ludzie tylko chwałami ludzkimi Boga chwalily y tyż nad zwyczai rozmnażali. Vstawicznie rozmnażali Mnissy Ceremonie nowo zmyslonymi błazeństwy y wymysłami. A ty ich łgarstwa poczytany bywały za naprzedniejssą chwałę Bożą / za nawietssą Bogoboiność. Gdyż Pan Christus tak wielkim przykazanim zakazuie / abysmy ludzkych Ceremonij niepoczytali za chwałę Bożą. A niemniemai tu aby on miał zbraniać vstaw albo postanowień ludzkych ktore bywaią dla świeckych rzeczy/ to iest/ dla dobrego porzątku: a wssakoż iż nieszą chwałą Bożą
Matt. 15. oznaimuie tak mowiąc. Prozno mie
Esa. 29. chwalą przykazanmi ludzkimi etc.
Ale vczy iż to iest prawdziwa chwała Boża y vczynky od Boga przykazane/ to iest/ Boiaźń pańska/ wiara/ zobopolna a Chrześciańska miłość/ cierpliwość/ czystość/ być posłussnym wezwaniu/ sprawowac

wać iako na to należy vrząd od Boga dany etc.

W dzieiach Apostolskych mowi tak Cap. 15.
swiety Piotr. Czemu kusycie pana Boga/ nietrwali wiarzmach/ ktore są na ssyiach zwolenikow/ ktorych ani my/ ani oicowie nassy znosyć mogly/ ale przes łaskę pana nassego Jesusa Christusa wierzy my iż bywamy zbawieni/ iako y oni. Tu vczy swiety Piotr/ iż dostawamy grzechow odpusszczenia/ y dussnego zbawienia dla pana Christusa/ a niedla Możessowych albo czyich inssych vstaw/ to iest/ Ceremonij. J tamże przypomina iż barzo grzessą oni ktorzy sumnienia obciążaią
takowymi sprawami. Abowiem nie- Matt. 20.
podle iest napominanie/ gdy mowi. Czemu kusycie pana Boga etc.

J do Timotheussa pissąc zowie swie- 1. Epi.
ty Paweł zakazowanie pokarmow / mał- 4. Cap.
żeństwa/ y innich tym podobnych rzeczy/ nauką Dyabelską. A niedla tego tak skaradnie ty takowe rzeczy nazywał: iż by

on

on zgruntu miał chcec aby niebyły zadne postanowienia/ani dla tego iż by niemiała być zachowana roznośc miesc y czasow/ Ale ty postanowienia albo ty takowe vstawy gdy im przypisuią dobrodzieistwa pana Christusowe/gdy ie powiadaią być sprawiedliwośćią/ albo potrzebną chwałą/gdy bywa onych mniemanie iako by ony potrzebne były ku zbawieniu kiedy ie zgruntu wypełniaią/ a tak bywaią vdręczone sumnienia/ y bywa snych wybita wiara. Wten czas gdy ich niesłusznie vżywaią tedy ie nauką Dyabelską S. Paweł nazywa. Takowych niepożytkow sam pan Christus y Apostołowie przestrzegaią/ częstymi a rostropnymi naprzećiw tym to vstawam kazanmi. I wi dzywic sie dosyć niemozem iż oni na tak zacne kazania nic niedbaią/ktorzy nikczemne mniemania vstaw mocno bronią.

Vczymy też iż niemaią być wzgardzany vstawy/ktore nieśą naprzećiw przykazaniom Bożym/ a zamykaią w sobie koniec

koniec świecky/to iest/ ktore dla tego postanowione są/ aby porządnie wszystky rzeczy w Kośćiele sprawowany były/ Jako są vstawy albo postanowienia o świećiech/ o niedzieli/ o Bożym narodzeniu/o Wielkiei nocy/y o innych im podobnych/iakowe też są postanowienia/ w ktory czas albo dzień maią bywać kazania/y czytanie pisma świętego. Takowe zbożne a starodawne zwyczaie barzo radzy zachowywamy w Kocielech naszych. A wszakoż napominamy lud/ co a iako o takowych obyczaiach rozumieć maią/to iest/ iż niezasługuią grzechow odpuszczenia/ iż nieśą sprawiedliwośćią Chrześćiańską/ ani też takową chwałą ktora by miała być sprawiedliwośćią Chrześćiańską/ ale sam ty to postanowienia rzeczami / nierożnymi / albo srzednymi/ ktore na czas albo zacasem gdy by iedno niebyło zgorszenim Kośćioła/mogą być przemienione. Ten porządek właścywy tego to postanowienia/ wyzwala

nyzwala y wyswobodza sumnienia/od niewywikłanych a niepotrzebnych mniemań/y od onei zastarzali zbożnych sumnień katowny. A wssakoż tenże wybor nie zaleca postanowienia/ abowiem prawdzywy y ssczery ich zwyczai vkazuie. Wssyscy mierni albo srzedni ludzie radnieissy bywaią posłussni tym postanowieniom/ gdy iuż sami vsiebie potaiemnie vznaią iż ich sumnienia od wselakych niebezpiecznosci dla pana Christusa wolne są. J tak wiele im mamy być posłussni/ aby niebył porusson zobopolny pokoi/ albo aby też snać mgly ludzie niebyli narusseni. Też zachowywa y ćwierdzy ten wykład/ tych vstaw/ iawne/ to iest/ wssystkych ludzy obyczaie/y cnotliwe ćwiczenia/ abowiem każe sie wiarować zgorssenia. Ku przykładowi/y ku ćwyczeniu młodzy/y pospolstwa należy/ zachowywać iawne świeta/ zgromadzenia w Kościelech/y pisma świete° czytania etc. A pzzeto takowe porządky niemaią być rosprossa

rosprossane/ale wiecei zobopolnym vsykowanim maią być ćwierdzone/ To iest prawdzywe y podtććiwe chwalenie vstaw/ktore wssystky ludzie Bogoboinie y vśmierne/krom żadnei wątpliwośćy/welce przyćiąga aby ie miłowali/ y oslachćialy iawne ty zwyczaie. Ewangelia też vczy podtććywie rozumieć nietylko o prawach y zwyczaiach świeckych/ ale też y o Kośćielnych / y prawdziwy ich zwyczai oznaimuie. A wssakoż roznosć miedzy nimi pokazuie/chce aby była roznosć miedzy nauką o panie Christusie/rzeczami niebieskimi/y wiecznymi/ a miedzy ćwyczeniem Kośćielnym/ to iest/ porządkami Kośćielnymi. Ta wolnosć/o ktorei tu mowimy/ była znaioma świetym oicom/abowiem świety Augustin powiada. Wssystek ten rodzai tych rzeczy wolne w sobie zamyka sprawy/ y ku temuż końcowi wiele wymow czyni etc.
Jreneuß powiada/ Niezgodnosć postu/ wiary zgodnośćy nieroswieżuie. Tenże wiele

wiele przykładow rożnych vſtaw albo
zwyczaiow wiedno mieiſce zebrał/y tam-
że ie krotkym zamknienim opiſał. Vmysł
Tripartita Hiſtoria. Apoſtolſki to był nie iżby święta ćwier-
dzyli/ale iż by oznaimowali i vczyli chrze
ściańſkiego obcowania/ y Bogomyſlno-
ścy. Ale niepotrzeb ieſt wtak rzeczy ia-
ſni wiele argumentami/ to ieſt/ dowody
świadecſtw przywodzyć. A wſſakoż
tu naſſy przećiwnicy wołaią/ iakoby ta
naſſa nauka zruſſowała y zatłumiała
Rzeczpoſpolitą/ y iakoby ćwierdzyła y
mocniła zamieſſanie/to ieſt/ſwobodność
złą każdego/ niemieć przełożonych etc.
Też powiadaią iż by ta naſſa nauka mia-
ła zatłumiać dobre vczynky/ y zmartwie-
nie ćiała/ podług Iouinianuſſowei nau-
ky. Tych potwarſtw cześćią meſmy ich
iuż potłumili/Abowiem my niepoſtana-
wiamy ſwowolności życia albo ſtanow
ani też poruſſamy Rzeczypoſpolitei/gdyż
vſtawy albo poſtanowienia/ ktore w ſo-
bie zamykaią Rzeczpoſpolitą/vczemi aby

były ſpilnośćią zachowani vczemy też v-
wiarowania zgorſſeń. A o vmartwie-
niu ćiała tak odpowiadamy/ iż prawdzi-
we a niezmyſlne vmartwienie ieſt/ krzyż
mieć na ſobie/być wnieprzeſpiecznośćiach
wniedoſtatkach/y w vdręczeniu. Tako
we poſkuſſeńſtwo gdy pochodzy z wiary
ieſt chwałą Bożą y vczynkiem duchow-
nym. Iako vczy Dawid/ Offiara Bo- Pſal. 50.
gu ieſt duch ſkruſſony etc. Vczemy też
iż y drugy rodzai ćwiczenia ieſt potrze-
bny/to ieſt/ Iż też każdy Chrześćianin
ćieleſnym ćwiczenim/ pracami / robota-
mi/powćiągliwośćią/rozmyſlanim o bo
ſkych rzeczach/y inſſymi ćwiczenmi przy-
ſtoinymi latom/powćiągać od złych rze-
czy ćiała ſwego ma. Tych rzeczy/to
ieſt/tego ćwiczenia ten włąſny y napraw
dziwſſy koniec ma być/ aby obżarſtwo y
proznowanie niepobudzało nas ku grze-
chom/y iżby vmysł nas był przeſtrzegan
aby tym godnieiſſy y ſkłonnieiſſy był ku
vczynkom duchownym. A niemamy

rozumieć iż by to ćwiczenie miało być takową chwałą/ ktora by zasługowała grzechom odpusczenie/ albo iż by miało być dosyćuczynienim etc. A to takowe ćwiczenie vstawiczne ma być/a nie mogą być postanowione pewne dni tego ćwyczenia wespołek wssystkym.

O tym ćwiczeniu mowi pan Chri-
Luce: II. stus. Wiarujcie sie aby ciała wasse nieby-
Luce. 17. ły obciążone opilstwem. Tamże mowi Ten rodzaj tych Dyabłow niebywa wygnan/ albo wypedzon iedno przes posty y modlitwy. Swięty Paweł powiada. Drecze ciało moie y poddaie
I. Episto. Corin. 9. Capite pod posłusseństwo. A przeto my niegaiemy postow/ ale niepotrzebne y zdrożne mniemania/ y vsydlenia sumnień w vstawach hańbieini. Nadto gdy to ćwiczenie bywa ku temu końcowi stosowano abysmy ciała nasse miely zawżdy gotowe ku rzeczam duchownym/ y ku sprawowaniu vrzędu podług wezwania nassego etc. Tedy wten czas iest w Bogoboinych vczynkami

czynkami dobrymi y zasługuiącymi. Jako swiatczy otym Danielow przykład. Abowiem są takowe niektore vczynky/ ktorych pan Bog w nas dla tego końca albo pożytku pożąda/ abysmy przes nie ciała nassego od złych pożądliwosćy pow ciągali.

Osmy rozdział.

O Małżeństwie Kapłanskym.

GDyż nauka Chrzesćiańska podćciwie oznaimuie o małżeństwie/ y roskazuie go vżywać/ nietylko dla płodu/ ale teź dla powćiągnienia y vwiarowania nierządnych żąc: A wssakoż teras nietylko Rzymskiego Biskupa vstawami/ ale teź iakymsi nowym a niesłychanym okrućieństwem/ bywaią zakazowany

zowane małżeńſtwa Kapłanom / y iuß
złączone roſtargiwaią. A to tym wie=
cei rzecz ieſt niesłuſſna/ iß ſie takowe wy
ſtepky niesłuſſne w Kośćiele dzieią/ ktory
by ſie miał ſtrzec y wiarować od wſſela=
kiego namnieiſſego pokalania. A prze=
to tego to małżeńſtwa dla vwiarowania
wiele złych nieczyſtośćy / miał by wiel=
kim vśyłowanim mocno bronić. Kte=
mu gdyß we wſſyſtkych Rzeczachpoſpo=
litych Pogańſkych ludzy (ktore aczkol=
wiek niebarzo gruntownie byłý poſtano=
wiony) dla wiele trudnych y słuſſnych
przyczyn małżeńſtwo wielkiei wadze by=
ło. J czemuß by ſie to daleko wiecei nie=
miało godzyć w Kośćiele chreśćiańſkim
nizeli święte małżeńſtwa rozwiezować
albo gardłem iakoby iakie złoczynſtwa
małżeńſtwa karać. J ſkąd to w Ko=
śćioł przyßło? W ktorym ma naświet=
nieiſſa być zobopolna miłość/ wtym okru
tne okrućieńſtwo? Nadto ſama rzecz
mowi/ ile okrućieńſtwa / y złoczyńſtwa

namnożyła ta Papieſka vſtawa/ o nievz=
naniu małżeńſtwa. Ani wymową ludz
ką może to być wypowiedziano ile złośćy
y wyſtepkow niezmiernych ſtego zrodła
w Kośćioł Chrześćiańſky wpłyneło.
Opuſſczaiąc naſtrone żołcobrzuchy/ kto=
rych namniei niewſtyd. Wiele zbożnych
y dobrych ludzy nieſſczeſlywie biedzyliſie
zmgłośćią y zniedoſtatkiem przyrodzenia
naoſtatek w ćięßką roſpacz wpadali.
J ku czemuß ſie inſſemu śćiąga to nowe
okrućieńſtwo/ iedno ißby oni niezmierne
błędy w Kośćiele były poćwierdzoni/ y
ißby złoſlywi tym ſnadniei grzeſſyli? Ta
ſprawa niepotrzebuie żadnego gadania.
Gdyß ta nowa vſtawa / ktorey mocno
bronią przećiwnicy naſſy / zakazuie Ka=
płanom małżeńſtwa / y złączone rozry=
wa / ieſt naprzećiw prawom przyrodzo=
nym y Bożym / y walczy z Ewangelią/
zuſtawami Synodow ktore ſtarzy Oi=
cowie świećy poſtanowili/ y s przykłady
ſtarego Kośćioła Chrześćiańſkiego.

Tylko nam potrzeb iest zbożnoścy y spra wiedliwoścy zacnego y Bogomyslnego Cesarza/ ktore° barzo prosimy/ aby swey Bogoboinoścy/ y s swego vrzedu Cesarz skiego/ zatłumiwssy okrutne vstawy/ vsi kował iako Monarcha Chrześciańsky postanowić Kościoł Bozy. Poniewasz wsselakim niesprawiedliwym okrucień stwem pan Bog sie brzydzy/ a zwłassza tym nawiecei ktorym niezbożnie drecza Bogoboine y vrzone Kapłany/ ktorzy sie barzo dobrze Kościołowi prawdzywemu Bozemu zasłuzyli. A nietylko Boski gniew/ grozy okrutnymi mekami tim/ ktorzy złoslywe okrucieństwo stroia na przeciw niewinnym Kapłanom. Ale tez wiele przykładow mamy od początku świata/ ktore ćwierdza iż to takowe grozenie/ było zawzdy skuteczne. Opussczaiac wiele innych rozmaitych przykładow wtei mierze. ku temu przystepuie. Pokolenie i narod Beaminow iakmiarz wssystek zagubion był dla zgwałcenia Kapłanskiey

skiey

skiey Zony ktory był w iego Ziemi Gościem. Abowiem gdy trup ty niewiasty (ktora wielkim a niezbożnim gwałcenim zamordowali) rosiekani był posłan do Ksiazat Israelskych/ tedy vradzył y osadzył wssystek lud Israelsky/ iż to takowe okrucieństwo srogo miało być karano.
A gdy niechćieli ku mekam vczesnikow tego złoczyństwa wydać/ tedy rozgniewawssy sie/ wssystek narod Beaminow woiennym porazenym zgruntu zatłumili.
A tego nasego wieku rozmaitymi krzywdami bywaia dreczeni vbodzy Kapłani/ ćy (gdysz im zaden inssy wystep niebywa wyrzucon/ iedno swiete małzeństwo) zdreczeni okrutnymi mekami bywaia Kacerskie zamordowani/ potym nedzne a zasmucene ich małzoneczky/ y maluczkie dziatteczky/ wyrzuczone z ich własnych gniazdek/ tułaia sie miedzy obczymi a nieznaiomymi/ niemaiac własnego mieskania/ ani iakiegoszkolwiek czasu niepogody przykryćia. Swiety Paweł zowie zakazowanie

kazowanie

kazowanie małżeńſtwa/ nauką Dyabel-
ſką. Tego ſtale poświatczaią/ nietylko
ſkaradne wyſtępky/ ktore zakazowanie
małżeńſtwa/ w niosły w Chrześciańſky
Kościoł. Ale też to okrućieńſtwo świat-
czy/ktore bywa czyniono dla tey vſtawy/
naprzećiw zbożnym Kapłanom/ Zoną
ich/y dziatkam. Abowiem Dyabeł mę-
żoboica ieſt/ a gdy Bogoboini ludzie by-
waią rozmaitymi mękami dręczoni tedy
ſie ſtego barzo ćieſſy. A wſſakoż (czego
Boże vchowai adai im vznanie) niekiedy
muſſą za to ćierpieć takowych rad wy-
naleſce. Myſmy to okrućieńſtwo da-
wno oſądzyli być vczynkiem ſſatańſkym/
ktory wielce zaraza Kościoł prawdzy-
wy pana Chriſtuſow.

A iż nam bywa wtei mierze o zakaza-
niu małżeńſtwa moc vſtawy Papieſkiey
wyrzucana na oczy/ y czemuż też zaraż
nieoznaimuią możnośćy vſtaw na prze-
ćiw ſkaradnym przykładom pokalany
czyſtośćy/y naprzećiw iawnym a złoſly-
wym wy-

wym wyſtępkom/ ktore ſą godne niewy-
mownego karania. Zadna niema być
mocna poważność Papieſkiego dectetu/
ktora walczy s przyrodzonym prawem/
y s przykazanim Bożym. S przyrodze-
nia ludzie tak ſą ſtworzeni/aby byli płod-
nymi/ a przeto też Doctorowie w pra-
wiech tak mowią/iż złączenie męża znie-
wiaſtą/ieſt według prawa przyrodzone-
go. O tymże też mowi Moiżeſz mał- Cap. 1. et 2 Geneſis
żeńſtwu. Ku temuż też/ gdy święty Pa- Epi. 1. Cap
weł mowi. Każdy niechai ma ſwą wła- 7. Corin.
ſną żonę dla vwiarowania nieczyſtośćy.
Tu zaprawdę mocnie wſſyſtkym przyka-
zuie ktorzy nieſą godni ku czyſtośćy/ aby
ſie żenili. I ſam pan Chriſtus przypo-
mina/iż niewſſyſcy ſą godni ku czyſtośćy/
gdy tak mowi. Niewſſyſcy poimuią Matt. 19.
słowa tego/ to ieſt/ niewſſyſcy go mogą
wyrozumieć etc.

Nadto/ ni vſtawy ludzkie/ ani przy-
ſięgy ſą ani maią być gruntowne/ ktore
walczą s przykazanim Bożym/ I ſama
X ſprawa

ſprawa we wſſelakych rzeczach o tym swiatczy / iſz wſſelakie przyrodzenie nie⸗może być żadnym obyczaiem ludzkimi v⸗ſtawami przemienione. Widzymy za⸗wżdy na oko ile ſkaradliwych rzeczy zaw⸗żdy mnoży ta przyſiega o czyſtoſcy. A ie⸗ſly ſą niektorzy meżowie zbożni/ ktorzy v⸗ſiłuią aby byli miłoſcią niepokalani/ te⸗dy cy baczą obciąszlywoſci y nieprzeſpie⸗cznoſcy wielką okwitość / y barzo opła⸗kiwaią iſz ſie doſtali w takowe niewol⸗ſtwo tego to ſtanu. Na Nicenſkym Synodzie/ niektorzy chcieli vſtawe poſta nowić/ aby Kapłanom było przes nie za⸗kazano obcowanie żonami. Ale wzgar⸗dzona była ta vſtawa od wſſyſtkie° Sy⸗nodu. J był wtei mierze przedtym cy⸗ſſy Kościoł Łacinſky/ abowiem niezaka⸗zował Kapłanom małżeńſtwa/ tylko ty wypuſſczał od posług Koscielnych/ kto⸗rzy ſie żenily/ gdy iuſz byli w vrzedzie Ko⸗ścielnem. Ta takowa nowa vſtawa ieſt tylko Papieſka (nieznaioma ſtaremu

Chrzeſci⸗

Chrześciańſkiemu Kościołowi y Syno dom) ktora zgruntu zakazuie zbożnych małżeńſtw / y iuſz od Boga złączone ro ſtargiwa.

Jawna rzecz ieſt każdemu/ iſz ty obie⸗dwie części tego decretu/ walczą z Ewā gelią.* Bywa nā przed oczy wyrzucana kościelna y Synodow moc/ + ktorą po⸗tym ſamiſz Papieże tego decretu wynalei⸗ſce niewſtydliwie wzgardzili. Ani tai⸗no ieſt iako barzo zbraniali zbożny Kapła ni tei nowei vſtawy. Abowiem Hiſto⸗rie Koscielne doſtatecznie swiatczą/ iſz niebes wielkych roſtirkow była poſtano⸗wiona w Kościele. Tarraconenſky Biſkup piſał do Syriciuſſa Papieża / iſz Kapłanow Hiſpańſkych niemogł żad⸗nym obyczaiem przywieść/ aby vſtawe te przyieli/ ktorą im zakazowano od obco⸗wania żon. Jakowe tam na to piſanie v⸗czynił Syricius Papieſz/ ſtego niekaſka⸗wego iego odpiſu możem wyrozumieć. Abowiem ty ſą Syriciuſſowe słowa/

* Jakoby oni miely być prawdziwym Kosciołem

+ Bo ſie według iei nie ſprawowali.

 ktore

ktore nienależały nigdy na Papieża. Nie-
chai im teras on powie / ktorykolwiek
iest/ nasladowca pożądliwośćy/ y przy-
każyćiel/to iest/ stanowca wystepkow.
A potym świetego Pawła mowe barzo
stym rozną stosował ku swei rzeczy tak
mowiąc. Ktorzy w ćiele są/ Bogu sie
niemogą podobać. Wątpliwe zapraw-
de to potoczenie iest / iesly że to iego nieu-
mieietnośći/czy niewstydliwośći ma być
przypisano/ iß on tak krnabrnie mowi o
świętym małżeństwie. Abowiem nic
insszego przed sie był wział/iedno iß by by
ło zakazano Kapłanom małżeństwo/kto
rym sie oni na ten czas obwiązali byli.
Potym drudzy Papieże daleko wiecei w-
tei mierze stalssy y srossy byli. Abowiem
był posłan srogy decret Papieski Arcy-
biskupowi Moguntinskiemu/o odrzuce-
niu małżonek / ktory gdy czytał na Nie-
mieckych Kapłanow Synodzie tenże Ar
cybiskup. Tedy tak sie barzo byli rozgnie
wali Kapłani / iß teß grozyli gwałt v-
czynić

czynić (gdy by przytym stał) samemu
Arcybiskupowi. Abowiem teß to była
rzecz barzo niegodna/y okrutna odrzućić
własne swoie cnotliwe małżonky. A
wssakoß przewyćieżyła potym albo moc/
albo ono niepotrzebne otym pracowanie
Papieskie.

Daleko skłonnieissy y miłosiernieissy
był wtei mierze święty Cyprian niewia-
stom/ktore niemogły zachować albo wy-
trwać wprzyrzeczonei czystośćy.
Gdy tak pisse. Jeslyżeby trwać niechćia- Libro. I.
ły albo niemogły / tedy lepiei iest/ aby sie Epi. II.
żenili/niżelyby wogień dla roskossy nierzą-
dnych miały przyść. Zaprawde niechai
żadnego zgorssenia Bratom albo Sio-
stram s siebie niedaią.

Ktemu niesprawiedliwe vstawy ni-
gdy niezwykły być wieczne / a przeto pro
śymy Jego Cesarzkiei Miłośćy aby mie-
dzy inssymi wystepkami y niepożytkami
Kośćielnymi/teß tei vstawy błedy vba-
czył/ w ktorei rzeczy teß to mamy pilno
 baczyć.

baczyć. Iſz przyrodzenie ludzkie iako
by ſie ſtarzywało y bywa mgleiſſe. A
przeto tym wiecei mamy czuino zabiegać
aby ſie złośćy niemnożyły/ dla zakazowa-
nia włáſnych żon/ A niemaią też być ża-
dnym obyczaiem ty takowe vſtawy ściér-
piane/ ktore by były naſienym wyſtęp-
kow. Gdyż y on pogáńſky mędrzec Plato
tak mowi. Vſtawy dla poſtanowienia y
vćwierdzenia cnot maią być znośne.
Izali vſtawa o celibacie dla iakiego zboż-
nego żyćia bywa broniona/ albo iakym to
vmyſtem czynią/ łatwie możem rozeznać.
Naoſtatek/ gdyſz pan Chriſtus na-
wiecei zbożnym ludziom zalećył/ aby mie-
li pieczą o ſługach słowa Bożego/ proſie-
my tedy/ aby Jego Ceſarzka Miłość ty
okrutnośći zakazał/ ktora dawno iuſz lu-
dziom Bogoboinym Kapłanom bywa
wyrządzana. J proſimy aby ſie Jego Ce-
ſarzka Miłość doſtatecznie o tym s Ko-
śćiołem żywem pana Chriſtuſowym a
nieznieprzećiwnikу naſſymi namyſlył.
Ma

Ma w Kośćiele zawżdy kwitnąć/ miłość
Chrześćiańſka y miłoſierdzie. A przeto
barzo ſie wſtracha prawdziwy Kośćioł
od okrućieńſtwa niepotrzebnego. Ani te-
go żąda/ aby byli Kapłani zamordowani
dla poſtanowienia albo vſtaw niezboż-
nych ludzy. Ale chce zmiłowania nad
vbogimy a nędznimi żonkami y nad dziat-
kami vbożuchnimi Kapłanſkimi. Tych
wſſyſtkych żywot y zdrowie Kośćioł pa-
na Chriſtuſow tobie naiaśnieiſſy Ce. w
ręce y wmocną obronę porucza. Wſſyſcy
zbożni a cnotliwi ludzie w ktorychkolwiek
ſtronach słyſſą o takowych vdręczeniach
tych niebożątek/ tedy barzo żałuią ich nie-
winnoścy. J Chrześćiańſką ſerdeczną
prośbą żądaią pana Boga o pokoi wtei
mierze/ y Waſſei Ceſarzkiei Miłośći zobo-
polnym płaczem vczone y zbożne męże/
Kośćiołowi Chrześćiańſkiemu pożytecz-
ne/ ich małżonky/ y dziatky zalecaią/ gdyſz
Waſſę Ceſarzką Miłość widzą iſz Wa-
ſſa Ceſarzka Miłość ieſt s przyrodzenia
oſlachćion

oſlachčion nieiaką zacną y wſpaniałą do=
broćią / y poniewaß ſkutecznie znaią / iß
Waſſa Ceſarzka Miłość w tych ſpra=
wach aż do tych miaſt vżywał nieiaky oſo
bliwei miernośćy / dla ktorei każdy do=
wodnie vznać mogł / iß Waſſa Ceſarzka
Miłość o słuſſnym poſtanowieniu Rze=
czypoſpolitei raczył ſie Chrzeſćianſkie na
myſlać.

Niepożada Kośćioł Chrzeſćiańſky
po waſſei Ceſarzkiei Miłośći iß by Wa=
ſſa Ceſarzka Miłość cudzego okrućień=
ſtwa sługam miał być. Wielka cześć
Cap. 49. ieſt Krolom / ktorą przywłaſſcza im Eſa=
ias / gdy mowi iß oni Kośćioła Bożego
maią być wychowywawce / to ieſt / Ceſa=
rzowie / Krolowie etc. Nietylko ćieleſnim
pożytkom maią służyć / aby byli obronca=
mi pokoiu / y ludzkiego towarzyſtwa / Ale
teß maią mocno bronić y podpierać E=
wangelią (poniewaß pod ſobą Kapłany
maią / y ćyß pokoi Miaſtom znawiaią al=
bo ſtanawiaią) aby ćwiczona w nabo=
żenſtwie

żenſtwie miłość była / y ißby teß ludzie
prawdzywei nauky vczeny bywali.

Proſy tedy Waſſei Ceſarzkiei Miłośći
Kośćioł Chrzeſćiańſky aby pamietała
Waſſa Ceſarzka Miłość iß ma Waſſa
Ceſarzka Miłość twoich zbożnych Ka=
płanow iako ſwoich własnych wycho=
wancow mocno bronić. Na twoi v=
rząd nalezy Miłośćiwi Ceſarzu abyś nie
winne wſpomagał / y iß byś ſie ich krzy=
wdy mśćył / a zwłaſſcza nawietſſey
mgłych ludzy / ktorzy ſie ſami bronić nie=
mogą / iako Bogoboinych niewiaſt / dzia=
teczek / y śierotek. To teß Waſſa Ceſar=
ſka Miłość racz pewnie wiedzieć / iß Ka=
płańſkie ośierocżiałe małżonky / y dziatky /
ktore ſą prawdziwie śierotky / ſą Waſſey
Ceſarzkiei Miłośći od Boga poruczony.
Kośćioł Chrzeſćiańſky barzo zapalczy
wy w miłośćy ieſt / a nietylko małżenſką
zobopolną miłość / y rodzicow naprze=
ćiw dziatką zbożną ſkłonność / welce wa=
żу. Ale teß barzo żałnie opuśćiałych y
R . ośierocia=

oſierociałych dziatek y ich niezmiernei do
ległośćy. A gdyß wtakowei przyrodze
nia twego dobroćy / ſtale rozumie Ko-
śćioł S. iß ieſt wtobie okwitość Chrze
śćiańſkiey miłośćy / tedy teß namniei nie-
wątpy iß ćy przynoſſą Kapłanſkie zamor
dowania / y ich niesłuſne dreczenia / mał-
żoneczek y dziatek ich ſrogie zych gniazdek
wyrzuczania / niezmierną żałość.

Napomina ćie teß otym Kośćioł pa
na Chriſtuſow / abyś wtym opatrzni był /
aby wiele mieſc (w świetym piſmie) na-
uky Chrześćiańſkiey / ktore potrzebuią ro-
ſtropnych wykładow / zaras niebyły za-
tłumiony / gdy zbożni ludzie a dobrze wy-
ćwiczoni w piſmie bywaią zamordowa-
ni / gdy bywa ludziom zakazowano aby
ſie niećwyczyli w nauce Chrześćianſkiei.
J coß to inſſego naſſy przećiwnicy czynią /
iedno iß by zatłumily wyzwolone ćwy-
czenia / y ißby zagubili Chrześćianſką na-
ukę / a potym ludzie ſproſtne przywiedly /
aby wſſyſtko vfanie ſwoie pokładali na
mocy

mocy albo możnośćy onych ktorzy panu-
ią / aby tylko wymysły ſproſtnych / aczkol-
wiek złoſlywe y brzydliwe poſtanawiali /
iakoby miali być chwałą w ktorei ſie Bog
kocha / bozam. To takowe ſproſtne znie
wolenie rozumieią przećiwnicy naſſy iß
im ich panowaniu ieſt barzo pożyteczne.
J iuß nawielu mieſcach tą niewolą znie-
woloni błądzy barzo Kośćioł. A gdy
niema być żadnym obyczaiem dopuſſczo-
no zwolenſtwo roſtargiwać zamknienia /
prawdziwą a Chrześćianſką mocą po-
ſtanowione / ani mamy odſtepować od
piſma świetego albo od decretow ſtarich
Synodow / na ktorych poſtanowili świe-
ćy Oicowie o nauce Chrześćianſkiei.
Daleko ſie mniei godzy dopuſſczać / aby
była moc Kośćioła chrześćianſkie zmie-
ſſana zewſſyſtkim złym vżywanim / y wy-
ſtepkami / ktorych niedawny ale zły wiek /
to ieſt / ludzie w Kośćioł naſieli. A bar
zo by ſobie pochlebowali wtei mierze lu-
dzie / gdy by mieli mniemieć iß żadne błędy

 niewtar-

Przes wymysły y zmysły vstaw wtargnął błąd w kościoł.

niewtargnęły w Kościoł/ popedliwościami tu tei rzeczy chciwych ludzy/ onimi Labierinthi/ y ciemnościami nauk głupych żakow/ y zmyslonimi vstawami.
A nietylko tak barzo dla małżenstwa są nieprzespieczni tego czasu mężowie cnotliwi/ y wyćwiczeny/ iako dla stałei chuci ktorą maią aby obiasniona y wyczyściona była nauka Chrześciańska/ ktorą rzecz sprawowac y teß podpierać/ na Biskupy prawem Bożym należy. Abowiem tym własnie poruczona praca iest/ aby ochędożali y bronili nauky Chrześcianskiei.
Cy maią być tei naswietßei y napożytecznieißei nauky sprawce/ y ißby sie iei każdy pilno vczył/ y teiże przestrzegał/ vpominawce. A nietylko to na samy Biskupy/ ale teß na Bogomyslne Krżążeta/ a zwłaßcza na Cesarza należy/ dowodnie a ßczerze rozumieć Ewangelią/ vmieć rosądek dać o naukach/ przestrzegać i czuino czuć/ aby niezbożne mniemania niebyły miasto dobrych przyięte/ albo vćwierdzony/ teß nań należy wßelakie bałwochwalstwa wßystką mocą wykorzeniać. Takowymi sprawami zacnie sie zasłużyło/ zbożnym a nauczonym ludziom/ wiele poważnych Krżążąt/ iako. Gedeon/ Ezechias/ Josias/ Constantinus/ y inßych wiele.
A przeto bedzieß teß ty to Miłościwy Cesarzu rozumiał iß to na twoi stan y vrząd należy/ przestrzegać aby niebyli potłumiony ty rzeczy/ ktore zbożnie y pożytecznie obiaśnione są/ y poprawione/ przes cnotliwe y vczone męże: należy teß na twoi vrząd aby niezbożne nauky ciebie wodza maiąc niebyły poćwierdzane.
Gdyß tak Dauid w Psalmie mowi/ Dla Kościoła twego w Jerusalem/ Krolowie będą offiarowac dary. Psal. 67.
Są tedy ty własne dary Krolow/ ktorymi sie maią Kościołowi zachować/ wywiadować sie o prawdziwei nauce/ y pilno sie starać/ aby dobrze vczone kaznodzieie postanowiali w Kościelech/ vsyłować aby słußnie były rosądzane Kościelne

ne roſterky/ nie zatłumiać zbożnei nauky/
ale tym więcei ią pobudzać/ roſſerzać/ y
bronić/ zgode Kośćielną doſtatecznie po
ſtanawiać/ y za nie ſie zaſtawiać. Tymi
prawdżywymi dary/ możeß teras Miło-
ściwy Ceſarzu oſlachćić Kośćioł Pana
Chriſtuſow/ ktorych darow y pan Chri-
ſtus ſam od ćiebie nawiecei pożąda/ y pro
ſſą ſamy Kośćioły okrutnimi obyczaimi
zarażone. Naoſtatek gdyß ludzkie po-
ſtanowienia maią być zachowane we-
dług czaſow/ a zwłaſſcza w Kośćielech/
w ktorych daleko ważnieiſſe ma być zba-
wienie zbożnych ludzy/ zobopolna miłość
Chrześćiańſka/ y pokoi a mir Kośćielni/
nizeli iakowe poſtanowienia ludzkie. Da-
leko lepiei y zbożniei ieſt nic niedbać o wol-
nośćy tego poſtanowienia o celibaćie/ to
ieſt/ o czyſtośćy/ nizeli poćwierdzać nie-
rządne żądze/ roſpraſſać małżeńſtwa/ y
nizeli okrućieńſtwo czynić naprzećiw Ka-
płanom/ ich małżonkam y dziatkam/ y da
leko

leko lepiei/ nizeli zatłumiać zbożną nauke
pana Chriſtuſowe/ y ſpuſtoſſać kośćioły.
Te tedy o małżeńſtwie ſprawe/ Po-
niewaß w ſobie nic niezamyka ſkara-
dne°/ wſſyſtke zbożnośćy y dobroćy two
iei Miłośćy: Ceſarzu zaleczami. I poto
czenie wſſyſtko około tei ſprawy należy w
roſątku tych/ ktorzy na to wyſadzeni bę-
dą. Abowiem vſtawy o czyſtośćy/ ſta-
re/ y teraznieiſſe/ tylko ſą ludzkym prawē
poſtanowioni/ ktore vśmierzyć y zatłu-
mić możność Kośćielna ma moc.
Barzo wiele byſmy mogly napamieć
przykładow przywieść/ Z hiſtory rozma
itych narodow/ w ktorych byſmy mogly
vznać ſtraßliwe przykłady rozmaitych
mąk/ ktorymi Bog karał ludzkie pokole-
nie dla nierządnych polubnośćy. Wſſy-
ſcy dowodzą tego iß by to napierwſſa
przyczyna była potopu. etc.
Potym też pieć Miaſt ziemia pożarła/ na
ktorim mieſcu ieſt teras znak y będzie wie
czny/ Jezioro Aſphaltites. Gdy Jſraelſci
ludzie

ludzie wyſſedwſſy Zegiptu / wiele ſie ich
złączenim zniewiaſtami Moabitinſkimi
pokalało / tedy dla tego ie pan Bog tak
barzo karał/iż dwanaśćie Książąt naro-
dow obieſſono było/ y tamże pośćinano
dwadzieśćia y czterzy tysiecy ludu.
Potym zgruntu zagubiony były Cana-
nei a nawiecei dla złączenia ſkrewnymi.
Nieco potym naſladowało vpaśćie Bea
minowe dla zgwałcenia iednego przeło-
żonego Kośćielnego żony. Potym też
Krol Dawid był wygnan s Kroleſtwa
dla cudzołoſtwa. Czeſtokroć y Jeremi-
as na ty trzy rzeczy ſkaradne woła / y iż
oni byli przyczyną wielkych doległośćy/
ktore potłumiły wſſyſtek narod Zydow-
ſky/gdy do Babilonu w niewolą był przy
wiedzon/to ieſt/Bałwochwalſtwa/okru
ćienſtwa/y cudzołoſtwa.

Ty przykłady dla tego świętego piſma
przywodzimy aby to każdy vſiebie pilno
vważył iż ſie Bog prawdziwie gniewa
na ty ktorzy trwaią wnierządnych polu-
bnośćiach.

bnośćiach. A nieczyśćy / y złączennicy
ſkrewnymi/ nieſprzygody w męky w pa-
daią/ale bywaią ſprzeirzenia Bożego ka-
rani. Też zagubienie Pogańſkych
Miaſt nas o gniew Bożym naprzećiw ta
kowym grzechom ma napominać. Wy
wrocono zgruntu ieſt/Sibarſkie miaſto/
Athenſkie/Spartańſkie. Tebe poruſſo-
ne walkami domowymi koniec dla nie-
wſtydliwośćy ſkaradni wzieło.
A Rzym gdy tak wiele Neronow y He-
liogabalow w ſobie miał/ potym vpadł/
gdy było zewſſyſtkych ſtron roſtargnio-
no Ceſarzſtwo/mieczē narodow rozma-
itych ſproſtnych. Drugy regerſt ieſt v
Ariſtotelеſa / o Miaſtach/ w ktorych od-
miennośc świecka y roſterky dla nierzą-
dnei polubnośći byli. Nadto takowe kara
nie/napomina ś. Paweł kośćioł o innim
ſroſſym karaniu/to ieſt/iż karze p. Bog ta
kowe złoczyńce odeśćię od rozumu / albo Rom. 1.
ſſaleńſtwem. Jako ieſt napiſano. A ſnać Ephe. 4.
iuż ſprawce Kośćielne to takowe kara-
nie ogarneło/ktorzy nawiecei vsiłuią aby

tylko swemu brzuchowi vsłużyć mogly. A przeto iawnie bronią bałwochwalstw dla bogastw y ich powagy / naśmiewaią sie pisma niebieskie. / ktore haniebne grozy karanie tym ktorzy chwalą bałwani / ktorzy są niewstydliwymi / y mężoboicami. Powiadaią iż wssystky rzeczy są podtćciwe y podtćciwie bywaią przes nie sprawowane / ktore sie kolwiek przes nie dzieią dla vmocnienia y vgruntowania Papiestwa. Ty mienią być nawyborniejsse miessczany / y miłośniky Kościelnego pokoiu / ktorzy aby Maiestat Papiesky mocno gruntowali y tegoż podpierali / bronią iawnych błedow / y zarazliwych złości. Wssystki rzeczy na świećie wyznawaią / iż iest Bog / ktory karze nierządności / y okrućieństwa. A przeto aczkolwiek sie teras naśmiewaią s tych takowych Boskych kazań / a wssakoż niechai pewnie wie każdy takowy / iż niekiedy dla tego będą srogo karani / ku ktoremu ie też y sami rzeczy wspłodzone według przyrodzenia ciągną.

Poniewaś tedy iawno każdemu iest / iż zak on o celibaćie / to iest / o czystośćy walczy s przykazanim Bożym / tedy rozumiemy / y stale przytym stoimy / iż barzo dobrze czynią Kapłani y inssy / ktorzy sie wpodtćciwe małżeństwa wdaią. Jako świety Paweł powiada. Ma być wybran iednei małżonky mąż. 1. Epi. 3. Rozumiemy też iż rząńce / to iest przełożeni mogą y słusnie powinni / aby zagubili vstawe te Papieską. Abowiem błądzą ći ktorzy mniemaią iż by prawem Bożym bywały zakazowane Kapłanom małżeństwa / albo ktorzy też mniemaią / iż by tak mocna vstawa Krolow albo Biskupow postanowiona mogła być / ktora by zakazać mogla małżeństwa. A iesly by snać sprawce i zwierzchni kościelni niechćieli Kośćiołowi wybrnąć s tych błedow dopomoc: tedy dobrze sie sprawuią zbożni ludzie wtei mierze / ktorzy nasladuią vstawy Apostolskiei / ktora tak brzmy. Bogu wiecei mamy być posłussny / niż ludziom etc. Acto. 5.

 Naostatek

Naostatek gdyż ty vstawy Papieskiey bronienie wiele grzechow społem złączonych w sobie zamyka/ iako potwierdzenie nierządnych żąc/ obłedliwośći/ y okrutne zamordowania zbożnych Kapłanow.
Tedy nasse Kośćioły wybornie czynią/ iż te takową vstawe Papieską ganią y potłumiaią. Prosymy teżbarzo Wassei Cesarzkiei Miłośćy aby sie tą obronnośćią/ pokalanego a nierządnego celibatu/ y zamordiwanim niesłussnym Kapłańskim niepokaliwała W. C. M. Gdyż napisano iest/ Błogosławiony to iest/ ktory ma lutość nad niedostatecznymi/ y vbogymi. Abowiem w dzień złey

psal. 40. Prouer. 14. przygody wyzwoli go pan Bog zachowa go/ y będzie go ożywiał etc.

Dziewiąty rozdział.

O Slubach Mniskych/

CO o slubach Mniskych vnas vczą/ lepiei każdy wyrozumie iesly wspamieta iakowy stan był pierwei Klastorny/ iako wiele błedow niesłusnych wymysłow i ssalenstw w klastorzech na przećiw zbożnym vstawam znawiali. A za świętego Augustina czasu Klastory były wolne Colegia. Potym gdy iuż było napsowane ćwiczenie wyzwolonych nauk/ tedy iuż wssedzie po Klastorzech bywały rosserzane sluby/ iako by tam wymysloną ciemnicą/ miało być zas ćwiczenie wyzwolonych nauk wznowiono.
Przydali potym znienagka wiele inssych zmyslonych vstaw ku slubom.
A tymi takowymi zwiąskami/ to iest/ swoimi wymysky wiele przedtym nassym

czasem ludzy naprzećiw zbożnym vsta=
wam vsydleli. Wiele ludzi dla namow
obłedliwych ich/ wstepowali zwiedzieny
wten stan żyćia/ ktorzy aczkolwiek letny
byli/ a wssakoß rosądku o swych sykach
niemiely. Ktorzy tak barzo vłowieny
od nich byly/ iß tam musieli vstawycznie
mieskać/ aczkolwiek by teß niektorzy po=
dług vstaw wyzwoleni być mogli. A ta
rzecz sie wiecei przygadzała w Klasto=
rzech Pannieiskych/ niß Mniskych/ gdyß
płćy mdleissei wietsse ma być pofolgowa=
nie. Ta takowa niewola a ssaleństwo
teß przed nassymi czasy wielom ludzy za=
cnych niepodobało sie/ ktorzy widzieli iß
Panienky/ y Mlodzieńczykowie w Kla=
story wpychani bywali tylko dla pożywie
nia/ vbaczali teß iako niessczesliwa była
ta ich rada/ ktora barzo wiele zgorssenia
namnożyła/ y barzo sumnienia ludzkiego
sydliła. Cyß zacny meżowie barzo litu=
wali iß mocy vstach zbożnych/ barzo w=
rzeczach nieprzespiecznych/ zaniechawali/
y iakmiarz ią wzgardzili.

Nadto ku tym złym a obłedliwym v=
stawam/ przydali mniemanie takowe o
slubach (ktorym mnimanim pierwei/ teß
y sami Mnissy sie brzydzili ktorzy byli nie=
co nad insse ćwiczeńssy) y tak onych vczy=
li/iakoby ony miały być tak ważne iako
Chrzest/ teß vczyli/ iakobysmy tym sta=
niem żyćia zasługowali odpussczenia grze
chow/i vsprawiedliwienia przed Bogiem
Jessczе ktemu przydali/ iß żyćie Mniskie
nietylko vsprawiedliwienie zasługuie
przed Bogiem/ale teß iessczе nieco wiecei/
gdyß zachowywa nietylko przykazania
Boże/ale teß y wolą Ewangeliei.

A przeto tak tussyli/ iß Mnisky stan/
daleko ważnieissy iest niß Chrzest/ y iß
Mniskie żyćie wiecei zasługuie niß prze=
łożonych swieckych/to iest/niß Cesarzow
Krolow/Kziążąt rc. Y wiecei niß paste=
rzow Kośćioła Bożego/ y inssych im po=
dobnych / ktorzy przykazaniu Bożemu
(krom zmyslonych nabożeństw)y wezwa
niu swemu posłussni są/ Zadnym obycza=
iem sie

iem się tych błędow niemogą zaprzeć/ a- bowiem dowodnie wypisane są w Księgach ich. J coż bywało potym w Klasztorzech? przedtym bywali Klasztory/ szkołami y Colegiami/ w ktorych się ćwyczono świętego pisma/ y inszych wyzwolonych nauk/ ktore bywały pożyteczne Kościołowi Chrześciańskiemu. A stamtąt bywali wybierani słudzy słowa Bożego/ iako/ Arcybiskupy/ Biskupy/ y Kaznodzieie etc. A teras daleko się innaczey rzecz ma/ ale niepotrzeba iest przypominać iawnych rzeczy.

Pierwei schodziły się tam vczyć/ a teras zmyślaią/ iż ten stan żyćia iest postanowion dla zasłużenia odpusszczenia grzechow/ y dla vsprawiedliwienia/ y owssem wyznawaią/ iż to iest stan doskonałośćy y dostatecznośćy/ y tenże daleko więtssey przekładaią/ nad insse stany żyćia/ ktore pan Bog postanowił.

Toż my tu krom żadnei nienawyśćy dla tego przywiedly/ aby tym lepiei wyrozmiana

zmiana mogła być wtei mierze nauka nasszych Kaznodziei. Napierwei o tych ktorzy się ożeniaią/ tak vczą v nas/ iż się godzi każdemu/ ktory nieiest sposobny ku czystośći/ żonę poiąć/ poniewaß takowych ślubow złamaniu czystośći/ niemogą porządku y przykazania Bożego zatłumić. A to iest przykazanie właściwe Boże o małżeństwie. Dla vwiarowania nierządnei spolnośćy niechai każdi ma małżonkę własną swoie. A nietylko samo przykazanie Boże ale też y przyrodzenie przydane od Boga/ y porządek iego/ przymussa takowe ku małżeństwu/ ktorzy stego stanu krom osobliwego przeirzenia Bożego nieśą wyłączeny. Podług onego świętego pisma. Nieiest dobże być albo żyć samemu człowiekowi. A przeto niegrzessą ćy ktorzy posłussni są temu przykazaniu y postanowieniu Bożemu.

Episto. 1. Capite. 7. ad Corin.

Gene. 2.

J coż może być naprzećiw temu zastawiono? Niechai kto wynosy y wysława ile chce obwiązanie tego ślubu/ a wssa

aa koß

koſz niebędzie mogł tego żadnym obyczaiem dowieść/aby ten ſlub Mnichowſky miał zgładzyć przykazanie Boże. Vſtawy vczą przykażdym ſlubie/aby prawa ſkuteczne niebyły naruſſone/A przeto daleko mniei ty ſluby naprzećiw przykazaniu Bożemu ważne być mogą. A ieſlyby obwiązanie ſlubow/ żadnych przyczyn niemiało dla czego by miały być odmienione/tedy by ani Papieżowie tego według ſwei wolei nieodmienialy. Albowiem ſie niegodzy człowiekowi obwiązania ktore prawem Bożym poſtanowiono ieſt odmieniać ani rozrywać. Ale mądrze a barzo roſtropnie otym oſądzili Rzymſcy Biſkupowie/ iſz ſprawiedliwość w takowym obwiązaniu ma być zachowana/a przeto częſtokroć tym takowym obwiązanim ſlubow ſſafowali/ iako otym czytamy. Jaſna ieſt Hiſtoria o Krolu Arragonſkim y o Kazymierzu Krolu Polſkim ktorzy były przes Papieże wyzwani s kłaſztorow/ y krom tego/ mamy barzo wiele przykła

Bo co chćiely to czynili i poſtanowiali y łamali krom słowa Bożego według ſwey mysly.

Rex Po.

przykładow takowychże naſſego wieku.

Ktemu/czemuſz to obwiązanie barzo wyſtawiaią/albo koniec tego ſlubu naſſy przećiwnicy: gdyſz o właſnym iego przyrodzeniu y przywoitośćy milczą/ktora taieſt/ iſz każdy ſlub ma być wrzeczy podobny a znośni/ ktory ma być dobrowolny/dobrowolnie y porządnie rozmyſlony y vważony. Ale iako ieſt w mocy ludzkiei poſtanowiona wieczna czyſtość/żadne nieieſt taino. J każdy to ſkutecznie i doſkatecznie wie: iż panieneczky y młodzieńczykowie/ pierwei niſz przy dobrym roſądku ſą/bywaią namowieni/niekiedy teſz przymuſſeni ku ſlubowi. A przeto nieieſt rzecz słuſſna ani potrzebna abyſmy ſie tak ſkrzetnie otym obwiązaniu nieli gadać/gdyſz wſſyſcy ludzie roſtropni wyznawaią to być naprzećiw przyrodzeniu ſlubow/ Co niedobrowolnie/y co krom rozmysłu doſtatecznego bywa poſtanowiono.

Jeſt to dar Boży.

Wiele vſtaw roſtrzygaią ſluby/ktore bywaią przed rokiem pietnaſtym poſtanowione/

Nieſą wie⸗ czne ſluby ludzkiego poſtano. wione/ Abowiem nigdy niemoże żaden
mieć tak doſtatecznego zmysłu/ iżby miał
poſtanawiać wieczne ſluby.
Druga vſtawa ktora wiecei folguie
ludzkiei mgłośći / przydaie ku tym lat ie⸗
ſſcze kilka / abowiem zakazuie aby przed
oſmymnaſtym rokiem żadne ſluby przyi⸗
mowani za gruntowne niebyły. Ale obu
dwu tych vſtaw bedziem naſladować/
albo ſie imi bedziemy wtei mierze ſſczyćić.
Wietſſa cześć Mnichow y Mniſſek ma
wymowke/dla czego Klaſtory opuśćily/
abowiem wiele ich przed tymi laty ſluby⸗
ło. Naoſtatek hoć by teß ſlubu złąma⸗
nie mogło wnych być przeświatczono/ a
wſſakoß by ſie niegodziło/ aby złączenia
małżeńſkie takowych perſon miały być
27.Queſtio rozwiązane. Abowiem świety Augu⸗
cap.1.Nup ſtin zbrania rozłączenia małżeńſtwa/kto⸗
ry ieſt wielkiei ważnośćy / y aczkolwiek
Rudes. niektorzy potym inaczei otym rozumieli.
I aczkolwiek przykazanie Boże o mał
żeńſtwie wiele ich wyſwobodza od tych

ſlubów / a wſſakoß teß y naſſy daią ſwoi
wyrok o ſlubach/powiadaiąc/ iß ſą nikcze
mne. Abowiem wſſelka chwała Boża/ Ktorą oni
od ludzy krom przykazania Bożego po⸗ mniemaią
ſtanowiona/y vgruntowana dla zasłu⸗ być.
żenia grzechow odpuſſczenia/y vſprawie⸗
dliwienia/niezbożna ale łoterſka ieſt.
Iako pan Chriſtus powiada. Prozno
mie chwałą przykazanmi ludzkimi. I Matt. 15.
świety Pawel wſſedy vczy/ iß ſprawie⸗
dliwośćy ktorą bywamy vſprawiedli⸗
wieni przed Bogiem nie mamy z vczyn⸗
kow albo s chwały ſſukać/ ktora bywa
wymyſlona od ludzy. Ale mamy grun⸗
townie vfać/iß iei doſtepuiemy przes wia
re/gdy wierzymy iß nam iuß ieſt Bog prze
iednany / vbłagany / y iß ieſt miłośćiwy
dla pana Chriſtuſa/a niedla iakowych na
ſſych zasług.
A iawna rzecz ieſt/iß Mniſſy vczyli/
iako ich czynione a mamly prawde rzecz
zmiſlone nabożeńſtwa zasługowali grze
chom odpuſſczenia/y vſprawiedliwienie.

J vczyli iż doſyć czynią za grzechy. J coż
to ieſt inſſego iedno chwałe Bożei vwła=
czać/ y ią zatłumiać/ y zapierać ſprawie=
dliwoscy wiary? Jawna rzecz tedy ieſt/
iż ty ſluby od nich przyiete/ były niezbo=
żną chwałą/ a przeto też ſą zatłumiony.
Abowiem ſlub niezbożny / y vczyniony
nap zeciw przykazaniu Bożemu mikczem
ny ieſt/ ani też maią być ſluby zwiąską zło
scy. Jako Canon/ to ieſt/ vſtawa po=
wiada.

ad Gala. 5. Cap. Swiety Paweł tak powiada. Od=
wroceni ieſteście od pana Chriſtuſa/ kto=
rzy zakonem bywacie vſprawiedliwieni/
odpadliscie od łaſky/ to ieſt/ ktorzy rozu=
mieią iżeby właſnymi vczynkami zasłu=
gowali grzechom odpuſſczenia / y iż ſie
dla wypełnienia zakonu podobaią panu
Bogu/ a nietrzymaią iż dla pana Chriſtu
ſa darmo doſtaią/ przes wiare darowanie
grzechow odpuſſczenie / dla miłoſierdzia
Bożego/ y iż dla pana Chriſtuſa podoba=
ią ſie panu Bogu. Takowi vtracaią pa
na

na Chriſtuſa/ abowiem vſnosć powino=
watą panu Chriſtuſowi y obietnicam Bo
żym / wkładaią na vczynky wymyſlone
ſwoie. Też zaſtawiaią ſie gniewu Bo=
żemu/ nieprzyczyncą panem Chriſtuſem/
ale właſnymi vczynkami/ y dla tego cześć
ktora ma być ſamemu panu Chriſtuſo=
wi / wkładaią na ſwoie właſne vczynky.
Nietaina rzecz ieſt / iż tego Mniſſy vczą/
iakoby oni przes ſwoi zakon zasługowali
grzechow odpuſſczenie: y iż maią Boga
miłoscíwego dla tych ich vſtaw. A prze
to też każą vſnosć mieć w ſwoich vczyn=
kach/ a nie wprzyczynie pana Chriſtuſo=
wei. Ta vſnosć ieſt niezbożna/ y z E=
wangelią barzo walczy/ y na ſądzie Bo=
żym będzie barzo pohańbiona. Abowiem
niemogą vczynky naſſe żadnym obycza=
iem zaſtawione być gniewu y ſądowi Bo
żemu. Jedno tak bywa vbłagan gniew
Boży/ gdy darownemu miłoſierdziu dla
pana Chriſtuſa obiecanemu/ przes wiare
mocnie vfamy. Vtracaią tedy cy pana
Chriſtuſa

Christusá/ktorzy vfność swą nie wpanie Christusie ale w vczynkach swoich pokładaią.

Jesscze nadto Mnissy vczyli/ iß ich stan był zakonem doskonałośćy/ abowiē powiadali iß oni nietylko samy przykazania Boże wypełniali/ ale ich teß myśli y wolą. Ten takowy błąd barzo walczy z Ewangelią/ iß oni zmyślali iakoby przykazanie Boże mogly tak dostatecznie wypełnić/ yß by teß wiecei mogly vczynić. A stąt powstał ten okrutny błąd/ iß oni zmyślali iakoby miely mieć zasługy zbytne. Ty stosowali za insse/ ißby dosyćuczynienim byli za inssych albo za obce grzechy. Ty ich błędy kiedy by kto chćiał ie znienawiśćy wyliczać/ barzo by ich wiele mogł na plac przywieść/ ktorych sie teß iuß sami Mnissy wstydaią.

Nieiest to małe zgorssenie/ w Kośćiele ludowi/ oznaimować te chwałe od ludzy krom przykazania Bożego wymyśloną/ y vczyć/ iß takowa chwała vsprawiedliwia ludzie. Abowiem takowa nauka sprawiedliwość wiary w pana Christusa/ ktora ma być nad insse rzeczy w Kośćiele przełożona/ bywa zatłumiona gdy oni rozmaite nabożeństwa o Angiołach/ o Swietych zmarłych/ zmyślania vboſtwa/ pokory/ y celibatu/ to iest/ czystość żywota/ bywaią sseroko okazowani y farbowani prostim ludziom/

Ktemu bywaią też takowymi wymysły potłumiani przykazania Boże/ y prawdziwa chwała/ gdy słysszą ludzie/ iß tylko sami Mnissy są w zakonie doskonałymi: gdyß doskonałość iest Chrześćiańska/ barzo sie bać pana Boga/ a potym mieć gruntowną wiare/ y tamże wierzyć/ iß dla pana Christrsa mamy Boga vbłaganego. Mamy prosyć pana Boga/ y pewnie oczekiwać wspomożenia we wssystkych zbożnych sprawach/ podług wezwania. Ku temu mamy sie teß pilno starać abyśmy czynili zwierzchne pobożne vczynky/ y mamy służyć wezwaniu. Na takowych

kowych ſprawach należy prawdzywa do-
ſkonałość/y ſſczera chwała Boża. A nie
na żywocie celibackym albo żebrackym/
albo na plugawych y odrapanych ſſatach.
I lud poimuie barzo wiele złego mniema-
nia dla onego fałſſywego wychwalania
ſtanu Mniſkiego. Czeſto słucha ten
lud/iß krom miary bywa chwalon y wy-
noſſon żywot celibacky/to ieſt/ta ich Mni
chowſka czyſtość/ y dla tego zgorſſenim
niektore ſumnienia trwaią w małżeńſt-
wie. Słyſſy wychwalanie/iß tylko ſa-
mi żebracy ſą doſkonali/a przeto z naruſſe
nim ſumnień zatrzymawa maietnoścy/
Kupczy/Handluie. Slyſſy iß to tylko
ieſt porada Ewangeliei o mſſczeniu/ A
przeto każdy o ſie nieboi ſie mścić krzyw-
dy/gdy słyſſą iß to tylko porada ieſt a nie
przykazanie Ewangeliei. Drudzy wſſy-
ſcy roſſądek daią iß Magiſtrat/to ieſt/ v-
rzędy albo przełożeńſtwa świeckie niena
leżą na Chrześciany.

Wieleſmy przykładow czytali o tako
wych

wych ludziach ktorzy wzgardziwſſy mał-
żeńſtwo/ opuściwſſy rządzenie Rzeczy-
poſpolitei wdawali ſie w Klaſtory. A to
powiadali być vćieczenie ſte świata/ſſu-
kali ſtanu takowego ktory by ſie p. Bogu
lepiei podobał. A niezdało ſie im służyć
panu Bogu wonych przykazaniach ktore
ſam Bog przykazał/a niewich przykaza-
niach/ktore ſą wymiſlone od ludzy.
Dobry y doſkonały żywot ieſt/ktory we-
dług przykazania Bożego. A o takowych
obłędliwościach potrzebna rzecz ieſt cze-
ſtokroć ludzie napominać. I przed na-
ſſymi czaſy ganił Gerſon obłądzenie mni
chowſkie o doſkonałoścy. I świątczy
iß to za iego czaſu nowy głos naſtał/ia-
koby zakon Mniſky miał być ſtanem do-
ſkonałoścy.

Barzo wiele niezbożnego a złoſlywe
go mniemania zamykaią wſobie ty ſluby/
iako by oni zasługowali grzechom odpu-
ſſczenie/ y vſprawiedliwienie. Jako by
miały być doſkonałoſcią Chrześciańſką/

iſʒ zachowywaią y wypełniaią nad po=
trzebe przykazania Boże i iakoby zasługo
wali vczynky zbytnie/ ktore mogą za grze
chy cudze dla pieniedzy Bogu offiaro=
wać. Ty wſſyſtky rzeczy ponieważ ſą
fałſſywe a nikczemne/ tedy czynią ty ſłu=
by odmienne.

Dzieſiąty roz=
dział.

O zwierzchnośćy albo moż=
nośćy Kośćielney.

Barzo wiele gadania bywało o mo=
cy albo możnośćy Biſkupow / w=
ktorei niektorzy niesłuſſnie pomie=
ſſali moc Kośćielną/ z mocą świecką. A
dla tego pomieſſania / wiele okrutnych
woin/ wiele rozmaitych poruſſen bywało.
Gdy

107

Gdy Papieżowie wnieſlyſie dla przeko=
żeńſtwa kluczy/ tedy nietylko nowe a nie=
zwykłe chwały poſtanowialy z odwoły=
wanim do nich gdy ſie co około nich przy=
trafiło/ nietylko gwałtownymi a ſrogymi
klątwami ſumnienia vbogych ludzy ob= Według
ćiążali. Ale teſʒ Kroleſtwa tego świa= myſli ſwei.
ta przemieniać y Ceſarzom odiimować
Ceſarſtwa vśyłowały. Ty takowe o=
błedliwośćy w Kośćielech ieſſcze przed
naſſymi czaſy ganieli zbożni/ i vczeni ludzie
A przeto teſʒ naſſy dla poćieſſenia vbożu=
chnych ſumnień / muſieli okazać rozność
miedzy Kośćielną mocą/ a miedzy zwierz
chnośćią świecką/ y vczą iż obiedwie dla
przykazania nabożnie ććyć/ y podććiwie
ważyć mamy/ iako wielkie a zacne dobro=
dzieiſtwa Boże tu naziemi.

Tak tedy rozumieią naſſy/ o zwierzch=
nośćy kluczy/ albo zwierzchnośćy Biſku=
pow iſʒ zwierzchność Biſkupia. Według
Ewangeliei to ieſt/ roſſerzać Ewange=
lią/ odpuſſczać y zatrzymawać grzechy y

 ſſafować

ssafowac swiątosciami. Abowiem
stym przykazanim pan Christus rozesłał
Joan. 20. swoie Apostoły/tak mowiąc. Jako mie
posłał moi ociec/ Tak ia teß was posy=
łam. Przyimicie Ducha swietego/ kto=
rych ludzy odpuscicie grzechy/ bedą im
Mar. 16. odpusszczone/a ktorych zatrzymacie/ bedą
im zatrzymane. Idzcie opowiadaicie E=
wangelią wssystkiemu stworzeniu etc.
Ta zwierzchnosc bywa w nich doskonal=
ssa/ gdy vczą albo rosserzaią Ewangelią
y gdy podaią Sacramenta/ małom albo
wielom podług wezwania/ abowiē tam
bywaią ssafowane nie rzeczy cielesne/ ale
rzeczy wieczne /sprawiedliwosc wiekui=
sta/Duch swiety/y zywot wieczny. Tych
takowych dobrodzieystw niemozemy do=
stąpic/iedno przes sprawe słowa Boze=
go y swiątoscy. Jako swiety Paweł
Rom. 1. powiada. Ewangelia iest moc Boza/do
skonała ku zbawieniu kazdemu wierzące=
mu. A przeto gdyß zwierznosc Ko=
scielna tylko stanawia rzeczy wieczne/y
bywa

Niema tam byc zwglad/na stany ale na serce.

bywa vgruntowana przes sprawe sło=
wa Bozego/ tedy namniei nieprzesskadza
swieckym sprawam/iako Musica/ to iest
nauka spiewania nieiest nic nazawadzie
tymze swieckym sprawom. Abowiem
swieckie sprawy zamykaią w sobie insse
rzeczy niß Ewangelia. Magistrat/to
iest/przełozeny swietcy/nie vmysłow al
bo rzeczy serdecznych bronią/ ale ciał y
rzeczy cielesnych naprzeciw iawnym krzy/
wdam bronią/y od wsselakych złoscy po=
wciągaią ludzie mieczem/y cielesnymi mę
kami/ißby sprawiedliwosc swiecka y po
koi był zachowan.

Niema tedy zadnym obyczaiem Ko=
scielna zwierzchnosc zmiessana byc swiec
ką/gdy Koscielna to swoie własne przy=
kazanie ma/ aby Ewangeliei swietey v=
czyła y iei pilno przestrzegała/ y Sacra=
menta/to iest/swiątoscy rozdawała/ nie
ma sie tedy wtargywac w cudzy vrząd/
niema przemieniac Krolestw te° swiata/
niema porussac vstaw przełozonich swiec
kich/ niema zatłumiac powinnych posłu=
ssenstw

ſſeńſtw/niema zaſkadzać ſądom o iakich⸗
kolwiek poſtanowieniach świeckych albo
vmowach. Nanuniei na nie nienależy/
przepiſowáć vſtawy Magiſtratowi o
ſtanie Rzeczypoſpolitei. Jako powia⸗
Joan. 18. da pan Chriſtus. Kroleſtwo moie nieieſt
s ſtego świata. Tenże wiecei. J ktoß
2. lib. Re. 18. Cap. mie poſtanowił ſędzią albo dzielcam nad
wamy?
ad Philip. 3. Capi. J święty Páweł mowi. Naſſa politia/
to ieſt/ ſprawy tego świata/ w niebie ſą.
Epi. 2. Corin. 10. Broni żołnierſtwa naſſego nieſam ćieleſne
ale możny ieſt Bog zburzyć rzeczy obwa⸗
rowane etc. Takowym ſpoſobem naſſy
czynią albo vkazuią rożność przeło⸗
żeńſtw obudwu ſtanow / y przykazuiam
oboi wpodtććiwośćy mieć/ y wyznawać
iß oboi ieſt darem y dobrodzieiſtwem Bo
żym. Jeſly iakową maią moc albo
zwierzchność Biſkupy nad mieczem/ to
ieſt/ nad świeckymi ſprawami/ tedy tey
niemaią iako Biſkupy/ s przykazania E⸗
wangeliei/ale ią prawem świeckym da⸗
rowaną

rowaną od Krolow y Ceſarzow doſtą⸗
pyli. A ta daleko rożna ieſt/ od przełożeń
ſtwa Ewangeliei.

Gdy tedy o wolnośćiach Biſkupych
bywa pytano/tedy maią być rozłączone
rzeczy świeckie/ od wolnośćy Kośćiel⸗
nei. Nad to/ według Ewangeliei/albo
iako naſſy mowią/ według prawa Boże⸗
go/żadna inſſa wolność nienależy na Bi⸗
ſkupy/iako na Biſkupy/ to ieſt/ na ty kto⸗
rym ieſt poruczona ſprawa słowa Boże⸗
go y świętośćy/iedno ta odpuſſczać grze⸗
chy. Teß na Biſkupy należy/ rozezna⸗
wać prawdzywą nauke/a tę nauke ktora
by ſie niezgadzała świętą Ewangelią/
odrzucać y wykorzeniać/należy teß nanie
aby złoczyńce ktorych iawne ſą złoczyń⸗
ſtwa wyrzucali zobcowania Kośćielne⸗
go/ a iß by to czynili/krom mocy albo nie⸗
gwałtem ćieleſnym/ ale słowem Bożym.
A takowi złoczyńce albo vpadly potrze⸗
bnie y według prawa Bożego maią być
posłuſſni Kośćiołowi. Podług onego
 świętego

Luce. 10. świętego pisma. Kto was słucha/ mnie samego słucha.

Ale gdy by co ty Biskupy naprzeciw Ewangeliei vczyli albo postanawiali/ tedy wtei mierze maią Kościoły przykazanie Boże/ iż im niemaią być posłuszni.

Cap. 7. V Mattheu: święte°. Strzeżcie sie od fałszywych Prorokow. I Paweł świe-

Cap. 1. ty do Galatow. Hoćby też y Angioł znieba inszą Ewangelią nadtę oznaimował/ niechai będzie mian za odszczepience Kościoła Chrześciańskiego. Zasie tenże.

Epi. 2. Nic niemożemy naprzećiw prawdzie/ ale

Cor. 13. ca. zaprawdą. Też dalei. Dana nam iest

Epi. 2.

Cor. 10. ca moc abyśmy budowali a niełamali. Tak

Que. 2. y Canoni/ to iest/ vstawy przykazuią.

Cap. 7. I święty Augustin naprzećiw Petelianowemu pisaniu tak mowi. Niemamy ani Chrześciańskym Biskupom przyzwalać/ ieslyżeby snać gdzie zmenacka obładzyli sie/ Albo ieslyżeby sie zustawami Bożego pisma wczym mezgadzali.

Cy Biskupy. A iesly maią iaką inszą moc albo prawo/ około rosądzania pewnych niektorych spraw/ to iest/ małżeństwa albo dziesiecin etc. Tedy tego dostali prawem świeckym wten czas/ gdy niestawało po rządnych przełożonych świeckych/ tedy musieli Krolowie/ Krziążęta etc. Hoć nieradzy/ swym poddanim prawo przes nie sprawowac/ aby był pokoi zachowan.

Nadto bywaią rozmowy/ ieslyże Biskupi albo Pasterze maią prawo postanawiać Ceremonie w kościele/ i ieslyżeteż maią prawo/ vstawy/ o pokarmach/ o świetach/ y o staniech Kapłańskych/ etc. postanawać. To prawo ktorzy przypisuią Biskupom/ tedy przywodzą podpor tego tymi świadecstwy. Jesscze wam mam wiele powiedzieć/ ale teras znosyć niemożecie/ a przeto gdy przyidzie on duch prawdy/ nauczy was wszystkiei prawdy. Joan. 16.

Przywodzą też przykłady Apostolskie/ ktorzy sie kazali wtrzymawać o dekrwie/ y od rzeczy zadusszonych. Przywodza/ iż Sobbota przełożona iest na dzień Nie-

 dzielny

dzielni naprzećiw przykazaniom Bożym/ iako to każdy widzy/ ani żadnym ſie przy= kładem wiecei niepodpieraią iako odmie= nienim Soboty. Wielką powiadaią być moc albo zwierzchnosć Kośćielną/ gdyż odmieniła przykazanie tablic bożich.

Jile kolwiek kroć otym mieſcu mowie= my/tedy natychmiaſt wołaią przećiwni= cy naſſy/tak mowiąc. Gdyby vięto co powaznośćy albo mocy Biſkupiei/ wnet by był pomieſſan y zruſſon rząd / ani by żadnym obyczaiem obyczaie ludzkie mo= gły być ſprawowane. Ani by mogła być krnabrnosć y wſſetecznosć ludzka pow= śćiągniona. Naoſtatek naſladowało by żyćie barzo ſproſtne. Jakowe Eurepi= des wypiſuie. Zaſie też powiadaią/iż gdyby zatłumiony były niektore vſtawy/ tedy by poſpolſtwo powod m ało ku ſka= żeniu wſſyſtkych inſſych/ a wywikławſſy ſie związek/to ieſt/ ſposłuſſeńſtwa/y zwo dze praw/y przełożonych/zaczeliby y wda liby ſie wnieſkończoną ſwowolnosć/ kto ra by

ra by zgorſſenia niezmierne/ roſtargnienia Krieſtw/roſproſſenia Kośćiołow/nieſna ſky/roſterky/ woiny/y zburzenia/ znawia ła y mnożyła. Ktemu vkazuią iako ieſt wielkim ludzkiemu narodowi nieprzyia= ćielem ſwowolnosć (to ieſt/żyć krom przełożonego) y iako wiele za każdego wieku s ſtego zrzodła/ wyſtepkow/ y ne= dze potym wypłyneło każdy wie.

Naponinaią tedy/dla vwiarowania takowych złych rzeczy / aby była vgrun= towana moc albo poważnosć Biſkupow y iżby były żachowane vſtawy zwyczai= ne/w ktorych ieſlyby też co było nietraf= nego/tedy vczą iż to ma być ludzkiemu zo bopolnemu niedoſtatkowi przeirzano/ y dla pokoiu zamilczano/ a zwłaſſcza gdyż żaden ſtan poſtanowion być niemoże kto= ryby zgruntu był krō wyſtepku. Przywo dzą też przykłady/iakowe zburzenia y v= paśćy wnet przyſtąpyły w mieśćie Aten= ſkym/ Spartańſkym/ Rzymſkym/y w in= ſſych/ gdy był świeckych rzeczy/ to ieſt/ Przećiwni= cy naſſy.

Rzeczypoſpolitei przemienion ſtan.
Wrzymie roſterky Bormiſtrzow y vći-
ſky/iako wielekroć woiny znawiały?
Aczkolwiek ta ich mowa barzo roſko
ſſna ſie y dowodna widzy/ y barzo wiele
vmysłow o nas zle dzierzeć zażega. A
wſſakoſz prawdziwymi y podtććiwemy
argumentami może być roſpięta/ y rozer-
wana. Napierwei tedy pokornie pro-
ſymy aby ćy oſkarżyćielowie naſſy hiſto-
rię Kośćielnim ktore ſie działy zawſſyſt-
kych wiekow/pilno ſie przypatrzywały.
A niechai niemniemaią iſz by oni zacni mę
żowie/ iako Prorocy y Apoſtołowie byly
krom przyrodzonei roſtropnośćy/ albo iſz
by były tak barzo żelaznimi/ iſz by niemiło
waly pokoiu y miru ſwei oiczyzni. Ani
niechai nierozumieią aby tak mięty być o-
krutnymi/ iſzby ćwiczenia vſtaw/ praw/ y
Kroleſtw roſproſſenia lekko ważyli. A
zwłaſſcza ćy mądrzy/ wyborni/ y naſkro-
mnieiſſy mężowie widzieli y dobrze rozu-
mieli iakowę ieſt dobro/ świecka zgoda/
miłowali

miłowali ſwoie/ſſanowali oiczyzni/zwiel
ką żałośćią a boleśćią patrzali na roſter-
ky y na roſtargiwanie ſlycznego ſtanu
świrckiego/ to ieſt/ święty Eſaias/ Jo-
nas/ Jeremias/ Jan chrzyćiel/ pan Chri-
ſtus/Piotr/ Jakub/ y święty Paweł. Cze-
ſtokroć opłakiwał pan Chriſtus/mowiąc
o roſterkach y o nieſnaſkach z narodu/ y o
zagubieniu miaſta Jeruſalem. J acz-
kolwiek ty świeckie przełożeńſtwa albo
vrzędy/znali barzo dobrze/ y wielce ie mi-
łowali ći Prorocy i Apoſtołowie. A wſſa
koſz muſieli s Kroleſtwem Diabelſkym
walczyć przykazanim Bożym/muſieli nad
inſſe tego świata rzeczy przekładać naukę
niebieſką/ zgromadzać panu Bogu praw
dziwi Kośćioł/ y służyć zbawieniu muſie
li wielu rozmaitych ludzi. Ty takowę
vſtawy napierwei maią być przełożone
nad inſſe wſſyſtky. Niebędzieſz miał 1. Preceptū.
Bogow obcych. Niebędzieſz nadare-
mno vżywał imienia Bożego. Potym
o Synu Bożym tak mowi. Ten ieſt ſyn Matt. 3.
moi

Matt. 3. moi namileiſſy/ tego słuchaiċie. Tym
vſtawam potrzeb ieſt/ abyſmy napierwei
posłuſſni byli/ potrzeb ieſt/ abyſmy praw-
dziwą naukę o panie Bogu/ y prawdzy-
wą chwałę Bożą miłowali. A mamy
ſie wyſtrzegać błędow haniebnych ktore
ſą naprzećiw Panu Bogu/ hoć by teß
świat ſie miał przepaść. Zadna rzecz
ludzka nad ty przykazania Boże niema
być przekładana/ ni żywot naß/ ni przyia-
ċielſky/ ani zgoda świecka.

Moiżeß mąß barzo mądry/ y krom ża-
dnego wątpienia wrzeczach świeckych
dobrze biegły/ włożył na pokolenie Lewi
vrząd słowa Boże° vczenia. A iß doſta-
tecznie wiedział iakowe bywaią na każno
dzieie nieſnaſky y przygody/ tedy napomi-
na to pokolenie onim/ ktory on ſądzy być
barzo vrzedem trudnym: a wſſakoß na-
dewſſyſtky rzeczy każe przekładać obron-
ność prawdziwei nauky pana Chriſtu-
Deut. 33. ſowei. Tak mowiąc. Cy będą ſtrzec
przykazania twego/ ktorzy rodzice/ dziat-
ky/ y bratow dla imienia twego zaniechy-
waią y ie opuſſczaią.

Doświatczamy te° zawżdy ſami iż bar
zo trudny vrząt bywa wkładan na zbo
żne Kaznodzieie/ abowiem y teras czynią
wielkie okrućieńſtwo vbożuchnym a wſſa
koß Bogoboinym Kapłanom na wielu
mieſcach naſſym. J my ſami okrutnie ścy
ſnieni ieſteſmy/ Teß naſſy oiczyżny roſtyr-
ky y niezgody/ wielką nam żałość y bol
przynoſſą.

Ale iako powiedziano ieſt/ potrzeb ieſt
abyſmy nad ty wſſyſtky doległośċy prze-
kładali przykazania Boże/ oprawdzy-
wym poznaniu nauky prawdzywei/ o
wyrzuceniu albo wniwecz obroceniu błę-
dow brzydliwych w Kośćiele Chrześći-
ańſkym. Ani teß to nam zakryto ieſt/ co
od mądrych y zacnych ludzy o przemien-
nośći tych ludzkych vſtaw napiſano ieſt.
Pamiętamy one Platonowe mowe/ kto-
ry tak mowi. Jako obłędliwych rodzy-
cow/ tak teß obłędliwy oiczyżni obyczaie

mamy znosyć. Ale ta iego mowa ma swoi włásny cel/ to iest/ iż mamy ściercpieć niewolą/ ktora by iedno niekamała zbożnośćy. Niemamy chwalić ani pozwalać Bałwochwalstwom/ ani mamy Ewangeliei świątłośćy potłumiać.

to iest/przy kazania Bożego.

Ktemu/czemuż nam tak wiele przećiwnicy nassy czynią wymow albo dowodow otey miernośćy. Gdyż oni sami zatym mieścami y członky prawdziwe Pana Chrystusowe haniebnie zamordiwaią. Latwieć by mogli postanowić zgode/ y łacno by mogly słusznych porządkow wazność obronić/ gdyby niesłuszną chwałe/ i niesprawiedliwe vstawy zagubili. Ale teras spieraią sie nieiżby Kościoł Pana Chrystusow postanowili/ale iżby sie przy swoich Bogacstwach y rozmaitych tego świata rozkossach zostali. Niechcą iawnych Bałwochwastw we Missy/ y wzywaniu zmarłych na pomoc zganić/ iż by nieradzy aby co odesło od ich zwykłych niezbożnych pożytkow/ bromą nieporządnych polubnośći/ abowiem celibatus/ iest pożyteczny ku odzierżeniu bogactw. Każdy to wiedzieć może/ czemu one porządne mędrcow świeckych sententie opusczaią/ Miedzy ktorymi powiem iedne składacza starego Greckiego. Slicznym a pieknym przeplatanim/ nieznośne skaradośćy osłachćić vsyłuią.

To iest czy stań mniszkowska

Przydaiemy y drugą cześć obronnośćy nassei/ prawdziwą y sczerą/ iż my żadną miarą tu niepostanawiamy swowolnei swobodnośćy. Gdyż wielkim Duchem vczymy iż sprawa Ewangeliei S. ma być w wielkiei wadze y podtććiwośći/ y gdy vczymy iż iei mamy być posłussni/ w tych rzeczach/ ktore według teiże Ewangeliy/ są iey właśćiwe sprawy. Złośliwy to y brzydliwy iest/ kto slycznego posła ktory opowiada dostateczny pokoi/ z niepodtććiwośćią wprzybytek swoi przymuie. Jesscze nadto y stan albo zwierzchność świecka/ ktora wmocy ma broin/ przewybornie iest osłachćiona nas

ssym

ſſym piſanim. A tak abyſmy my przeło-
żeńſtwa od Boga poſtanowione świec-
kie potłumiać mieli/ fałſſywie a nie Chrze-
ściańſkie nas potwarzaią.
Teras przyſtępuie ku ſprawie przełożo-
ny/ o vſtawach Biſkupych/ o ktorych na-
pierwei to ma być gruntownie trzyma-
no/ iż ſie żadnemu niegodzy poſtanawiać
vſtaw ktore ſą naprzećiw przykazaniu
Bożemu. Abowiem iawni ieſt świętego
Pawła wyrok ktory tak mowi/ aby y An-
gioł niebieſky inſſey Ewangeliei vczył/
niech będzie odſſczepieńcam. Na tym prze
rzeczonym grunćie ktory mocny/ a niepo-
ruſliwy ieſt/ łatwie inſſe rzeczy mogą być
vbudowane. Juž trzy porządky ſą wyro
kow Papieſkych. Niektore decreta/ to ieſt/
wyroky przymuſſaią grzeſſyć/ iako vſta-
wa o celibaćie/ to ieſt/ o żyćiu czyſtym.
Vſtawy o oſobliwych Mſſach/ w ktorych
bywa ofiarowanie y ieiże przyſtoſowanie
za żywe y vmarłe/ y mniemanie o prze-
dzierzgnieniu chleba w prawdzywe ćiało

P. Chriſtuſowe mnoży niesłuſſne chwa-
lenie tegoż chleba/ y przykazania o wzy-
waniu świętych otych takowych ich v-
ſtawach ludzkam mocą poſtanowionych
łatwy ieſt roſſądek/ Abowiem iawnie
walczą s przykazanym Bożem. Przepiſu
Apoſtolſkiego wtei mierze mamy naſla-
dować ktorzy tak vczą. Potrzeb ieſt wie-
cei Bogu być posłuſſnym niż ludziom.
Drugy porządek ieſt zwyczaiow/ ktore o
rzeczach ſprzyrodzenia ſrzednik mowią/
iako ſą vſtawy opokarmach/ y dniow ro-
znośćy/ y o im podobnych rzeczach/ Gdy
tym rzeczam bywaią przydane mniema-
nia fałſſywe/ tedy iuż wiecei nieſą ſrzedne.
A przydaią naſſy przećiwnicy niektorzy
wiecei/ drudzy mniei niesłuſſnych mnie-
mań/ a wſſakoż fałſſywych/ dla ktorych
y vſtawy ony/ y zwyczaie maią być odda-
lony/ aby niebyła ćwierdzana fałſſywa
chwała. Wiele iż zmyſlaią iż vczynky
ludzkiego poſtanowienia/ iako doſyćuczin
nośćy/ y inſſe/ zasługuią odpuſſczenie

grzechow. To mniemanie iawnie fałſſywe ieſt/ abowiem wkłada dobrodzieiſtwa pana Chriſtuſowe na ludzkie Ceremonie ani potrzeb ieſt długiei mowy/ naiednym zacnym wyroku świetego Pawła przeſtaiemy/ ktory tak mowy. Odrzuceni ieſteście od pana Chriſtuſa/ ktorzy zakonem bywaćie vſprawiedliwieni/ odpadliście od pana Chriſtuſa. Ta ſentencia doſtatecznie vczy/ iż ludzie niezasługuią grzechow odpuſſczenia przes właſne vczynky albo zakonem Bożym/ albo przes vſtawy ludzkie.

Gala. 5.

Niektorzy przeſtrzezeny/ ile ten pierwſſy błąd miał wſobie ſkaradoścy/ tedy iuż poczynaią wſtydliwiei mowić/ o vſtawach/ a wſſakoż aby był błąd zatłumiony niezwalaią/ powiadaią iż ty vczynky/ aczkolwiek niezasługuią grzechow odpuſſczenia/ a wſſakoż ſą chwałą Bożą/ to ieſt/ vczinkami/ ktorych koniec ieſt ten/ aby przes nie Bog tććion y wazon był: Mocno ma być zabieżano y temu błędowi. Abowiem

bowiem pan Chriſtus iawnie mowi. Prozno mie chwalą przykazańmi ludzkimy. I świety Paweł oczywiście gany piſſąc do Colocenſow ty niepotrzebne chwały. A gdyż potrzeb ieſt aby chwała Boża z wiary była/ słuſſna tedy ieſt rzecz abyſmi słowo Boże mieli/ ktore światczy iaky ſie vczynek Bogu podoba. I iakoż ſnmnie nie może Bogu offiarować vczynek ſwoi/ gdy nezna głoſu Bożego/ ktoryby oznaimył iż by tak Bog chćiał być chwalon/ y iż by tam tććią chćiał być tććion. Ale tei nauky o wierze złoſlywi ludzie niewyrozmiawſſy/ każdego wieku okrutną śmiałośćią ſmyſlali chwały/ krom przykazania y słowa Bożego/ A ieſly ſie to czynić godzy/ tedy niemoże być przyczyna dana/ Czemu by ſie też niemiały podobać P. Bogu Pogańſkie offiary/ zabiianie pſow/ offiary Lampſacenow/ y inſſe im podobne winny sły. Dla ktorych rzeczy wzniosła ſie ludzka śmiałość nietylko vpogan/ wzmyſlaniu proznych chwał/ ale też w Papieſkym

Matt. 15.
Marci. 7.

Lampſaceni colebant D. amoris. Inde ſacrificia Lampſacenorum

Ludzie gdyſ ſie nieſprawowali według przykazania Bożego. Tedy powodem inſſych wymyſlonych pogańſkych vſtaw poſtanawiali co chcieli w kośćiele.

ſkym zgromadzeniu/wzmyſlaniu nowich a ſkaradnych Ceremony/ o wzywaniu Zmarłych/ o wzywaniu Swiętych/ o tććieniu Swiętych/ o Mniſkych marko- taniach. Bądzmyſz tedy tu czuiny/ ani dopuſſczaimy Kośćiołowy tych mieć takowych vſtach/ktore poſtanawiaią vczynky krom przykazania Boże- go/iako by byli chwałą Bożą/ y vſprawie dliwieniem naſſym. A gdyſz to mniema- nie otych chwałach maią naſſy przećiwni cy/teſz y ćy ktorzy wſtydliwiei onych mo- wią/wiecimy tedy rzecz być bogoboiną im ſie ſprzećiwiać/y zgwałcenym takowych vſtaw przykład vkazać ſktorego by ſie bo goboiny vczyli/iako otym maią trzymać. Tak o Attaluſie piſſe Euzebius/ ktoremu ſprzeirzenia Bożego roſkazano było/ aby niektoremu mowił ktory tylko pozywał chleba/ſoly/a wody/ aby pokarmow po- ſpolitych vżywał/ aby ſnać dla teº inſſym nie był wodzem błędow. Nadto ten wto ry błąd o chwale takowey ſſeroko ſie ſſe- rzył/

A bowiem ſie było wiele ſſaffarzow ſłowa Bożeº przewrotnym a nieſłuſſny wyrozu mienim/y naſſladowanim Lewitickich Ce remonij(tho ieſt Kośćielnych obrzędow(oſſukało/ y mniemali iż by też w Nowym Teſtamęćie miakich im podobnych zwicza iow potrzeb było/ ktore by byli chwałą Bożą/albo thakie rzeczy przes ktoreby ch- ćiał być Bog chwalon/ y iakoby miali być ſprawiedliwośćią naſſą. A przeto przywła ſſczyli zwierzchność i moc Biſkupō tako we zwyczaie i chwały poſtanowiać. Ten Phariżeiſki błąd Chriſtus ſam y też ieº A poſtolowie zawżdy hańbili/ktorzi Apoſto lowie vczą iż chwała (to ieſt naprzećiw P. Bogu powolność) w Nowym Teſtamen ćie/wthych rzeczach należy iako wpokućie/ w boiazni Bożei/w wierze/y w vczynkach dzięśięćiorga przikazania Bożeº. Yako S Paweł mowi. Kroleſtwo Boże nie ieſt żad nym pokarmem ani pićiem/ale ieſt ſprawie dliwośćią/pokoiem/ y weſelim w Duchu Swiętym. Kto tedy takim kṛtałtem ſłuży panu Chriſtuſowi/ten ſie podoba P. Bo

Kakozilia

Rom: 14:

gu/a wzięty y thez doſwiatczony bywa v
bogomyſlnych ludzi. Mniſſy ſie ſmyślali
być Nazaranſkimi. Kaplankowie zaſie kto
rzy za vmarle Miſſyli/ potwierdzali ſie być
Arona offiaruiącego naśladowcami. Ale
ty przyklady albo ſtoſowania barzo ſie nie
zgadzaią. Abowiem obyczaie y poſtępki
Mnichowſkie/ y ty przedaine Popowſkie
Miſſe/ żadnego z gruntu potporu niemaią
z ſlowa Bożego/ y owſſem przydano im
ieſt wiele ſſkaradnych wymyſlow/ ktore a-
by byli w Kośćiele Chrześćianſkim po-
hanbioni y zatlumioni potrzeba ieſt.

Trzeći blad ieſt mnimanie o potrzebno
śći/ ktorym wymyślaią iako by Kośćiol
miał być podobny potoczeniu Politij ſwiec
ki. A przeto tak potwierdzaią iakoby then
Kośćiol był niiakim Kroleſtwem/ wkto-
rym Biſkupowie na kſztalt Krolow ſwiec
kich/ iako by mieli mieć zwierzchność y też
moc/ nowe vſtawy wznawiać y poſtano-
wiać/ ktore choć by też ſnać niebyli według
Ewangeliij: y iakoby tym vſtawā potrzeb
nie mieli być poſluſſni/ nieinaczy iako Ce-

ſarſkim a Krolewſkim vſtawami mamy
ſluſſnie być poſluſſni: a zwlaſſcza gdy then
żywot ludzſki krom Ceremonij/ to ieſt/ ob
rzędow Kośćielnych być niemoże. A
to takowe mniemanie o tei to potrzebnoś
ći/ częſto bywalo zrzodlem okrutnych ſpo-
rek a gniewow/ gdy każdy ſwego poſtano
wienia y też vſtaw iakoby rzeczy w Koś-
ćiele ſwoim napotrzebnieiſſych bronil.
Ale Pan Chriſtus y iego Apoſtolowie
(to ieſt poſlańcy) vczą/ iż takowych poſta
nowień ktore ſą krom przikazania Bożego
vfundowane/ niemamy mieć za potrzebne.
Naprzećiwko tei tedy ſwobodnośći mocą
Boſką poſtanowione y vmocnione/ niema
my mniemać/ iż odmienienie albo potlomie
nie poſtanowień ſrzednych gdy by bylo
krom zgorſſenia zboru/ mialo być iakim
grzechem albo wyſtępkiem naprzećiw Pa-
nu Bogu. Tu przyſlucha ono piſmo S°   Colo: 2.
Pawla. Niech was żaden nieposądza/ s po
karmu/ s pićia/ y też ze ſwięcenia albo nie-
ſwięcenia dni Swiętych rć. ponieważ kto
ſądzi/ then ſumnienia obwięznie/ y potępia

Cap: 4. nieposłuſſne. Tež do Galatow tak mowi.
Stoicie w wolności/ktora was pā Chri
ſtus wyzwolił ꝛc. Tak ſſerokoſmy iuž
powiedzieli y ku wyrozumieniu každemu i
namnieiſſeẏ dali/iž ſie niegodzi krō przyka-
zania Božego poſtanowień Klucznikom
Kościelnym poſtanowiać/daleko mniei ſie
ich godzi bronić albo poćwierdzać.
Pytał by tedy nas kto/ ieſližebyſmy my te
dy ten žiwot ludzſki/krom žadneᵒ porząt-
ku albo zwyczaiow vśiłowali mieć: thedy
my na to odpowiedamy/ iž Bože zacho-
wai nas takei zły myśli/y owſſem vczemy
iž paſterze prawdziwi Kościelni mogą w
Zborzech ſwoich iawne poſtanowienia czi
nić/ale ſie ty poſtanowienia tylko ku ćieleſ-
nemu cwiczeniu ściągać maią/tho ieſt/ dla
dobrego w Kościele porządku/iako ſpoſo
by požyteczne/ przes kthore by był vczon
Zbor Chrześcianſki Słowa Božego/ ia-
ko pewne dni mogą poſtanowić/ pewne
Lectiæ/to ieſt/czitanie Słowa Pańſkiego
zwyczaine mieiſca/y ieſliby niektore tym po
dobne rzeczy byli/ ale ty ſprawy maią być
poſta

poſtanowiany krom nazbyt wielkiego a nie
znośnego wyłatania/ albo ſſkaradnego a
niesłuſſnego tychže poſtanowień poniženia
iedno iž by przi ſwei właściwy a bogomy
ſlny farbie zoſtawali / thež mamy oddalić
mniemanie o potrzebności/iakoſmy o tym
mało co wyſſei ſſyroko dość oznaimili. A
ty porządki przinuſſeni Chrześciańſką po
trzeba/gdy by ie Paſtyrz miał przemienić
a zwłaſſcza gdy by było krom zgorſſenia
iego vczniow/tedy niepoczytamy za žaden
grzech. Ale gdy by ſie tego kto śmiał krną
brnie zezgorſſenim i ſporuſſenim Kościel
nym wažyć/ a zwłaſſcza gdzie Kościoły
wybornie poſtanowione ſą/ani žaden błąd
obaczon može być w Niebieſkiei nauce: te-
dy niechai zapewne wie takowy ſkaiſca/ iž
tam wten czas barzo grzeſſy: abowiem koś
ciołą wybornie poſtanowioneᵒ pokoi/a mir
w zruſſywa/inſſe ſſaffarze ſłowa Pańſkieᵒ
od ſłužby ich powinowaty(podług pozwa
nia) odwodzi. Ten dowod a wyrok ſpiſma
Swięteᵒ wyięty dośić mocno ścići y bro
ni powagy a mocy požytecznych poſtano

Vſus bonorū rituū eſt uirtus ethica, habens hæc duo extrema quorū utrūq; uocatur abuſus ſiue ſuperſtitio.

wień/

wień/a niema wſobie żadne° ſidła/ktorem=
by mogło łatwie być vsidłono Sumnienie
ludzſkie.

Tym kxtałtem na początku Kościoł
Chriſtuſow pewne niktore dni zrządził/ y
poſtanowił/iako/dzień Pański/to ieſt Nie
dziele/ dzień Narodzenia Pana Chriſtuſo
wego/ Wielkonocny/dzień Swiąteczny/
dzień wNiebo wſtąpienia/y inſſych ſwiąt
wiele tym podobnych poſtanowił/i aczkol
wiek niebył wtei mierze Kościoł podpar=
ty przykazanim Bożym/a wſſakoż gdy z=
wierzchność a moc Boſka obrzędy zako=
nu Moizeſſowego zaniſſczyła/tedy należy
y potrzeb ieſt poſpolſtwu wiedzieć/ ktore°
dnia a kthorei godziny ma ſie s chodzić ku
ſłuchaniu Swiętei Ewangeliį/y ku Chri
ſtuſowym Ceremoniam/to ieſt/ pożywa=
niu Swiątości Boſkich. A przeto nikto
re dni poſtanowione ſą krom tych Opi=
niei o ktorichesmy iuż trochę wyſſei dość
ſiroko powiedzieli. Y zoſtaie przecie wprzi
kazaniu Bożym on okwity a ſſyroki wy=
rok/abyſmy ſie nikthorych pewnych cza=
ſow

ſow ſchadzali na tho Bogomyſlne ćwicze
nie. (Abowiem tak ſtoi w Trzećim przy=
kazaniu Bożym/pamięthai aby dzień S:
ſwięcił/to ieſt/abyś pewnego czaſu y nape
wnym mieiſcu wedle S. Panu Bogu
ſłużył/ Słowa iego Swiętego pilno ſłu=
chał/a iżeś ieſt vczniem ie°/ to wnętrznym
żiciem przed Bogiem/a zwierzchnym przed
ludzmi dla przykładu dobrego pokazował
Yako ſam Pan Chriſtus v Swięte° Ma Math: 5
theuſſa mowi. Niechai iaśnieie ſwiatło(to
ieſt wiara) waſſa przed Ludzmi/ aby wi=
dzieli waſſe dobre vczynki/a tym by ſpoſo
bem chwalili Oica waſſego Niebieſkiego)
A wſſakoż ſpecies/to ieſt część tego przy
kazania ktora była Ceremonia/ wolna ieſt
ku przemienieniu. A przeto Apoſtolowie
ſiodme° dnia nienaśladowali ani zatrzy
mali/ale woleli miaſto niego vżywać pirw
ſſe° /aby tym obyczaię/o wolności Chrze
ściańſkiei/y o zmartwych wſtaniu Pana
Chriſtuſowym bogoboine ludzie tym ſna=
dniei napominali/y ty dobrodzieiſtwa Pā
ſkie iakmiarz w pamięć wbijali.

A ty

A ty rzeczy ktore nam naſſy przećiwni
cy na oczy wyrzucaią y iemi ſie ſprzećiwa
ią/latwie mogą być roſtrzygnione y wni
wecz obrocone. Abowiem Apoſtolſki wy-
rok o bałwochwalſtwach / y o kureſtwie
ſwiecki a wiekuiſty ieſt. A iż przydali o kr-
wi y o zaduſſonych zwierzętach/to dla nie
wzgorſſenia poſtanowili/abowiem then z-
wyczai był ieſſcze przed Apoſtolmi/ iż kto
rzy ſie doſtali w moc Zydowſką muśieli
ſie wtrzymawać ode krwie y zaduſſonych
rzeczy/nic tedy nowego na ty ktorzy ſie im
doſtawali niewkładali/ale ſpoſobnego zwi
czaiu ſtare°/ktory był wdzieczny obudwũ
ſtronom/to ieſt/zydom bogoboinym i ich
towarzyſſom ieſſcze nieodmienili.
Johan 16 A iż Pan Chriſtus mowi: Jeſſcze mam
wam wiele mowić. Zaprawdęć tam niero-
zumiał o nikczẽnych a bleſkotliwych Cere
moniach Pepiężſkych/ ani o żadnych no-
wo wymyślonych członkach wiari Chrze
ściąnſki/ale tam rozumiał o teiże ſami E-
wangelij ośliachćieniu y obiaśnieniu/kto-
rą on nam był iuż podał y oznaimił. A
przeto

przeto potym czyni wymowę o vrzędzie
Ducha Swiętego/ Iż on niemiał żadnei
inſſei nauki przynieść albo wznowić/ ale iż
on ſwiatłością miał oſwięćić wmyśli A-
poſtolſkie/aby tę Ewãgelią o wolei Bożei
iuż wydaną ſkutecznie a prawdziwie wy-
rozumieli. A przeto tak mowi ſamże Pan Cap 14.
Chriſtus v Jana Swiętego. On was nau
czy wſſyſtkiego/ y przywiedzie wam com
albo oczymem wam pirwei mowił. Y dalei
mowi. Niebędzie mowił ſam od śiebie/ale
co ſłyſſy/to będzie mowił.
Przytoczaią nam y inſſe piſmo Pana
Chriſtuſowe/ktore zamyka wſobie poſłu
ſſeńſtwo/iako ono. Bądźcie powolni a po
ſłuſſni przełożonym waſſym/ ktorym my Hebræ 13.
częſtokroć odpowiedamy y odpowiedaliſ
my/iż poſłuſſeńſtwo ieſt barzo pożyteczne
y wielce potrzebne/ a zwłaſſcza wtych rze
czach ktore właſnie należą ku ſłużbie od Bo
ga poſtanowiony i przikazany: A wſſakoż
tym przitoczenim piſma Bożego niemogą
żadną miarą poſtanowić Biſkupi Kroleſt
wa takiego iakę oni rozumieią krom naru-
ff ſſenia

ſſenia Ewangelij: Abowiem im dał Pan
Chriſtus pewne przikazania/tym każe nam
być poſłuſſnymi. Potym też zakazał no-
wych chwał a wymyſłow ludſkich poſta-
nowiać/ a thym abyſmy niebyli poſłuſſni
ſrogo broni. Są pewne ſſczecki a cele po
ſtanowione miedzy ktoremi zwierzchność
a władowanie paſtirſkie/ y naſſe poſłuſſeń
ſtwo zamierzono ieſt. Ale ty cele krnąbrną
śmiałością Biſkupi wykorzeniaią/ktorzy
ſobie troiaką zwierzchność albo władowa
nie przyczytaią/ktorym mocnią a podpie-
raią barzo ſſkodliwych błędow. Napir-
wei przywłaſſczaią ſobie zwierzchność
Krolewſką / albo przełożonych ſwieckich
w wykładaniu piſma. Druga przyczyta-
ią ſobie moc poſtanowiać wKościele ludz
ſkie chwały. Trzecią/ Krolewſką moż-
ność przywłaſſczaią ſobie iakoby oni mie-
li moc prawa y też vſtawy poſtanowiać/a
tak przemieniaią Kościoł Boży wSwiec
kie ſprawy/wymyśliaią ſobie/iż iako wkro
leſtwie Swieckim/ Kriąże/ albo namieſt-
nik iego ieſt praw wykładaczem/ y iako na
Krią

Kriąże należy ma moc poſtanowić nową
vſtawę/tak też potrzep ieſt w Kościele a-
by wewſſyſtkim podobna a rowna była
moc Biſkupia. Ani chcą aby byli Kościo-
ły niemym piſmem (iako oni mowią)/pro
rockim albo Apoſtolſkim ſprawowany/
ktore ponieważ podtczas niedosić temu czi
ni co przedſie bierze/ a wątpliwość rodzi
y mnoży roſtyrki y rozmaite nieznaſki.
Wſpieraią ſie tedy mocno iż potrzep ieſt
Krolewſkiego albo iego podobnego gło-
ſu/ktoryby piſmo wątpliwe wykładał. A
gdybyſmy przyciśnieniu potrzebą teᵛ wy-
kładaniu nieposłuſſni byli/tedy by żadnego
ſkonczenia roſtyrkow a nieſnaśek nigdi nie
było. Nadto ieſliżeby podług wzgladu
czaſow/ vſtawy y prawa niemiali być po-
ſtanowiane/ iakowe by było pomieſſanie
ſpraw Swieckich. Ty mowy ich bywa
ią kraśnie przyfarbowany od nich/ y zda-
dzą ſie być ſłuſſne ku wierzeniu/ abowiem
ſą iakoby zwierciadłem Swieckiei politij
to ieſt/ludzſkich porządnych poſtępkow y
też ſpraw/a ty takowe mniemania wſſyſt-
ff2 kich

Proſopopeia
Papiſtarū ratiocinatio
Ataxia
Pitana

kich wiekow/ aż od poczatku Swiata zawżdy zaſſkadzali kościołowi Pana Chriſtuſowemu/i ieſſcze vſtawicznie zaſſkadzać będą. A przeto bogomyſlni maią być pilno napominani/aby ſnać thymi piekny mi ſamolowkami niebyli połowiony/ Pan Bog tego chce aby był Kościoł iego ſprawowan ieo Swiętym Słowē nam podanym przes Pana Chriſtuſa y Apoſtoły iego Swięte/a tego po nas żąda/ aby then iego głos vſtawicznie brzmiał w wśćiech ſlug kośćielnych. Y aczkolwiek ten Pańſki głos/to ieſt piſmo iego Swięte/mądrość zakryta przed oblicznośćią Ludzſkiei roztropnośći zamyka wſobie/a wſſakoż mowa Prorocka/y Apoſtolſka pewna/prawdziwa/y namniei niewątpliwa ieſt. Przeto mowi Swięty Piotr. Dobrze czynićie słuchaiąc mowy Prorocki y przypatruiąc ſie iei/iakoby ſwiecy wćiemnośći. Ma thez Kośćioł Pana Chriſtuſow dar piſm̄ wykładania/to ieſt/ wyrozumienie Niebieſkiei nauki/ale ten dar Boży/ nie ieſt przypgęty ani przywiązany ku tytułom/to ieſt /napi

ſom.

ſom albo ſtanom vrzędow Biſkupich. A przeto żadnym ſpoſobem dar a moc wykładania Swiętego piſma/nie ieſt podobna wzwierzchnośći krolewſki albo iei podobni/ale vczoni a doſwiatczoni w ſłowie Bożym ludzie/y odrodzeni Duchē Swiętym kędy bykolwiek byli/ktorzi przeſtawaią na Słowie Bożym/a wnim vfanie y nadzieię ſwą pokładaią/ći wyrozumiewaią Słowo y mogą ie zdaru Ducha Swiętego wykładać/ aczkolwiek iedni więcei niż drudzy tym darem bywaią obdarzeni. Podług onego piſma. Rozmaite a rozne ſą dary Pańſkie. A przeto roſtropnie a mądrze o onei nawalnośći Papieſkei moci mamy rozſądek czynić. O Vſtawach krotiuchno mowi Swięty Piotr. Czemu kuśyćie pana Boga/w kładaiąc iarzmo na ſſy
ie zwolenikow/ktorego ani Oicowie naſſy Acto 15.
ani my możemy znośić: ale przes łaſkę Pa Rom 3.
na naſſego Jeſuſa Chriſtuſa wierzemy iż Math 23.
będziem zbawieni/iako y oni. etc. Ephe 2.
Titum 3.

Krotkoſmy tu wypiſali ſumme nauki S. Ewangelij/przes ktorei być niemogą

Koś

ścioły/ani namniei wątpieni iż ty naſſe tu przytoczone ſententiæ prawdziwie ſą nauką/ktora ieſt w Prorockich y Apoſtolſkich piſmach wypiſana/ y iż ieſt prawdziwim zezwolenim kośćioła ołwitego P. Chriſtuſowe°/ o ktorỹ Kośćiele doſwiatczeni y uczeni piſarze koſćielni ſwiadecſtwo dawaią. Y tu ſie wtym offiaruiemy/iż chcemy ſſerſſą a dłużſſą explicacią to ieſt wykład uczynić tego naſſego piſma/gdziebykolwiek thego potrzeba była. Y prosimy Pana Boga Oica Pana naſſego Jeſuſa Chriſtuſa/ aby on Kośćioł ſwoi Swięty/ ſynowſką krwią odkupiony/raczył rządzić/zachować/oczyśćiać/y rozmnażać na wieki wiekom.

AMEN,

Waſſei Ceſarſki M.

Wiernĳ y poddanĳ.

Jan Kriąże Saſkie y Kurfurſt.
Jerzy Margrabia Brandeburſki.
Erneſtus Kriąże Luneburſkie.

Philip

Philip Lantgrabia Heſki.
Jan Fredrich Kriąże Saſkie.
Franćiſſek Kriąże Luneburſkie.
Wolffgang Kriąże zanhaltu.
Senat y przełożeni Noremberſſczy.
Senat Reutlinſki.

To ſie podpiſanie ſtało Roku M. D. L. i. Dnia dziesiąte° księżyca Lipnia/w Mieśćie Witemberku/gdzie ſie byli pogranicznych Kośćiołow paſterze zeſſli kthorego zgromadzenia imienia porządnie czytai.

Ya Jan Bugenhagen Pomorczyk/ Doctor/y Paſtyrz Kośćioła Witemberſkiego a Preſident Saſkiego Kurfurſtwa/podpiſałem ſie tam właśćiwą ręką.
Jan Pfeffinger/ Doctor w Swiętym piſmie/ y paſtyrz Kośćioła Pana Chriſtuſowego i też Superintendent wmieśćie Lipſkim.

Eraz

Erazmus Sarcerius pastyrz w Lipsku v
Swiętego Thomassa.
Wolffgang Pfentnerus Doctor/y pastirz
Annemontanus.
Casper Zennerus Pleban Friberski.
Daniel Gresserus Pasterz y Superinten
dent Kościoła Dresdenskiego.
Antoni Lauterbach Kościoła Pirnenskie-
go Pastyrz y Superintendent
Mikolai Picus Pastyrz y Superinten-
dent Kościoła Kemnickiego.
Jerzy Hala Pleban Cwycawski.
Jan Schreiner pastyrz/ i Superintēdent
Kościoła Grimmenskiego.
Augustin Hymmel Pastyrz y Superin-
tendent Kościoła Aldenburskiego.
Jacob Vueigant/ Pastyrz y Superinten-
dent w Weissenfelcki.
Jan Buchner Pastyrz y Superintendent
Oschatenski.
Jan Rutilius Saltzo w Turinski ziemi
Superintendent.
Jan Voitlender pastirz i Superintendent
Eccerberski.

Jacob

Jacob Klapius Kościoła Hainenskieg
Pastyrz y Superintendent:
Jerzy Mehr Pastyrz y Superintendent
Torski.
Marcin Vuolfius Pastirz i Superinten
dent Coldicenski.
Valenti Braun Pastyrz w Dobelnie.
Sebestian Froschelius Sługa Kościoła
Witemberskiego.
Lucas Hezer Sługa y Kaznodzieia Ko-
ścioła Witemberskiego.
Alexander Aloisius Scotus doctor i Dzie
kan Swiętego pisma w Kolegium
Lipskim/moi Preceptor.
Biernat Zieglerus Doctor S. pisma.
Mikolai Herco S. pisma Doctor.
Jerzy zeeler Doctor Swiętego pisma.
Jan Mancelius Doctor Święte° pisma.
Jachim Camerarius Papebepergēsis nauk
wyzwolonych w Lipsku Professor/to
iest Czytelnik. uto frono ke pisteuuo Tę
być prawdziwą naukę wyrozumiewię/
y być wierzę/ moi preceptor.
Jan Forsterus Swiętego pisma Doctor

g g y Pro

y Professor Witemberski.
Jerzy Maior Swiętego pisma Doctor i Professor w Accademij Witemberski.
Philip Melancton Profeſsor w Kollegiũ Witemberskim.
Pawel Eberus Kitthingensis Professor wyzwolonych nauk w Kolegium Witemberskim.

To sa tych person imiona/ ktorzy przez pisanie swe poćwierdzeli tę Confessią nasse.

Naiasnieisse Kziąże Jan Margrabia Brandeburski.
Naiasnieisse Kziąże Jan Fredrich Margrabia Brandeburski.
Gebhardus Oświecony Grabia z Mansfeltu.

Posłow imiona Oświeconych Grabiow z Mansfeltu

Michal Cælius Oświeconych Grabiow z Mansfeltu Kaznodzieia.
Jan Vuigandus Sługa Słowa Bożego w Mansfelcie.
Jan Prætorius sługa Słowa Bożego w zamku Stolberskim.
Valenti Sifridi Sługa Słowa Bożego w Mieście Ortenberg/ ktore leży w Grabstwie Konigsteinskim.

Przełożony a Szaffarze Słowa Bożego w Mieście zacnym Argentorackim.

Casper Hedio Doctor pisma Swiętego y Kaznodzieia Argentinski.
Jan Marbachius Swiętego pisma Doctor/ y Pastyrz Kościoła Swiętego Mikolaia w Wargentoracie.
Beatus Geringus sługa stary Ewangeliĳ Pana Christusowei/ y Pastyrz w Wargentoracie.
Theobaldus Nigri/ sługa Ewangeliĳ pana Chri

Christusowei w Kościele Argentoratinskim.
Lucius Kyberus v Swięthy Aureliij w Wargentoracie pastyrz.
Jan Lenglinus Pastyrz Kościoła Pana Jesusa Christusa v Swiętego Guilhelma w Wargentoracie
Lodwick Rabus sługa Słowa Bożego w Wargentoracie.
Christow Sælius.
Chunradus Hubertus.
Lenarth Fontanus/ sługa y Diacon Kościoła Swiętego Mikolaia w Wargentinie.

Accademia Grypsuualdensis

Rector Colegium Grypsuualdenskiego.
Superintendent/Doctorowie wssiscy/ Pasterze/i sludzy słowa Bożego w Kościelech bliższei Pomorskei ziemie.

127

Obładzenia ktore się stali zomilności Drukarskiei/ y też znieobaczenia przełożyciela/ty są.

A. pirwssą stronę karty. B. wtorą stronę karty znaczy.

C 2. wierssu 2. stoi niżei namieniony. Czytai wyższei namieniony.
D 3. Paniei Mariij. Czytai panny Mariij w wierssu czwartym.
F. 1. wiers. 11. zwyczai Swiątości. Czitai pożywanie albo pożitek Swiątości. Tamże na drugiei stronie/ w wierssu 4. zwierzchnych vczynkow. Czytai chcessli zwierzchnych znakow.
F. 4. B. w wierssu 8. o zwyczaiu Swiątości. Czytai o pożytkach Swiątości.
H. 3. wers 14. postanowienia ludskich. Czitai postanowieniach
H. 4. w wierssu ostatnim/ więtssy/ Czytai więcei.
K. 1. wiers 7. o wezwaniu narodow/ Czytai

kai chcessli pogańow.
L.3.B.wierſs 1.rozſtropnoć/ Czytai roz-
ſtropność.
N.2.wierſs 7.y o zwy.zaiu Swiątośći/
Czytai o pożytku.
O.3.wierſs 3.naiedzieia/Czytai nadzieia.
P.2.wierſs 9.prawdziwy zwyczai/ Czitai
pożytek.
Q.4.B.wierſs 6.zazowiwamy/Czytai za-
chowywamy. Tamże wierſs 19.maluczkie
ſerce/Czytai złe.
R.3. wierſs 9.Niniwem/Czytai Niniwen.
S.2.B.wierſs 21.meżoboicami bywała/
Czytai bywali.
T.2.w wierſſu 5.nietrwali w iarzmiach/
ktore ſą na ſſyiach zwolenikow/Czytai/w
kładaiąc iarzma na ſſyie ich.
T.3.B.wierſs 6.y ſſczery ich zwyczai vka
zuie/Czytai/pożytek.
X.3.wierſs 14.aby ſie żenili/Czytai/mężyli
Y.1.wierſs 1.miłość/Czytai/młoć.
Z.1.B.wierſs oſtatny/według przydzenia
Czytai przyrodzenia.
Z.3.wierz oſtatny/przet thym naſſym cza-
ſem

ſem /Czytai przed godnym albo ſłuſſnym
czaſem.
Z.3.B.wierſs 22.mocy vſtach/Czytai moc
vſtaw.
AA.1.wierſs 17.mieiesk dobże/ Czytai do-
brze.
DD 1.B.wierſs 10.mieſcamy/Czytai mie-
ſſczany.
DD.2.wierſs 3.one porządne/ Czytai ony
DD.2.wierſs.15.y gdy vczymy/ Czytai y
vczemy.
DD.3.wierſs 21.wiele iż zmyſſlaią/Czytai
wiele ich zmyſſlaią.

